

NORDLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

KARTLEGGING AV OPPFØLGINGSTJENESTEN

Ni bydeler i Oslo

Iselin Silja Kaspersen, Fredrik Langeland,
Stian Bragtvedt og Inger Marie Holm

Kartlegging av Oppfølgingstjenesten

Ni bydeler i Oslo

Iselin Silja Kaspersen, Fredrik Langeland, Stian Bragtvedt og Inger Marie Holm

PUBLIKASJONSINFO

Copyright © 2024 NORDLANDSFORSKNING

Utgitt av Nordlandsforskning AS

Nordlandsforskning AS

Postboks 1490

N-8049 Bodø

Tlf. +47 754 11 810

www.nordlandsforskning.no

Tittel: Kartlegging av Oppfølgingstjenesten – ni bydeler i Oslo

NF-Rapport nummer: 5/2024

ISBN (digital): 978-82-7321-890-2

ISSN (digital): 2704-0348

Forfatter(e): Iselin Silja Kaspersen, Fredrik Langeland, Stian Bragtvedt og Inger Marie Holm

Publikasjonsdato: 03.05.2024

Prosjektansvarlig: Iselin Silja Kaspersen

Forskningsleder: Ragnhild Holmen Waldahl

Prosjekt: Kartlegging av Oppfølgingstjenesten

Oppdragsgiver: Oslo kommune ved Delprogram oppvekst og utdanning.

Emneord: Frafall, NAV, oppfølgingstjenesten, Oslo, opplæring, opplæringslov, rettigheter, skole .

Antall sider: 94

Innhold

FORORD	6
SAMMENDRAG	7
1 INNLEDNING	10
1.1 PROBLEMSTILLING.....	10
1.2 BAKGRUNN.....	11
1.3 TIDLIGERE FORSKNING OG LITTERATUR	13
1.4 OM ORGANISERINGEN AV OPPFØLGINGSTJENESTEN I OSLO KOMMUNE	14
1.5 SENTRALE BEGREPER I RAPPORTEN	20
1.6 RAPPORTENS STRUKTUR.....	20
2 METODE OG ETIKK	21
2.1 ANALYSE AV LOVVERK OG LOVTOLKNING.....	21
2.2 KVALITATIVE INTERVJUER.....	22
2.3 ANALYSE	23
2.4 UTFORDRINGER OG ETISKE BETRAKTNINGER	23
3 KARTLEGGING AV RETTIGHETER FOR UNGE I OT-MÅLGRUPPEN	25
3.1 FNS BARNEKONVENSJON OG AKTUALITET FOR OT-MÅLGRUPPA	26
3.2 RETTIGHETER FOR BARN OG UNGE I OT-MÅLGRUPPEN ETTER OPPLÆRINGSLOVA § 3-1 JF. § 3-6	28
3.3 NÆRMERE OM OPPLÆRINGSLOVA § 3-6.....	29
3.4 RETTIGHETER FOR OT-MÅLGRUPPEN ETTER FORSKRIFT TIL OPPLÆRINGSLOVA	30
3.4.1 Nærmere om lærlingers rettigheter etter opplæringslova med forskrift.....	30
3.5 NY OPPLÆRINGSLOV FRA 1. AUGUST 2024	31
3.6. RETTIGHETER FOR OT-MÅLGRUPPEN ETTER LOV OM SOSIALE TJENESTER I NAV.....	33
3.7. RETTIGHETER FOR OT-MÅLGRUPPEN JF. RUNDSKRIV TIL LOV OM SOSIALE TJENESTER I NAV – R35-00.....	35
3.8. RETTIGHETER FOR OT-MÅLGRUPPEN ETTER FORSKRIFT OM SOSIALE TJENESTER FOR PERSONER UTEN FAST BOPEL I NORGE 37	
3.9. RETTIGHETER FOR OT-MÅLGRUPPEN OM INTERNKONTROLL FOR KOMMUNEN	38
3.10. RETTIGHETER FOR OT-MÅLGRUPPEN ETTER FORSKRIFT OM INDIVIDUELL PLAN I ARBEIDS – OG VELFERDSFORVALTNINGEN 39	
3.11. RETTIGHETER FOR OT-MÅLGRUPPEN ETTER FORSKRIFT OM KVALIFISERINGSPROGRAM OG KVALIFISERINGSSTØNAD.....	39
3.12. RETTIGHETER FOR OT-MÅLGRUPPEN FORSKRIFT OM ARBEIDSMARKEDSTILTAK	40
3.13. OPPSUMMERING AV RETTIGHETER ETTER LOVER OG FORSKRIFTER GJENNOMGÅTT I KAPITTEL 3.1 - 3.11.....	43
3.13.1. Rettigheter etter opplæringslova	43
3.13.2. Rettigheter etter sosialtjenesteloven	44
3.13.3. Rettigheter etter R35-00.....	45
3.13.4. Rettigheter etter NAV-loven	45
3.13.5. Rettigheter etter barnevernsloven.....	45
3.13.6. Rettigheter etter helse- og omsorgstjenesteloven	45

3.13.7.	<i>Rettigheter etter forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge</i>	46
3.13.8.	<i>Rettigheter etter forskrift om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad</i>	46
3.13.9.	<i>Rettigheter etter tiltaksforskriften</i>	46
3.14.	KONKLUSJON	46
4	OPPFØLGINGSTJENESTEN I SKOLENE	48
4.1	OT-ARBEIDET I UDA	48
4.2	ORGANISERING AV OPPFØLGINGSTJENESTEN I DE VIDEREGÅENDE SKOLENE	48
4.3	ARBEIDSMÅTER VED DE VIDEREGÅENDE SKOLENE	55
4.3.1	<i>Kontaktlærere, avklaringsmøter og oppfølgingsplaner</i>	55
4.3.2	<i>Kontakt med målgruppen</i>	56
4.3.3	<i>Forebygging</i>	58
4.4	LÆRLINGER	59
4.5	OPPFØLGINGSTJENESTEN I UNGDOMSSKOLEN	60
4.6	OPPSUMMERING	60
5	OT-TILBUDET I BYDELENE	62
5.1	BYDELENE OG NAV SINE ANSVARSOMRÅDER	62
5.2	FORSKJELLIG ORGANISERING I BYDELENE	63
5.2.1	<i>Bydels-sentrert OT-tjeneste</i>	63
5.2.2	<i>NAV-sentrert OT-tjeneste</i>	64
5.3	OVERSIKT AV ORGANISERING AV OT-ARBEIDET I DE ULIKE BYDELENE	65
5.4	ROLLER OG ANSVAR	69
5.4.1	<i>Arbeid med OT-listene</i>	69
5.4.2	<i>Deltakelse på skolens avklaringsmøter</i>	70
5.5	TILBUD BYDELENE HAR TIL OT-MÅLGRUPPEN	71
5.5.1	<i>Ulikheter i tilbud mellom bydelene</i>	72
5.6	OT-TILBUD SOM ETTERLYSES	73
5.7	FELLES ERFARINGER	74
5.8	TILTAK OG VIRKEMIDLER I GRÜNERLØKKA OG STOVNER	75
5.9	OPPSUMMERING	78
6	SAMARBEIDSSTRUKTURER OG ERFARINGER	79
6.1	ULIKE FORSTÅELSER AV TREPARTSSAMARBEIDET	79
6.2	SAMARBEID PÅ TVERS AV SEKTORER	80
6.2.1	<i>Samarbeid om OT-listene</i>	80
6.2.2	<i>Nettverksmøter i regi av bydelene og UDA</i>	81
6.3	ERFARINGER MED SAMARBEIDET	82
6.4	OPPSUMMERING	85
7	KONKLUSJON	87
7.1	RESULTATER FRA KAPITLENE	87
7.2	SENTRALE FUNN OG UTFORDRINGER	88

7.2.1	<i>Manglende implementering av Oslostandarden, og manglende samsvar mellom Oslostandarden og gjeldende praksis</i>	88
7.2.2	<i>Uklarheter i ansvarsfordeling</i>	89
7.2.3	<i>Ansaret for lærlinger</i>	89
7.2.4	<i>Mangel på tilbud og tiltak</i>	90
7.2.5	<i>Ulikheter i tilbud på tvers av ulike bydeler</i>	90
7.2.6	<i>Sårbare overganger</i>	90
7.2.7	<i>Manglende ressurser til OT-arbeidet</i>	91
7.3	AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER.....	91
REFERANSER		94

FORORD

Dette prosjektet er utført av Nordlandsforskning på oppdrag fra Oslo kommune ved Delprogram for oppvekst og utdanning. Bakgrunnen for oppdraget var at Oslo kommune ønsket en oversikt over rettigheter til unge i målgruppen for oppfølgingstjenesten (OT), hvordan oppfølgingstjenesten er organisert i Utdanningsetaten og i ulike bydeler i Oslo, erfaringer med samarbeidsstrukturer og en beskrivelse av alle tiltak og virkemidler i to av bydelene. Vi takker Oslo kommune ved kontaktperson Ingrid Evju for et interessant oppdrag og et godt samarbeid.

Prosjektet er gjennomført av Nordlandsforskning. Forskningsteamet har bestått av Iselin Silja Kaspersen, Fredrik Langeland, Stian Bragtvedt og Inger Marie Holm. Holm er hovedforfatter av kapittel (3), Kaspersen, Langeland og Bragtvedt er hovedforfatter av kapittel (4 og 5). Langeland og Kaspersen er hovedforfattere av kapittel (1, 2, 6 og 7).

Seniorforskere og forskningsledere Ragnhild Holmen Waldahl og Karin Marie Antonsen, begge fra Nordlandsforskning, har kvalitetssikret forskningsarbeidet løpende gjennom prosjektperioden og har lest gjennom rapporten. Vi har satt stor pris for Waldahl sine innspill for strukturering og organisering av analyserte datamateriale, og Antonsen sine innspill for visualisering av resultatene.

Vi vil rette en stor takk til alle informanter som har bidratt til rapporten ved å dele sine erfaringer og synspunkter rundt arbeidet med oppfølgingstjenesten. Prosjektet hadde ikke vært mulig å gjennomføre uten deres villighet til å stille opp og dele åpent i intervju, og å bidra til å avklare ulike aspekter i etterkant over epost eller telefon.

Alle feil og mangler som måtte hefte ved rapporten står for forfatterens regning.

Bodø og Oslo, 08.05.2024

Iselin Silja Kaspersen (prosjektleder)

Fredrik Langeland | Stian Bragtvedt | Inger Marie Holm

SAMMENDRAG

På oppdrag fra Oslo kommune, ved Delprogram oppvekst og utdanning, har Nordlandsforskning gjennomført en kartlegging av Oppfølgingstjenesten (OT) i Oslo. Oppfølgingstjenesten i Oslo skal identifisere og fange opp unge i alderen 15 til 21 år som har falt ut, eller står i fare for å falle ut av, opplæring eller arbeid. OT-arbeidet i Oslo er et samarbeid mellom tre parter: Utdanningsetaten, bydelene og NAV. Samarbeidet mellom de ulike virksomhetene er definert i Oslostandarden. I Oslo er det 15 bydeler. Samtlige bydeler er forpliktet til å ha en navngitt OT-kontakt tilgjengelig. I hver bydel er det NAV-kontor med ungdomskontakt. Denne kartleggingen undersøker 1) hvilke rettigheter unge i OT-målgruppen kan ha krav på, 2a) OT tilbudet i ni bydeler, hvordan OT-arbeidet er organisert i UDE (Utdanningsadministrasjonen og seks videregående skoler) og i de ulike bydelene, 2b) samarbeidsstrukturer i trepartssamarbeidet mellom bydelstjenestene, NAV og skolene, og erfaringer med disse. I tillegg 3) gir kartleggingen en beskrivelse av tiltak og virkemidler i bydelene Grünerløkka og Stovner. Datamaterialet som denne rapporten bygger på, inkluderer dokumenter, lovverk og kvalitative intervju med 37 informanter.

I kapittel 3, der vi gjennomgår rettighetene som unge i OT-målgruppen kan ha, legger rapporten vekt på at Oslostandarden bør gjennomgås med sikte på oppdatering iht. gjeldende rett, herunder fjerne utdaterte forskrifter. Oppdateringen bør særlig ses i sammenheng med at ny opplæringslov trer i kraft 1. august 2024. Videre viser gjennomgangen blant annet til at Oslostandarden bør revideres med sikte på å inkludere lærlingekategorien.

I kapittel 4 går vi inn i organiseringen av OT-arbeidet i skolene, og trekker frem at det er variasjoner når det gjelder hva skolene anser som sin del av ansvaret for OT-arbeidet, og at skolene har forskjellige ressurser som er satt av til dette arbeidet. En overordnet bekymring fra informantene er at det oftest er de ungdommene som selv tar kontakt og ønsker oppfølging som mottar oppfølging, mens de mest sårbare ofte glipper for OT. De påpeker også at tiden det tar fra en ungdom faller ut av opplæring/arbeid til noen begynner oppfølgingsarbeidet, er kritisk. En forsinkelse her kan gjøre det vanskeligere å yte effektiv hjelp. Vi ser også at skolene har organisert arbeidet forskjellig, at det er ulike rutiner rundt avklaringsmøter og at flere skoler ikke utarbeider oppfølgingsplaner. Det generelle bildet i skolenes beskrivelser er at det OT-arbeidet de gjennomfører mest av, er frafallsforebygging, i tillegg til å følge opp de som har falt ut av utdanning ved å kontakte ungdommer på OTUK-listen fire ganger i året. Likevel oppfatter ikke skolene det omfattende forebyggingsarbeidet de driver som å være en del av OT-arbeidet. Skolene tolker det også dit hen at lærlinger ligger utenfor OT-målgruppen.

I kapittel 5 går vi inn i organiseringen av OT-arbeidet i de ulike bydelene. Her trekker rapporten frem at det er forskjeller i de ulike bydelene når det gjelder organisering av OT-arbeidet. Vi ser også at det er betydelige ulikheter i stillingsressurser, noe som medfører at ungdom vil kunne få ulik grad av oppfølging avhengig av hvilken bydel de tilhører. Prosjektfinansierte ressurser gir også en mulig sårbarhet når det kommer til det å følge opp OT-arbeidet.

I kapittel 6 har vi beskrevet samarbeidsstrukturene i OT-tjenesten. Mens Oslostandarden legger opp til et trepartssamarbeid mellom bydel, skole og NAV, ser vi at dette samarbeidet ikke eksisterer i alle bydeler ettersom det heller er snakk om et topartssamarbeid mellom skole og NAV. Mye av OT-arbeidet beskrives som uformelt, noe som også gjenspeiles i samarbeidsrelasjonene mellom de ulike partnerne. Samtidig ser vi at samarbeidet fungerer bedre de stedene hvor det er stabilitet i stillingene og der aktørene kan blir kjent med hverandre over tid.

Et overordnet funn i rapporten er at det mangler et godt system for å sikre en enhetlig og oversiktlig organisering av OT-arbeidet, og at det er utfordringer i den tverretatlige samarbeidsstrukturen. I hovedsak kommer dette til uttrykk gjennom uklarheter i ansvarsfordelingen mellom de ulike virksomhetene, og at det mangler et godt system for å sikre en helhetlig og oversiktlig organisering i OT-arbeidet i Oslo kommune. Sentrale funn i rapporten er:

- Manglende implementering av Oslostandarden og manglende samsvar mellom Oslostandarden og gjeldende praksis – en del informanter beskriver at Oslostandarden ikke er kjent, og at den i mange tilfeller ikke brukes, det eksisterer også et manglende samsvar mellom Oslostandarden og dagens praksis når det gjelder OT-arbeidet i skolene og i de ulike bydelene.
- Uklarheter i ansvarsfordeling – grenseoppgangene mellom de ulike institusjonenes ansvar er ikke tydelige nok, det er noen uklarheter rundt hvem som har ansvaret for ungdommen i den kritiske fasen hvor elevene står i fare for å fall fra skolen, skolen involverer i liten grad andre aktører i denne fasen.
- Uklarhet omkring hvem som har ansvar for lærlinger – skolene forteller at de ikke oppfatter at lærlinger faller innenfor deres arbeid med OT, dette ser ut til å innebære at lærlinger heller ikke følges opp før de havner på OT-lista på grunn av at læreforholdet opphører. Det kan dermed føre til at lærlinger faller ut av systemet i lang tid, uten at dette blir fanget opp.
- En mangel på tilbud og tiltak – OT-kontaktene beskriver at det er vanskelig å få elever inn i ulike OT-tilbud på skolene, med utgangspunkt i at det ikke er tilstrekkelig med plasser på de ulike videregående skolene. Det etterlyses også OT-tilbud for Vg2 og Vg3. Samlet sett fortelles det at de som ønsker skoletilbud ofte opplever å ikke få tilbud. Det etterlyses også andre bydelsspesifikke lavterskeltiltak som kan være raskt tilgjengelig og som ungdom kan gå til med en gang de faller fra skolen.
- Sårbare overganger – med bakgrunn i de intervjuene vi har gjort, ser vi at det kan være et behov for å se nærmere på forholdet mellom oppfølgingstjenesten i ungdomsskolene, oppfølgingstjenesten i de videregående skolene og OT-kontaktene i bydelene særlig med tanke på oppfølgingen av elever som velger å slutte i videregående før 1. oktober.
- Ulikheter i tilbud på tvers av bydeler og manglende ressurser til OT-arbeidet – de ulike bydelene har organisert OT-tilbudet på forskjellige måter, skolene forteller på sin side at det kan være vanskelig å forholde seg til ulike bydeler, og at det er komplisert å vite

hvem man skal koble på. Dette både fordi det er ulike organiseringer, men også fordi den enkelte skole må forholde seg til opptil 15 ulike bydeler.

1 Innledning

1.1 Problemstilling

På oppdrag fra Oslo kommune, ved Delprogram oppvekst og utdanning, har Nordlandsforskning gjennomført en kartlegging organisert i tre hovedområder: rettigheter, organisering og samarbeid, samt tiltak og virkemidler i oppfølgingstjenesten (OT) i Oslo. Oppfølgingstjenesten skal, slik det følger av formålsbestemmelsen i § 13-1 i forskrift til opplæringslova, sørge for at all ungdom som tilhører målgruppa, får tilbud om opplæring, arbeid, andre kompetansefremmende tiltak, eventuelt en kombinasjon av disse. Tilbudene skal primært ta sikte på å føre frem til studiekompetanse eller grunnkompetanse innenfor videregående opplæring.

Formålet med kartleggingen er å etablere et grunnlag som kan gi anbefalinger til grep som vil heve kvaliteten på OT-tilbudet slik at man kan møtemålgruppens behov.

I denne rapporten har Nordlandsforskning kartlagt og beskrevet:

- 1) Hvilke rettigheter unge i OT-målgruppen kan ha krav på (jf. gjeldende regelverk som skissert i Oslostandarden).
- 2) Bydelsvise oversikter og visualiseringer over:
 - a. OT tilbudet i ni bydeler, og hvordan OT-arbeidet er organisert i Utdanningsadministrasjonen, seks videregående skoler og i de ulike bydelene (roller, stillinger og ansvar).
 - b. Samarbeidsstrukturer i trepartssamarbeidet mellom bydelstjenestene, NAV og skolene, og erfaringer med disse.
- 3) Beskrivelse av tiltak og virkemidler i bydelene Grünerløkka og Stovner.

De ni bydelene som vi har undersøkt i forskningsspørsmål 2a og 2b er Bjerke, Grorud, Søndre Nordstrand, Stovner, Gamle Oslo, Alna (i områdesatsningene), Nordre Aker, Østensjø og Grünerløkka (utenfor områdesatsningene) med skolene Bjørnholt, Etterstad, Hellerud, Kuben, Nydalen og Stovner VGS. Kartleggingen tar utgangspunkt i lovverk som klargjør OT-målgruppens rettigheter, samt intervjuer med representanter fra bydelstjenester, NAV og skolesektoren som arbeider med oppfølging av OT-ungdom.

Rapporten gir et bilde av rettigheter, organisering og samarbeid, samt tiltak og virkemidler høsten 2023¹.

¹ Undersøkelsen er gjennomført før endringene i opplæringsloven som trer i kraft 1.8.24. der blant annet oppfølgingstjenesten sin målgruppe utvides fra 16-21 år til 16-24 år.

1.2 Bakgrunn

I 2023 påbegynte 97 prosent av alle 16 åringer, både i Oslo og på landsbasis, videregående opplæring samme år som de fullførte grunnskolen. Med andre ord fortsetter de aller fleste ungdommer i videregående opplæring etter grunnskolen². Fullført videregående opplæring betyr at eleven har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse innen fem/seks år. Av elevkullet som påbegynte videregående opplæring i 2016 hadde 82 prosent av elevene i Oslo og 81 prosent av elevene nasjonalt fullført opplæringen innen fem/seks år³. I det samme kullet hadde åtte prosent i Oslo og ni prosent nasjonalt avsluttet opplæringen før de hadde fullført Vg3 eller læretiden⁴. De øvrige hadde enten planlagt grunnkompetanse, var fortsatt i opplæring eller hadde gjennomført, men ikke bestått.

Trenden de siste årene både i Oslo og nasjonalt er at flere elever fullfører videregående opplæring og at færre slutter. Denne utviklingen er i tråd med det nasjonale målet om at flest mulig skal gjennomføre videregående opplæring og oppnå studie- eller yrkeskompetanse⁵.

Selv om utviklingen kan sies å gå i riktig retning, er det fremdeles mange unge som ikke har fullført videregående opplæring og som ikke deltar i videregående opplæring. I aldersgruppen 16 til 25 år var det i 2022 10 prosent i Oslo og 11,5 prosent nasjonalt som tilhørte denne gruppen. For Oslo utgjorde dette 8 216 ungdommer. Av disse var om lag halvparten heller ikke i arbeid, det vil si 4071 ungdommer sto utenfor både skole og arbeidsliv⁶.

En studie fra 2011 viser at sannsynligheten for å verken være i jobb eller utdanning reduseres med 13-15 prosentpoeng ved fullføring av videregående opplæring fem år etter avsluttet grunnskole⁷. Statistikk fra 2022 viser at 70 prosent av befolkningen som helhet mellom 15 og 74 år var sysselsatt. Blant de i samme aldersgruppe som kun har fullført grunnskolen var tilsvarende tall 50 prosent⁸. Fullført videregående opplæring er med andre ord en viktig faktor for å forebygge utenforskap forstått som det å være utenfor utdanning og arbeidsliv.

Oppfølgingstjenesten (OT) ble opprettet som et landsomfattende virkemiddel etter reform 94 med mål om å fange opp ungdom som avbryter eller ikke påbegynner videregående opplæring. Etter Opplæringslova § 3-6 plikter fylkeskommunen å ha en oppfølgingstjeneste for ungdom som ikke er i opplæring eller arbeid, og som har rett til opplæring etter § 3-1. Oppfølgingstjenesten plikter også å sikre tverretattlig samarbeid mellom kommunale,

²<https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/overganger-til-videregaende-opplaring/>

³<https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/tall-for-gjennomforing-av-videregaende-opplaring/gjennomforing-av-videregaende-opplaring--sortert-etter-fylke/>

⁴ Ibid.

⁵ NOU 2018:15, s. 173

⁶ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/ungdom-uten-og-utenfor-vgo/>

⁷ Falch & Nyhus, 2011

⁸ <https://www.ssb.no/statbank/table/12423/tableViewLayout1/>

fylkeskommunale og statlige instanser som har ansvar for målgruppen, og å formidle og samordne tilbud fra forskjellige instanser⁹.

Oppfølgingstjenesten skal ha oversikt over ungdom mellom 15 og 21 år som ikke har søkt eller tatt imot elev-/læreplan, som avbryter slik opplæring, som ikke er i varig arbeid eller som har tapt retten som følge av vedtak om bortvisning eller vedtak om heving av lærekontrakt. Basert på oversikten skal oppfølgingstjenesten sørge for at det blir tatt kontakt med hver enkelt ungdom, at de blir tilbudt veiledning og at de får tilbud om opplæring, arbeid eller annen beskjeftigelse. Oppfølgingstjenesten skal også ha oversikt over aktuelle tilbud for målgruppen og følge opp ungdom som har tatt imot tilbud gjennom oppfølgingstjenesten¹⁰.

I Oslo er det utarbeidet en Oslostandard for Samarbeid om gjennomføring av videregående opplæring.¹¹ Dette er en avtale inngått i 2015 og revidert i 2018 mellom Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning (KOU), Byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester (EST)¹² og NAV Oslo. I tillegg til målgruppen, slik den er listet i Forskriften om fylkeskommunal oppfølgingstjeneste, fastsetter Oslostandarden at også elever som står i fare for å droppe ut av videregående opplæring, er en del av oppfølgingstjenesten i Oslo sin målgruppe¹³.

I februar 2023 var 874 ungdommer i Oslo registrert i oppfølgingstjenesten (OT)¹⁴. Ungdom registreres tre ganger årlig i dette registeret; november, februar og juni. I perioden 2018 til 2023 har antallet ungdommer som har vært registrert variert mellom 772 og 981 (ibid.).

Den faktiske registreringen av ungdom mellom 15 og 21 år som ikke har søkt eller tatt imot elev-/læreplan skjer i Oslo ved at Utdanningsadministrasjonen overfører elever fra VIGO som er et skoleadministrativt system for videregående opplæring, til VIGO-OT som er oppfølgingstjenesten sin del av systemet. I VIGO-OT får ungdommene en kode. Ved tilmelding får alle koden OTUK – ukjent aktivitet. Etter hvert som oppfølgingstjenesten oppnår kontakt med den enkelte ungdom, får den en ny kode. Hovedkategoriene av koder er «oppfølging og veiledning» (OTOV), «i aktivitet» (flere ulike koder avhengig av type aktivitet) og «avklart» (også flere ulike koder). Ungdommer som oppfølgingstjenesten ikke oppnår kontakt med blir stående med OTUK.

I februar 2023 var 12 prosent av målgruppen for OT-ungdom på landsbasis registrert med ukjent aktivitet. Tilsvarende tall for Oslo var 47 prosent. Selv om det er visse variasjoner i statistikken fra ett registreringstidspunkt til et annet, er tendensen konsekvent. Sammenlignet

⁹ Forskrift til opplæringslova, 2011: §13-4

¹⁰ Forskrift om fylkeskommunal oppfølgingstjeneste

¹¹ Standarden ble utarbeidet i 2015 og revidert i 2018

¹² Byrådsavdelingene i Oslo har nylig skiftet navn. Tidligere byrådsavdeling for Kunnskap og utdanning heter nå Byrådsavdeling for utdanning, mens Byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester heter Byrådsavdeling for sosiale tjenester.

¹³ Utdanningsetaten, 2018

¹⁴ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/ungdom-utenfor-opplaring-og-arbeid/>

med landsgjennomsnittet har Oslo en betydelig høyere prosentandel individer som oppfølgingstjenesten ikke oppnår kontakt med, og som derfor forblir registrert med ukjent aktivitetsstatus. I en internkontroll utført av Oslo kommune i 2023, identifiserte kommunen at 2320 barn som i alder tilhørte 2. til 10. trinn og var folkeregistrert som bosatt i Oslo, ikke deltok i opplæring. Kontrollen avdekket at 1076 av disse barna, tilsvarende 46 prosent, var bosatt i utlandet og dermed verken var underlagt opplæringsplikt eller hadde rett til opplæring i Norge¹⁵. Spørsmålet er om også en del unge i alderen 15 til 21 år befinner seg i utlandet, og blir feilaktig registrert som ukjent aktivitet istedenfor å være registrert som i utlandet.

Ifølge oppdragsbeskrivelsen som ligger til grunn for denne rapporten, er det viktig, men vanskelig, å ha en god oversikt over nåsituasjonen for oppfølgingstjenesten i Oslo. De identifiserte utfordringene med å opprettholde oversikt er knyttet til at det «ikke finnes et enhetlig system, organisering og tiltak varierer mellom bydelene, og også mellom de ulike skolene»¹⁶. Oversikt og et felles kunnskapsgrunnlag er beveggrunnen til at Delprogram oppvekst og utdanning og Delprogram sysselsetting har lyst ut en kartlegging av oppfølgingstjenesten i Oslo.

1.3 Tidligere forskning og litteratur

Riksrevisjonen sin undersøkelse av oppfølgingen av ungdom utenfor opplæring og arbeid konkluderte med at det er stor variasjon i kvaliteten på oppfølgingen av ungdom som har avbrutt videregående opplæring. For 2/3 av ungdommene som var en del av undersøkelsen, slår Riksrevisjonen fast at den helhetlige oppfølgingen var mangelfull og at det er uklart hvem som har koordineringsansvaret. Taushetsplikt trekkes frem som et hinder for samarbeid. Videre pekes det på at det er stor variasjon i kvaliteten på NAV-kontorenes oppfølging, men at oppfølgingen ser ut til å ha bli styrket gjennom opprettelsen av ungdomsteam¹⁷.

Et av de sentrale funnene i Antonsen og Waldahl (2016) sin rapport om oppfølgingstjenesten i Sogn og Fjordane, var uklar grenseoppgang mellom OT/ fylkeskommunen på den ene siden og NAV på den andre. Antonsen og Waldahl peker i likhet med Riksrevisjonen på taushetsplikten som hemmende for samarbeid, særlig mellom OT på den ene siden og helsetjenester og barnevern på den andre. Mye av det samarbeidet som fungerer bygger på personlige relasjoner mellom ulike aktører.

En studie av oppfølgingstjenesten og samarbeidet mellom oppfølgingstjenesten og NAV i Vestfold og Telemark fra 2022 understreker betydningen av tett oppfølging av sårbare unge i overgangen mellom ungdomsskolen og videregående opplæring. Etablering av kontakt med unge som går siste semester på ungdomsskolen, tett oppfølging i starten på videregående,

¹⁵ Oslo kommune utdanningsetaten, Kontroll av rett og plikt til opplæring for barn i grunnskolealder, 2024

¹⁶ Tilbudsinnbydelse, s. 2

¹⁷ Riksrevisjonen, 2016

alternative arenaer for de som trenger det og «fleksibelt samarbeid mellom skoleslagene» har avgjørende betydning for å forebygge frafall¹⁸.

Nordland fylkeskommune vedtok i 2018 at alle de videregående skolene i Nordland skal ha en elev- og *lærling*tjeneste bestående blant annet av en leder av tjenesten, koordinator for oppfølgingstjenesten, rådgivere for både sosialpedagogisk rådgivning og utdanningsrådgivning, PPT, formidlingskoordinator og helsesykepleier. En studie av elev- og lærlingtjenesten (ELT) fra 2023 konkluderte med at om ELT også skal være en lærlingtjeneste, er det behov for strukturelle endringer og en tydeliggjøring av hvem som har ansvar for hva. Rapporten peker på behovet for å styrke samarbeidet mellom ELT og opplæringskontorer og bedrifter på organisatorisk nivå¹⁹.

I en artikkel om rådgivere i oppfølgingstjenesten pekes det på tre dilemmaer ved «oppsøking, oppfølging og aktivering» av ungdom²⁰. Dilemmaene er knyttet til balansen mellom å gi hjelp og unngå hjelpeavhengighet, mellom å være pågående ved å tilby hjelp og individenes selvbestemmelse og autonomi, samt mellom fastsatte rammer for OT-rådgivernes stillinger og målgruppens komplekse behov for bistand.

1.4 Om organiseringen av oppfølgingstjenesten i Oslo kommune

I Oslo kommune ligger ansvaret for Oppfølgingstjenesten (OT) hos kommunen, jf. opplæringslova § 13-8. OT i Oslo er lokalisert som førstelinjetjeneste på videregående skoler og grunnskoler med ungdomstrinn. Ifølge Oslostandarden²¹ har oppfølgingstjenesten ved de videregående skolene ansvar for sine tidligere elever. Oppfølgingstjenesten ved ungdomsskolene har ansvaret for avgangselever som ikke har påbegynt videregående opplæring, eller som slutter før 1. oktober i sitt første år i videregående skole. Det er også oppfølgingstjenesten ved den nærmeste ungdomsskolen som har ansvaret for avgangselever ved private skoler, mens det er nærmeste videregående skole som har ansvaret for ungdommer som flytter til Oslo, og for ungdom som er bosatt i barnevernsinstitusjon.

Skolene er organisert inn under Utdanningsetaten, som ledes av Byrådsavdelingen for utdanning. Oslo er delt inn i ulike bydeler med en rekke bydelstjenester. Det er Byrådsavdelingen for sosiale tjenester som har det øverste ansvaret for en rekke bydelstjenester, og Byrådsavdelingen for helse har det helhetlige ansvaret for oppfølging av

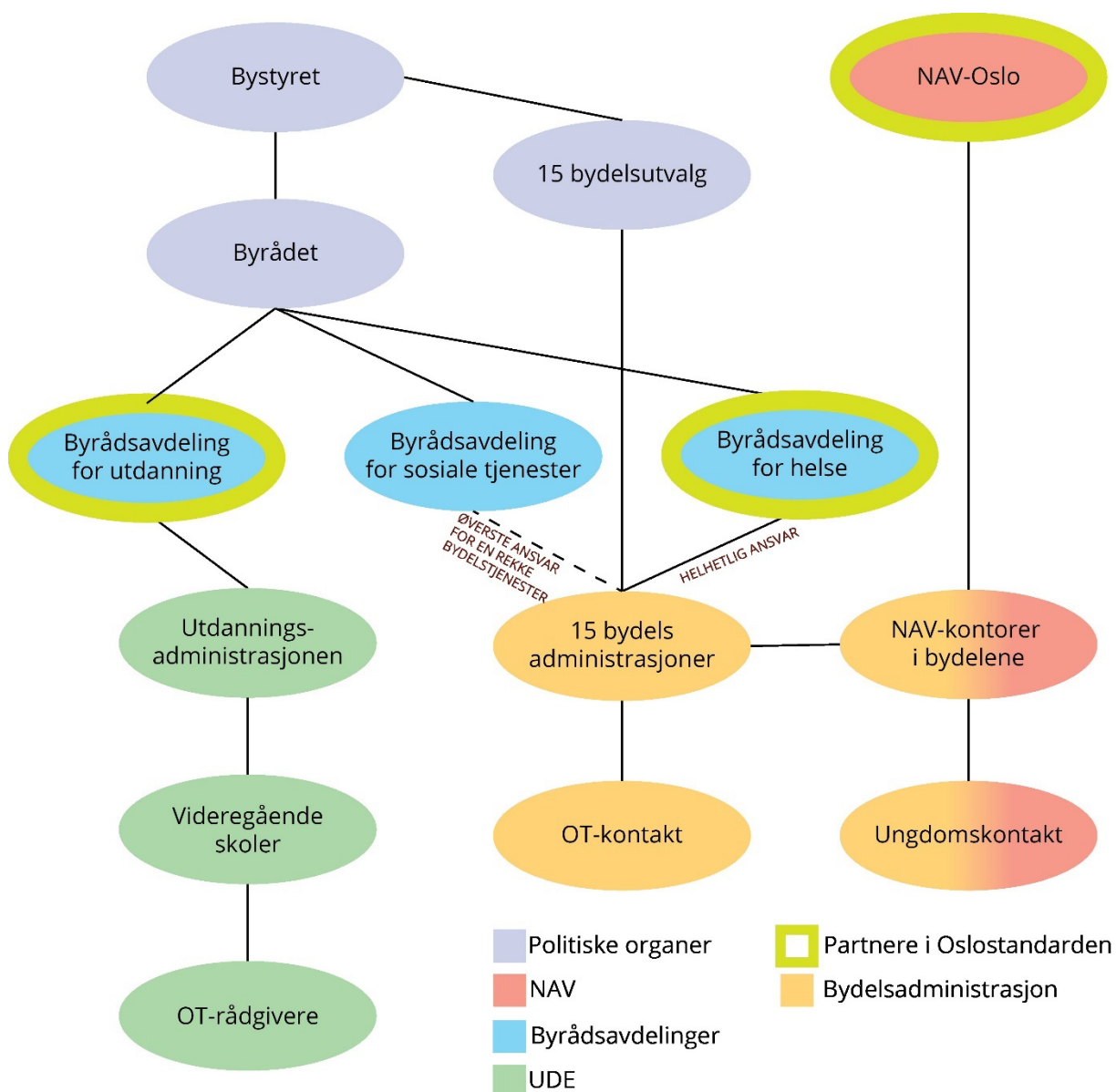
¹⁸ Einersen & Wikstøl, 2022: II

¹⁹ Videt, kommer.

²⁰ Reegård, 2021

²¹ Oslostandarder beskrives av Oslo kommune som «verktøy for kommunens virksomheter som skal sørge for god kvalitet, gode rutiner, strukturer og likeverdige tjenester innenfor et tema/fagområde», og som kan anvendes i tilfeller der «andre dokumenttyper slik som veiledninger, fellesskriv, rundskriv, instruksjer, reglement, vedtekter og forskrifter, hver for seg enten ikke er tilstrekkelige og/eller ikke er tilpasset målgruppen». Se: <https://www.oslo.kommune.no/politikk/sentrale-planer-og-styringsdokumenter/oslostandarder/#gref>

bydelene. I Oslo er det 15 bydeler. Samtlige bydeler er forpliktet til å ha en navngitt OT-kontakt tilgjengelig, men bydelen selv bestemmer hvor denne kontakten organisatorisk skal være plassert. I hver bydel er det også et NAV-kontor med en ungdomskontakt. I enkeltsaker skal bydelen der ungdommen er folkeregistret samarbeide med oppfølgingstjenesten på skolene og ungdomskontaktene i NAV. Det er NAV Oslo sitt ansvar å holde listen over ungdomskontakter oppdatert²². Figur 1 viser organiseringen av samarbeidet om gjennomføring av videregående opplæring i Oslo:

Figur 1. Organisasjonskart

²² Utdanningsetaten, 2018

I forskrift til opplæringslova slås det om oppfølgingstjenesten fast i § 13-4 at «oppfølgingstjenesten skal sikre tverretatlige samarbeid mellom kommunale, fylkeskommune og statlige instansar som har ansvar for målgruppa, og formidle, eventuelt samordne, tilbod frå ulike instansar». Instanser som fremheves er skolene, PPT, opplæringsadministrasjonen i fylkeskommunene, NAV og helse- og sosialtjenestene. I Oslostandarden anbefales det at hver bydel etablerer nettverk for samarbeid på systemnivå for å forenkle samarbeidet om den enkelte ungdom²³. Eksplisitt trekkes det frem at det er OT-kontakten i hver bydel som har ansvaret for å innkalle samarbeidspartene til nettverksmøter og være bindeledd mellom skolene og andre aktører i bydelen. Standarden anbefaler at OT-kontaktene inviterer til nettverksmøter minimum to ganger pr år. I tillegg skal kontaktperson fra Utdanningsetaten (UDE) innkalle til årlig møte mellom OT-kontaktene i de 15 bydelene. Her skal også NAV Oslo og Velferdsetaten (VEL) delta.

Oslostandarden påpeker at det «er mange kontaktpersoner ungdommene må forholde seg til»²⁴. Standarden gir videre en rekke lenker til oversikt over skole og kontaktpersoner.

Oslostandarden definerer følgende ansvar (2018: 6):

²³ Utdanningsetaten, 2018

²⁴ Utdanningsetaten, 2018, s. 5

Utdanningsadministrasjonen (heretter: UDA) skal:

- Rapportere til Utdanningsdirektoratet tre ganger i året
- Sende oppdatering av rutiner og årshjul til skolene før skolestart hver høst
- Overføre elever fra VIGO til VIGO-OT og kontrollere og oppdatere opplysninger så langt som mulig
- Tildele skolene ungdommer som tilhører målgruppen gjennom VIGO-OT
- Sende brev til alle nye ungdommer som i løpet av skoleåret kommer til i VIGO-OT med OT-status OTUK. Ungdommen blir bedt om å sende svarslipp til den skolen som har oppfølgingsansvaret i VIGO-OT. Skolen har videre oppfølgingsansvar
- Sette OT-status til "elev i privat vgs (OTVF) for elever de private videregående skolene rapporterte inn i september
- Følge opp at skolene foretar registrering riktig og at de kontakter ungdommene i målgruppen innen fastsatte frister. UDA lager oversikt over status pr skole etter hver rapporteringsperiode
- Gi veiledning, opplæring og brukerstøtte i VIGO-OT (systemeier)
- Etablere og følge opp avtaler med eksterne samarbeidspartnere (NAV og bydeler)
- Utvikle rutiner og god praksis for oppfølgingstjenesten samt utarbeide og legge til rette for nye tilbud
- Informere og oppdatere bydeler og NAV om endringer i oppfølgingstjenesten UDE (tilbud, endringer, regelverk m.m.)

Skolene skal:

- Etablere rutiner for frafallsforebyggende arbeid blant ungdom som står i fare for å avbryte skolegangen
- Avholde avklaringsmøter og utarbeide oppfølgingsplaner for elever som er i ferd med å avslutte videregående opplæring på egen skole (ev. like etter at eleven har sluttet). Ved behov skal OT kontakt i bydelen og/eller NAV, der eleven er bosatt, inviteres på et slikt møte. Det gjelder ikke hvis en ungdom slutter grunnet overgang til annen skole, flytting eller når ungdommen skal skaffe seg en jobb etc. Andre relevante samarbeidspartnere kan også kontaktes som PPT, bydelstiltak eller helsesøster
- Informere om oppfølgingstjenesten og om rettigheter til elever som avslutter videregående opplæring på egen skole (og foresatte for ungdom under 18). Skolen sender brev om rettigheter til ungdom og foreldre i målgruppen når skolen har kontakt med ungdommen før UDA har sendt ut slikt informasjonsbrev (Aktivitet "Annen aktivitet" med tekst "Sendt ut informasjonsbrev" er ikke registrert i VIGO-OT) OBS: Dette vil ikke gjelde ungdommer tilmeldt med status OSON før skolestart skoleåret 2018/2019.
- Hjelp ungdommen med søknad om plass på OT-tilbud, på andre alternative tilbud som for eksempel praksisbrev eller med å søke skoleplass kommende skoleår
- Møte på lokale nettverksmøter med aktuelle samarbeidspartnere
- Endre OT-status i VIGO-OT når de får kontakt/tilbakemelding fra eleven (svarslipp,

- *Dokumentere oppfølgingen av målgruppen i VIGO-OT og i elevens mappe, slik lov og forskrift setter bestemmelser om. VIGO-OT er et saksbehandler- og rapporteringsverktøy, men ikke et arkivsystem. Skolen må selv ta utskrift til elevens mappesom dokumentasjon*
- *Ha oppfølgingsansvaret for ungdom som har kontakt med NAV så lenge ungdommen har elevstatus.*

Oslostandarden slår videre fast at hvis skolen ikke har oppnådd kontakt med ungdommen skal de ta kontakt med ungdom som står med OT-status OTUK (ukjent aktivitet) i VIGO- OT og avklare og registrere status. For ungdommer med status OTOV (oppfølging og veiledning) skal skolene ta kontakt for å følge opp og veilede. Standarden trekker opp fire datoer for kontakt: 10. november, 10. februar, 10. april og 10. juni. For elever som skolene ikke oppnår kontakt med og som fremdeles har status OTUK, skal skolene dokumentere at de har gjort tre forsøk på å få kontakt. Dette skal dokumenteres i VIGO-OT. Dette skal gjentas i ny rapporteringsperiode. Arbeidet med avklaringen av ungdommer med statusen «ukjent aktivitet» og «under oppfølging og veiledning» skal skolen gjøre i samarbeid med bydel og NAV, både for å avklare og å få dem inn i aktivitet.

OT-kontaktene i bydelene skal:

- *Informere egen bydel om OT-organiseringen*
- *Informere samarbeidspartnere om hvilke tjenester/tilbud bydelen har*
- *Invitere til nettverksmøter minimum to ganger pr. år. Nettverket blir enige om hvordan et forpliktende samarbeid på individnivå skal gjennomføres*
- *Melde tilbake til kontaktperson for oppfølgingstjenesten på skolene når de får kjennskap til at ungdommer er i arbeid, eller i andre tiltak*
- *Informere oppfølgingstjenesten sentralt i UDE om relevant nytt fra bydelene*
- *Samarbeide med oppfølgingstjenesten på skolene og delta etter behov i et avklaringsmøte med ungdommen og eventuelt foresatte (under 18 år) før en ungdom skrives ut av skolen*
- *Samarbeide med skolene om å ta kontakt med ungdom (OTUK) fra listene de mottar fra UDE fem ganger i året (01.10, 20.11, 20.02, 20.04, 20.06)*
- *Opprettholde et forpliktende, tverrfaglig og tverretatlig samarbeid mellom bydelen, UDE og NAV-kontoret for å sikre kompetansefremmende tiltak for ungdom i alderen 15-21 år*
- *Møte på det årlige evalueringsmøtet*

1 UDA sender en oversikt/liste til OT-kontaktene over ungdom i deres bydel, som ikke er i videregående opplæring og som UDA/skolen ikke har fått tak i. OT-kontaktene kan bistå skolene med å kontakte disse ungdommene.

NAV-kontorene skal:

- *Melde fra til OT- kontakter i bydelene og til oppfølgingstjenesten hvis ungdom med ungdomsrett (under 21 år) faller ut av tiltak*
- *Vurdere, i samråd med oppfølgingstjenesten, om det er mulig for ungdom som har falt ut av skolen å gjenoppta skolegangen*
- *Gjennomføre en behovsvurdering og tilby arbeidsrettede tiltak ut fra den enkeltes behov*
- *Utprøve eller vurdere muligheter for tilpasset opplæring før det er aktuelt å tilby tiltak fra NAV*
- *Melde fra til oppfølgingstjenesten ved den skolen som ungdommen sist var elev ved, dersom en ungdom under 21 år registrer seg ved NAV-kontoret*
- *Lage en aktivitetsplan som i størst mulig grad bygger på oppfølgingstjenestens oppfølgingsplan*
- *Ha en navngitt kontaktperson på kontaktlisten som er tilgjengelig for oppfølgingstjenesten og OT-kontakter i bydelene. (Oslostandarden, 2018: 7)*
- *Ungdomskontaktene ved NAV- kontorene skal delta på avtalefestede nettverksmøter*

Ungdommer som tilmeldes oppfølgingstjenesten omtales ofte som målgruppen. I henhold til Oslostandarden skal målgruppen gis tilbud om opplæring, arbeid eller andre kompetansefremmende tiltak. Oppfølgingstjenesten skal gjennomføre avklaringsmøte med ungdommen og, ved utskrivning sammen med ungdommen, fylle ut en oppfølgingsplan. I samtalen skal oppfølgingstjenesten informere den unge eventuelt også foresatte om aktuelle tilbud. Ifølge Oslostandarden tilbyr oppfølgingstjenesten eget opplæringstilbud ved noen videregående skoler. Tilbudet omfatter alle fellesfag og de fleste programfagene på Vg1. Som et ledd i yrkesforberedelse trekkes også utplassering i bedrift frem som en mulighet. Ved behov viser også standarden til at PPT kan trekkes inn. Når det gjelder bydelens tilbud står blant annet følgende i Oslostandarden «Det er NAV-kontor og barnevernstjeneste lokalisert i hver av de 15 bydelene der man kan henvende seg for råd og veiledning. I tillegg tilbyr bydelene ulike lokale forebyggende tiltak for barn og unge tilpasset lokale strukturer og lokale forhold. Enkelte er prosjektbasert mens andre er lagt inn som ordinær drift.» (side 9)

Gjennom «Oslostandarden» har Oslo kommune formalisert at samarbeidet for oppfølging av ungdom i målgruppen for oppfølgingstjenesten skal skje i et trepartssamarbeid «mellom skolene, bydelene og de lokale NAV-kontorene i Oslo»²⁵. I Oslostandarden forplikter partene seg til å samarbeide for å gi ungdommene en helhetlig oppfølging og raskere tilbud om utdanning/kompetansegivende tiltak/arbeid.

²⁵ Utdanningsetaten, 2018

1.5 Sentrale begreper i rapporten

I denne rapporten viser vi til noen sentrale begreper som gjerne brukes i sammenheng med OT-tjenesten:²⁶

- Gjennomføringsgrad – handler om andel elever som fullfører med studie- eller yrkeskompetanse i løpet av 5-6 år.
- Fullført - utdanningen regnes som fullført når en elev har fått opplæring som fører fram til studiekompetanse, fag- eller svennebrev, eller yrkeskompetanse.
- Frafall - med frafall i videregående opplæring i Norge menes andelen elever som slutter eller ikke klarer å fullføre videregående skole i løpet av 5-6 år.
- Oppfølgingstjenesten – brukes om både oppfølgingstjenesten i skolen definert etter opplæringslova og om bydelenes arbeid med oppfølging av målgruppen for OT-arbeidet
- OT kontakt – kontaktperson for OT-arbeidet i bydelene.
- Ungdomskontakt - NAV-kontorets kontaktperson mot oppfølgingstjenesten i skolen

1.6 Rapportens struktur

Kapittel 1 innleder rapporten, og kapittel 2 presenterer anvendt forskningsmetode. I kapittel 3 belyses rettighetene unge i OT-målgruppen i Oslo ved en gjennomgang av gjeldende rett, mens kapittel 4 og 5 beskriver organiseringen av OT-tjenesten i skolene og i bydelene. Samarbeidsstrukturer og erfaringene med disse er tema i kapittel 6, mens kapittel 7 oppsummerer rapportens hovedfunn.

²⁶ Referansene til disse definisjonene er hentet fra: <https://www.ssb.no/utdanning/videregaende-utdanning/statistikk/gjennomforing-i-videregaende-opplaering>.
<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Voksne/Udir-2-2008/2.-rett-til-videregaende-opplaring-for-voksne/hva-ligger-i-fullfort-videregaende-opplaring/>.
https://no.wikipedia.org/wiki/Frafall_i_videreg%C3%A5ende_oppl%C3%A6ring og
<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13406694-1622023147/Tjenester%20og%20tilbud/Skole%20og%20utdanning/Kvalitet%20i%20Osloskolen/Oslostandard%20for%20samarbeid%20om%20gjennomf%C3%B8ring%20av%20videreg%C3%A5ende%20oppl%C3%A6ring.pdf>

2 Metode og etikk

Datamaterialet som denne rapporten bygger på inkluderer dokumenter, lovverk og kvalitative intervju.

Den første problemstillingen besvares gjennom analyser av aktuelle lover og forskrifter som utgjør de juridiske rammene for Oslostandarden, og som følgelig angir rettigheter for unge i OT-målgruppen.

Den andre og tredje problemstillingen besvares gjennom analyse av data fra intervjuer med representanter fra tjenester med erfaring fra arbeid med OT-målgruppen i ulike virksomheter og forvaltningsnivå.

Datainnsamlingen er gjennomført i perioden september - desember 2023. Prosjektet ble meldt inn og er godkjent av Sikt (Kunnskapssektorens tjenesteleverandør) med prosjektnummer: 299992.

2.1 Analyse av lovverk og lovtolkning

Analyse av *lovverk* inkluderer både en gjennomgang og en tolkning av lovgivning, herunder forskrifter og rettspraksis. Et formål med slike analyser er blant annet å sikre at vurderinger og beslutninger som tas av rettsanvendere på ulike fagfelt, har tilstrekkelig rettslig forankring og er i samsvar med gjeldende rett.

De fire sentrale rettskilder for *lovtolkning* er lovtekst, forarbeider, rettspraksis og reelle hensyn. En alminnelig fremgangsmåte når lover skal tolkes, kan skisseres slik: Først identifiseres aktuell lovtekst. I ordlydsfortolkningen av lovteksten legges en alminnelig språklig forståelse til grunn. Videre vurderes hensikten bak bestemmelsen, som er å finne i lovforarbeider, herunder Stortingsmeldinger og NOUer. Deretter vurderes relevant høyesterettspraksis og eventuelt reelle hensyn, som kort kan oppsummeres som en subjektiv orientert rettskildefaktor, der summen av rettsanvenderens rimelighetsvurderinger, gjerne tuftet på den rådende oppfatning i juridiske miljøer, eller hva folk flest oppfatter som rimelig lovforståelse.

En viktig bemerkning er at rettsanvendere i noen tilfeller erfarer motstrid mellom lovens ordlyd og lovens formål formulert i forarbeider og rettspraksis. I slike tilfeller legges ofte til grunn at "[d]e fleste gangene skal loven veie mest".²⁷ En gjennomgang av alle Høyesterettsdommer i perioden 1967-1999, viste imidlertid at når tvisten hadde vært vurdert av Høyesterett, gikk forarbeidenes anvisninger i om lag 75 prosent av tilfellene foran loven.²⁸

Av analytisk relevans bør nevnes prejudikatslæren for høyesterettsdommer. Læren representerer rettskildeprinsippet om at rettsregler som fastslås i høyesterettsdommer som

²⁷ Boe, E. 2010, s. 177.

²⁸ Bergo, K. 2000, s. 583.

regel skal legges til grunn i senere saker. Dette innebærer at i de tilfeller der rettsanvenderen må velge mellom lovens ordlyd og Høyesteretts tidligere lovtolkninger, så er det Høyesterett sin tolkning som skal legges til grunn.

En grunn til å fremheve prejudikatslæren i denne sammenheng, er for å synliggjøre lærens ivaretagelse av hensyn som likhet for loven og forutberegnelighet for borgerne, i tillegg til prosessøkonomiske hensyn – som kan ha vesentlig aktualitet i vurderinger av lover og rettigheter for unge i OT-målgruppen. Fordi mengden rettsregler har økt kraftig de senere år, er gode analyseprosesser nødvendig for å etablere et bilde av rettighetsomfanget, samt avklare implikasjoner og virkninger, både generelt i tjenestene, men særlig i enkeltsaker.²⁹

En rettslig analyse av aktuelle lover og forskrifter som er inkludert i Oslostandarden innebærer en strukturert og systematisk gjennomgang av lovverket på området. Formålet er å avklare og tydeliggjøre de rettslige rammene for oppfølging av unge i OT-målgruppen etter Oslostandarden.

Utvalget av lover og forskrifter som skal utgjøre det juridiske analysegrunnlaget for kartlegging av rettigheter for unge i OT-målgruppen er besluttet av oppdragsgiver. Oppdragsgiver har i utgangspunktet ikke inkludert endringer i personopplysningsloven av 2021 (GDPR-regelverket) og ny opplæringslov (ikrafttredelse 1. august 2024) i analyseutvalget. Ettersom nevnte lover har aktualitet for OT-målgruppen, vil de likevel kort kommenteres i rapporten.

2.2 Kvalitative Intervjuer

Et kvalitativt forskningsdesign kan fange opp nyanser og subjektive erfaringer hos deltakerne. Forskeren prioriterer dybde fremfor bredde, og målet er ikke primært å si noe om utbredelsen av et fenomen, men i stedet å få frem deltakernes erfaringer. Kvalitative intervjuer er hensiktsmessig når man ønsker å få frem et utfyllende bilde av en situasjon, noe som er viktig i denne kartleggingen.³⁰

I forbindelse med datainnsamlingen ble det rekruttert informanter fra bydelstjenesten, NAV og de videregående skolene. Rekrutteringsprosessen foregikk slik: Forskerteamet hadde på forhånd fått tilsendt en liste fra oppdragsgiver over aktuelle personer som kunne inviteres til intervju. Det endelige utvalget ble informanter som takket ja til vår forespørsel om å bli intervjuet. Ved noen anledninger ble vi henvist til andre aktuelle kandidater da de foreslåtte informantene selv ikke hadde anledning til å delta. Ved behov for ytterligere informasjon for å svare ut problemstillinger med tilstrekkelig empirisk tyngde, har vi i enkelte tilfeller gjennomført supplerende intervju..

Det ble totalt gjennomført 37 intervju med OT-kontakter og ungdomskontakter. Informantene er OT-kontakter i bydelstjenesten, ungdomskontakter i NAV i tillegg til representanter fra andre NAV-funksjoner i som jobber med OT-målgruppen. Rektorer i

²⁹ Høgberg og Sunde, 2019.

³⁰ Lilleås og Fivel, 2011.

videregående skoler og annet skolepersonell med OT-ansvar er også inkludert i informantgruppen. I tillegg er det gjennomført intervju med personell i Utdanningsadministrasjonen, opplæringskontor, samt ansatte ved to ungdomsskoler.

Det ble utviklet ulike intervjuguider til ungdomskontakt, OT-kontakt i bydelene og ansatte i skolene. Intervjuguiden var delt inn i noen overordnede temaer med spørsmål som vi stilte til samtlige informanter, men inneholdt også enkelte spørsmål som kun ble stilt til de to bydelene som oppdragsgiver ønsket å ha et særlig fokus på (Stovner og Grünerløkka).

Intervjuene var semistrukturerte, hvor vi som forskere hadde en rekke spørsmål vi ønsket å få belyst i løpet av samtalen. Samtidig ble det åpnet opp for andre tematikker og oppfølgingsspørsmål basert på informasjonen vi fikk fra informantene. På denne måten har intervjuene hatt form av en relativt åpen dialog som ble skapt gjennom interaksjon mellom forsker og informant. Med utgangspunkt i at det fra før eksisterte lite kunnskap om organiseringen av OT-tjenesten i Oslo, hadde intervjuene også til dels et utforskende design. Et eksplorerende – eller utforskende – design er et sett av fremgangsmåter som kvalitative forskere følger for å utforske et nytt felt. Her anvender man gjerne åpne spørsmålsstillinger for å frembringe ny kunnskap om det aktuelle området.³¹

Før vi gjennomførte intervjuene hadde vi også dialog med oppdragsgiver som kvalitetssikret intervjuguidene til NAV, OT-kontakt i bydel og skolene.

2.3 Analyse

Analysen er gjennomført fortløpende underveis i forskningsprosessen. Det betyr at vi allerede fra de første intervjuene startet arbeidet med å identifisere ulike tematikker, områder og fenomener som vi utforsket videre gjennom flere intervjuer. Dataene er videre analysert etter prinsipper fra tematisk analyse, som er en metode for å identifisere og analysere og beskrive mønstre i et datamateriale.³²

2.4 utfordringer og etiske betraktninger

I forbindelse med rekrutteringsprosessen har det i enkelte tilfeller vært utfordrende å komme i kontakt med informanter. Fordi prosjektet har hatt en relativt kort tidshorisont har dette nødvendiggjort tidsmessige justeringer av enkelte milepæler.

En etisk problemstilling i prosjektet har vært spørsmål rundt personvern, og hvorvidt den enkelte informant ville bli tilstrekkelig anonymisert i rapporten. De fleste av informantene hadde få spørsmål rundt personvern, men det har kommet opp som en problemstilling i enkelte intervjuer. I informasjonsskrivet som alle informanter har fått, gis det informasjon om at den enkelte informant kan være identifiserbar i rapporten i kraft av sin stilling, men at det

³¹ Stefansen, Smette og Bossy, 2014.

³² Jfr. Braun og Clarke, 2006

ikke oppgis informasjon om utvalget på annen måte enn generell informasjon om hvilke bydeler som er gjenstand for undersøkelsen, og hvilke stillingsfunksjoner dem vi har intervjuet representerer.

I den grad vi har gjengitt betraktninger fra de ansatte hva gjelder organiseringen av OT-arbeidet, har vi vært nøye med at slike betraktninger ikke kan spores direkte tilbake til den enkelte informant.

3 Kartlegging av rettigheter for unge i OT-målgruppen

Forskningsspørsmålet som her skal besvares er hvilke rettigheter unge i oppfølgingstjenesten (OT) sin målgruppe kan ha krav på etter regelverk lagt til grunn for “Oslostandard” for Samarbeid om gjennomføring av videregående opplæring” (Utdanningsetaten, 2018), i det videre omtalt som Oslostandarden. Analysen inkluderer også rettigheter for lærlinger. Følgende lover og forskrifter er inkludert i Oslostandarden, og skal etter føringer fra oppdragsgiver, inngå i analysegrunnlaget:

- Opplæringslova § 3-6
- Forskrift til opplæringslova
- Lov om sosiale tjenester i NAV (sosialtjenesteloven)
- Hovednr. 35 – Lov om sosiale tjenester i NAV (rundskriv til sosialtjenesteloven)
- Lov om arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV- loven)
- Lov om arbeidsmarkedstjenester (arbeidsmarkedsloven)
- Lov om barnevernstjenester (barnevernloven)
- Lov om kommunale helse – og omsorgstjenester (helse- og omsorgstjenesteloven)
- Forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge
- Forskrift om internkontroll for kommunen i arbeids – og velferdsforvaltningen
- Forskrift om individuell plan i arbeids – og velferdsforvaltningen
- Forskrift om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad
- Forskrift om arbeidsmarkedstiltak

For å kunne belyse det komplekse utfordringsbildet som kommer til syne blant annet i analysen av OT-Oslo sin tverretatlige organisering av oppfølgende tjenester rundt ungdom, vil Nordlandsforskning i tillegg vurdere den overordnede betydningen av FNs barnekonvensjon (BK) for OT-tjenesten sitt arbeid,³³ samt kort kommentere aktualiteten av ny opplæringslov (som trer i kraft 1. august 2024)³⁴.

³³ Barnekonvensjonen. (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter* (20-11-1989). Lovdata.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8

³⁴ Innst. 442 L (2022-2023) Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Lov om grunnskoleopplæringa og den videregående opplæringa (opplæringslova): [inns-202223-442l-ny.pdf \(stortinget.no\)](#) og NOU 2019:23 Ny opplæringslov.

3.1 FNs barnekonvensjon og aktualitet for OT-målgruppa

I Norge er FNs barnekonvensjonen (BK) etter menneskerettsloven § 3 jf. § 2 nr. 4 inkorporert med forrang foran annen norsk lovgivning ved motstrid.³⁵ Dette innebærer at barn i Norge er sikret at alle som yter tjenester rettet mot barn, enten det er myndigheter, forvaltningsorganer eller enkeltpersoner er forpliktet til å følge bestemmelsene i barnekonvensjonen. Barnekonvensjonen artikkel 1 definerer barn som «ethvert menneske under 18 år» dersom ikke barnet er myndig tidligere etter nasjonal lovgivning. Det følger av vergemålsloven (vgml) § 1 jf. § 2 første ledd at myndighetsalderen for barn er 18 år i Norge.³⁶ Barnekonvensjonen gjelder følgelig for alle under 18 år § 2, første ledd bokstav b, herunder OT-ungdom som ikke har nådd myndighetsalder eller som er under vergemål jf. vgml § 2, første ledd bokstav b.

Sentralt i barnekonvensjonen står i tillegg til konvensjonsartiklene, de fire generelle prinsipper; Barnets beste (artikkel 3), barnets rett til medbestemmelse og å bli hørt (artikkel 12), prinsippet om ikke-diskriminering (artikkel 2) og barnets rett til optimal utvikling (artikkel 6). Ettersom det er et grunnleggende prinsipp i barnekonvensjonen at “barnets beste” alltid skal vurderes og vektlegges i saker som har betydning for barn, utdypes prinsippet relatert til offentlig saksbehandling i dette kapitlet. Barnets rett til medvirkning, særlig sett hen til ny opplæringslov, fremheves også. Artikkel 2 og artikkel 6 har også høy relevans for alle forhold som vedrører barn, men utdypes ikke i det videre.

Artikkel 3 i lyder slik: «Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.»³⁷ Barnets beste-direktivet er omfattende. I informasjonsheftet «FNs barnekonvensjon – fra visjon til kommunal virkelighet» uttrykkes at fra et kommuneståsted vil det være opp til kommuneledelsen, den enkelte enhet og hver saksbehandler å vurdere hvorvidt en handling «berører barn».³⁸ Generelt påpekes at barnets beste er et viktig hensyn ved fordeling av ressurser, prioritering av oppgaver, planlegging, budsjettering, utarbeidelse av regler og instruksjoner, samt i vedtak og beslutninger. Dersom man har vurdert og er kommet frem til at en handling vil «berøre barn», krever barnekonvensjonen at en faktisk foretar en vurdering av hva som vil være til det beste for barnet eller gruppen med barn. Prinsippet om barnets beste forutsetter at kommunen må bestrebe seg til det ytterste innenfor sine tilgjengelige ressurser, hvilket blant annet innebærer at kommunene alltid må vurdere og vektlegge hva som vil være barnets beste.³⁹ Dette betyr at kommunal forvaltning, særlig i saker som gjelder utsatte grupper, slik som OT-

³⁵ Lov av 21. Mai 1999 nr. 30 Menneskerettsloven: [Menneskerettsloven - mrl - Lovdata Pro](#)

³⁶ Lov av 26. Mars 2010 nr. 9 Vergemålsloven: [Vergemålsloven - vgml - Lovdata Pro](#)

³⁷ Barnekonvensjonen artikkel 3.

³⁸ FNs barnekonvensjon – fra visjon til kommunal virkelighet”, s. 12: [1858-UNICEF.indd \(regjeringen.no\)](#)
FNs barnekonvensjon – fra visjon til kommunal virkelighet”, s. 13: [1858-UNICEF.indd \(regjeringen.no\)](#)

ungdom, til enhver tid må vurdere og vektlegge hva som vil være barnets beste. I tillegg må både ledere og saksbehandlere ta på alvor barnekonvensjonen som en autorativ rettskilde.⁴⁰

Et eksempel på en mulig anvendelse av "barnets beste-prinsippet" for oppfølgingstjenesten i Oslo, er ungdommer som av ulike grunner *ikke* faller inn under OT-tilbudet. Til tross for at en slik drøfting egentlig er utenfor NF sitt oppdrag, all den tid oppdraget gjelder vurdering av rettigheter for OT-ungdom, er det likevel et funn at en del unge står i risiko for *ikke* å bli fanget opp av OT-Oslo. Dette gjelder i det vesentlige norske barn (norsk statsborgerskap) med innvandrereforeldre, og som *før* fullført grunnskole har lengre opphold i foreldrenes hjemland. Juridiske implikasjoner kan blant annet være at ved tilbakekomst til Norge etter fylte 16 år, med manglende godkjent norsk grunnskolevitnemål, risikerer disse ungdommene at de i utgangspunktet ikke oppfyller vilkårene for rett til videregående opplæring, jf. opplæringslova § 3-1 jf. § 2-1, alternativt opplæringslova § 4A-1 med tilhørende forskrift §4-29. Dermed kan ungdommer i denne gruppa etter opplæringslova falle utenfor OT-Oslo sitt oppfølgingsansvar. Spørsmålet blir nå om barnekonvensjonens prinsipper og relevante artikler kan aktiveres, og bidra til å sikre at barn som i utgangspunktet ikke har rettigheter etter opplæringslova likevel kan sikres oppfølging gjennom anvendelse av inkorporerte konvensjonsbestemmelser.

Prinsippet om barns rett til medbestemmelse, retten til å bli hørt og til å ha innflytelse i saker som vedrører dem, følger av artikkel 12: «Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.» Slik det fremgår, skal barnets syn ikke bare innhentes, synspunktene skal også tillegges vekt. I tillegg til at prinsippet er nedfelt i barneloven og barnevernsloven, er retten til å medvirke tydeliggjort i ny opplæringslov § 10-2.⁴¹ Her fremmes elvers rett til fritt å ytre sine meninger, i tillegg til at elevene skal bli hørt, samt at meningene skal tillegges vekt etter alder og modning. Medvirkningsretten har høy aktualitet for OT-ungdom. Andre setning i artikkel 12 utdyper det offentlige plikt: Barnet skal «særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.» I dette ligger en oppfordring til aktivt å legge til rette for å sikre at barnet får mulighet til å ytre seg. For eksempel må beslutningsprosedyrer være tilpasset barnets deltakelse, og kommunalt ansatte bør ha kunnskap om hvordan man kommuniserer med barn. For at barn skal ha reell innflytelse, er det dessuten en forutsetning at barn får god og tilrettelagt informasjon om ulike alternativer og konsekvensene av dem. Hvis ikke, vil ikke barnet ha reell innflytelse, men kun et skinn av innflytelse.⁴²

⁴⁰ FNs barnekonvensjon – fra visjon til kommunal virkelighet”: 1858-UNICEF.indd (regjeringen.no), s. 12-13.

⁴¹ Lov av 9. juni 2023 nr. 30 Opplæringslova, § 10-2: [Opplæringslova - Lovdata Pro](#)

⁴² FNs barnekonvensjon – fra visjon til kommunal virkelighet”, s. 19

3.2 Rettigheter for barn og unge i OT-målgruppen etter opplæringslova § 3-1 jf. § 3-6

Retten til videregående opplæring er forankret i Grunnloven § 109, FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter artikkel 13 nr. 2 bokstav b og FNs barnekonvensjon artikkel 28 nr. 1 bokstav b. Av dette følger at unges rett til videregående opplæring har et svært solid rettslig fundament.

Etter opplæringslova § 3-1 første ledd gjelder retten til videregående opplæring for ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring. Det følger av § 3-1 annet ledd at elever, lærlinger, praksisbrevkandidater, lære kandidater og kandidater for fagbrev på jobb har rett til opplæring i samsvar med opplæringslova og tilhørende forskrifter. Av dette kan utledes at ungdom i *elev* kategorien, *lærling* kategorier og *kandidater* som oppfyller vilkårene for oppfølgingstjeneste etter opplæringslova, har rett til oppfølgingstjeneste i medhold av opplæringslova § 3-6.

Barn og unge som etter opplæringslova § 3-1 har rett til videregående *opplæring*, men som ikke er i opplæring eller arbeid har rett til *oppfølgingstjeneste* i regi av fylkeskommunen etter opplæringslova § 3-6. Oppfølgingstjenestens målgruppe er etter forskrift til opplæringslova § 13-2 ungdom som er omfatta av den lovfestede retten til videregående opplæring, og som det aktuelle skoleåret; a., ikke har søkt eller tatt imot elev- eller læreplass, eller b., avbryter slik opplæring eller c., ikke er i arbeid eller d., har tapt retten som følge av vedtak om bortvisning med hjemmel i opplæringslova § 3-8 eller som følge av vedtak om heving av lærekontrakt eller opplæringskontrakt i samsvar med opplæringslova § 4-6. Det påpekes i denne sammenheng at “oppfølgingstjenesta” etter § 13-4 første ledd *skal* sikre tverretatlig samarbeid mellom kommunale, fylkeskommunale og statlige instanser som har ansvar for målgruppa, og formidle, eventuelt samordne, tilbud fra ulike instanser. Som aktuelle instanser for samarbeid nevnes særlig grunnskolene og de videregående skolene, PPT, opplæringsadministrasjonen i fylkeskommunen, arbeids- og velferdsforvaltninga og helse- og sosialtjenestene. Det følger videre av forskriftens § 13-4 annet ledd at “oppfølgingstjenesta” *kan* bistå i arbeidet med å redusere frafallet fra videregående opplæring gjennom samarbeid med grunnskole og videregående opplæring.

At opplæringen må være «i samsvar med lova og tilhøyrande forskrifter», innebærer at det nærmere innholdet og omfanget av rettigheter må fastslås på bakgrunn av de andre reglene i loven og forskriftene til loven om *innholdet i og omfanget av* den videregående opplæringen, jf. Ot.prp. Nr. 46 (1997-98) kapittel 31 i merknaden til § 3-1. Bestemmelsen innebærer blant annet rett til opplæring i det antall år som er fastsatt for det opplæringstilbudet vedkommende er tatt inn på, jf. Ot.prp. nr. 44 (1999–2000) punkt 3.3. I de fleste opplæringstilbudene er den fastsatte opplæringstiden tre år. I yrkesfaglig opplæring som forutsetter opplæring i godkjent lærebedrift, fordeler gjerne det siste året med opplæring seg over to år, jf. § 3-3 tredje ledd. For enkelte opplæringstilbud er det fastsatt mer enn tre år med

opplæring. Antallet år med opplæring for de ulike opplæringstilbudene framgår av tilbudsstrukturen for videregående opplæring.⁴³

Tredje ledd i § 3-1 fastsetter retten til videregående opplæring ut skoleåret som starter det året man fyller 24 år. Av dette følger at Opplæringstjenestens målgruppe ikke omfatter alle som har rett til opplæring etter opplæringslova § 3-1, herunder at oppfølgingstjenestens ansvar gjelder ut det året man fyller 21 år. Fjerde ledd gjelder retten til å gjøre ett omvalg, herunder retten til utvidet tid til å fullføre opplæringen. Fylkeskommunen skal etter syvende ledd tilby «anna opplæring» dersom en elev, en lærling, en praksisbrevkandidat eller en lærekandidat har «særlege vanskar» med å følge valgt opplæring. Med «anna opplæring» siktes det til andre opplæringsopplegg, for eksempel kombinasjon av opplæring og arbeid. Det omfatter også andre kurs, som med dagens tilbudsstruktur må forstås som annet utdanningsprogram eller programområde.⁴⁴ Opplæringslovutvalget mener det er noe uklart hva denne plikten innebærer i praksis, se NOU 2019: 23 kapittel 24.4.8.

3.3 Nærmere om opplæringslova § 3-6

Det følger av opplæringslova § 3-6 første ledd at fylkeskommunen skal ha en oppfølgingstjeneste for ungdom som har rett til opplæring etter § 3-1, og som ikke er i opplæring eller i arbeid. Opplæringslova gjelder i Norge dersom ikke noe annet fremgår av loven. Som beskrevet i kapittel 3.1, har fylkeskommunen etter § 3-6 første ledd annet punktum plikt til å tilby oppfølgingstjeneste til og med det året den enkelte fyller 21 år.

Unntak fra regelen er Oslo kommune, der ansvaret for Oppfølgingstjenesten (OT) etter opplæringslova § 13-8 ligger hos kommunen. Oslo kommune har følgelig de samme rettighetene og pliktene som etter opplæringslova ligger på fylkeskommunen.⁴⁵ I den videre fremstillingen gjelder for Oslo kommune det samme som for fylkeskommunen, med mindre annet tydelig fremgår.

I opplæringslova § 3-6 første ledd tredje punktum er det vist til tap av retten til videregående opplæring. Det er her nødvendig å bemerke at muligheten for å tape retten til videregående opplæring er opphevet. Tidligere kunne fylkeskommunen vedta at en elev som ble bortvist for resten av skoleåret også skulle miste retten til videregående opplæring. Denne adgangen til å frata elever retten til videregående opplæring ble opphevet ved lov 9. juni 2017.⁴⁶ Videre skal oppfølgingstjenesten etter § 3-6 annet ledd sikre tverretattlig samarbeid mellom kommunale, fylkeskommunale og statlige instanser som har ansvar for målgruppa, samt formidle, eventuelt samordne, tilbud fra ulike instanser. Annet ledd ble tatt inn i loven på bakgrunn av

⁴⁴ Ot.prp. nr. 46 (1997–98) punkt 8.4.4

⁴⁵ Lovkommentar § 13-8, Juridika (kopiert 05. desember 2023).

⁴⁶ Geir Helgeland, Opplæringslova. Lovkommentar, § 9 A-11. Bortvising, Juridika (kopiert 02. desember 2023).

forslag i Prop. 100 L (2020–2021), og tydeliggjør oppfølgingstjenestens plikt til å sikre tverretatlig samarbeid.⁴⁷

3.4 Rettigheter for OT-målgruppen etter Forskrift til opplæringslova

Oppfølgingstjenestens formål, målgruppe, fylkeskommunens oppgaver oppfølgingstjenestens samarbeidsplikt er nærmere regulert i Forskrift til opplæringslova §§ 13-1 - 13-4.⁴⁸ I henhold til forskriftens § 13-1 er formålet å sørge for at *all ungdom* som tilhører målgruppa, jf. § 13-2, får tilbud om opplæring, arbeid, andre kompetansefremmende tiltak, eventuelt en kombinasjon av disse. Primært skal tilbudene ta sikte på å føre frem til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller grunnkompetanse innenfor videregående opplæring. Målgruppe for oppfølgingstjenesten er nærmere beskrevet i forskriftens § 13-2, pkt. a - d, og gjelder ungdom som er omfattet av den lovfestede retten til videregående opplæring (jf. opplæringslova § 3-1, omtalt i kapittel 3.2 ovenfor), og som i det aktuelle skoleåret;

a: ikke har søkt eller takket ja til elev- eller lærlingeplass

b: har avbrutt slik opplæring

c: ikke er i arbeid eller

d: har tapt retten som følge av vedtak hjemlet i opplæringslova § 3-8 (bortvisning) eller § 4-6 (heving av lærekontrakt eller opplæringskontrakt).

Det poengteres at samarbeid etter dette ledd må skje innenfor gjeldende regler om taushetsplikt, jf. Prop. 100 L (2020–2021) punkt 11.4, merknad til § 15-8. Dette innebærer at opplysninger bare kan gis med tillatelse fra eleven (eller lærlingen), eventuelt fra foreldrene, eller så langt opplysningene ellers kan gis uten hinder av taushetsplikten. Taushetsplikten om noens personlige forhold etter forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1 er særlig aktuell, men også lovkrav som følger av GDPR-regelverket. Opplæringslova § 15-8 ble hjemlet i lov i 2022 som et ledd i å styrke oppfølgingen av utsatte barn og unge og deres familier gjennom økt samarbeid mellom velferdstjenestene. Det ble innført en lik plikt til å samarbeide om oppfølgingen av barn og unge i en rekke velferdslover. Sentralt forarbeid er Prop. 100 L (2020–2021).⁴⁹

3.4.1 Nærmere om lærlingers rettigheter etter opplæringslova med forskrift

Det følger av opplæringslova § 4-1 første ledd at en «lærling» etter denne loven er «den som har skrive ein lærekontrakt med sikte på fagprøve eller sveineprøve i fag som har læretid etter

⁴⁷ Sollie, Susanne. Karnov lovkommentar: Opplæringslova 1998, note 3a til § 3-6 2. ledd, Lovdata.no (hentet 2. desember 2023).

⁴⁸ FOR-2006-06-23-724.

⁴⁹ Sollie, Susanne. Karnov lovkommentar: Opplæringslova - oppl 1998, note 1 til § 15-8, Lovdata.no (hentet 2. desember 2023).

forskrifter gitt med heimel i § 3-4». I annet punktum defineres begrepene «lærling», «praksisbrevkandidat», «lærekandidat» og «kandidat for fagbrev på jobb»: Praksisbrevkandidat er «den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på praksisbrevprøve». «Lærekandidat» er «den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på ei mindre omfattande prøve enn fag- eller sveineprøve». Kandidat for fagbrev på jobb er «den som har skrive ein kontrakt om opplæring på grunnlag av allsidig praksis og realkompetanse med sikte på fag- eller sveineprøve». Kontraktene som det er vist til, er nærmere regulert i § 4-5. Ordlyden gir uttrykk for at det kun er personer som har signert lærekontrakt i regi av fylkeskommunen som telles som lærling, ettersom det først og fremst er fylkeskommunen som har ansvaret for at kravene i lov- og forskriftsbestemmelsene om opplæringsinnhold blir oppfylt. Dette følger av fylkeskommunens ansvar for videregående opplæring i opplæringslova §§ 13-2, 13-2a, 13-3, 13-3a og 13-10.⁵⁰ Som påpekt i kapittel 1 ligger ansvaret for Oppfølgingstjenesten (OT) i Oslo hos kommunen, jf. opplæringslova § 13-8, og organiseres gjennom Oslostandarden. Det bemerkes at lærlingekategorien ikke omtales i gjeldende Oslostandard.⁵¹ En nærmere redegjørelse følger i de neste kapitlene.

Når lærekontrakten er signert, er lærlingen «under opplæring» og har rettigheter etter opplæringslova, jf. § 4-1 annet ledd. Det er i denne sammenheng nødvendig å bemerke at private opplæringsordninger ikke reguleres av loven, følgelig er ikke deltakere i slike ordninger lærlinger etter loven. Videre er det kun mulig å være lærling i fag som Kunnskapsdepartementet (KD) har bestemt at skal være lærefag.⁵² Plikten til å organisere, tilrettelegge og gjennomføre opplæringen i samsvar med læreplanverket innebærer ikke at elevene har en absolutt rett til å nå målene i læreplanene, men de skal få en opplæring som er egnet til å gjøre dem i stand til å nå målene.⁵³

3.5 Ny opplæringslov fra 1. august 2024

Ny lov om grunnskoleopplæringa og den videregående opplæringa⁵⁴ trer i kraft 1. august 2024. Den nye loven vil erstatte gjeldende opplæringslov. Forslag til ny lov er basert på NOU 2019: 23 Ny opplæringslov.⁵⁵ Der ble det foreslått regler på områder som kan være særlig aktuelt at OT-tjenesten forbereder seg på. Mye av innholdet i gjeldende opplæringslov videreføres i ny lov, men en del endringer gjør seg likevel gjeldende, herunder å bidra til at flere fullfører videregående opplæring, regler for å tydeliggjøre elevperspektivet i loven og regler som skal styrke arbeidet med tidlig innsats.

⁵⁰ Geir Helgeland, Opplæringslova. Lovkommentar, § 3-4. Innhold og vurdering i den videregående opplæringa, Juridika (kopiert 05. desember 2023).

⁵¹ [Oslostandard for samarbeid om gjennomføring av videregående opplæring.pdf](#)

⁵² Videregående opplæring - vilbli.no. (Nedlastet 05.12.23).

⁵³ Se Ot.prp. nr. 46 (1997–98) kapittel 31 merknaden til § 3-4.

⁵⁴ LOV-2023-06-09-30: Lovdata: [Opplæringslova - Lovdata Pro](#)

⁵⁵ [NOU 2019: 23 - regjeringen.no](#)

I den nye opplæringsloven jamfør § 9-4 utvides aldersspennet i oppfølgingstjenestens målgruppe fra dagens 16-21 år til 16-24 år. Flere endringer er også knyttet til målene for fullføringsreformen, som ble vedtatt av Stortinget i 2021, og som skal bidra til at ungdom blir kvalifisert til å møte kravende i videre utdanning og arbeidsliv. Reformen var blant annet et svar på en erkjennelse av at hver femte elev ikke fullfører videregående, og at mange ikke er godt nok forberedt til utdanning og arbeid.⁵⁶ Lovendringer som har sammenheng med fullføringsreformen, er blant annet at retten til videregående opplæring utvides til å gjelde frem til oppnådd studie eller yrkeskompetanse jf. ny lov § 5-1. Målet er å legge til rette for et fleksibelt opplæringsløp som tar hensyn til den enkeltes livssituasjon, og en videregående opplæring som er preget av mestring, motivasjon og læring. Dette gjelder særlig unge i OT-målgruppa. Fri rett til omvalg frem til eleven er 19 år følger av ny lov § 5-5. Videre er det tatt inn i den nye lovens § 9-5 at fylkeskommunen skal sørge for at elever får en trygg og god overgang fra grunnskolen til videregående opplæring, og at fylkeskommunene skal samarbeide med kommunen om dette: Den nye opplæringslovens bestemmelser er på dette punktet således i takt med den forskriftsfestede Ungdomsgarantien, som etter § 4-2 første ledd jf. § 4-1 sikrer personer mellom 16-30 år med behov for bistand, individuelt tilpasset oppfølging i hele garantiperioden slik at flere unge får mulighet til å komme i ordinært arbeid.⁵⁷

For å sikre elever en god og trygg overgang mellom skoler kan det være nødvendig å overføre informasjon om elevens særlige utfordringer. Etter gjeldende opplæringslov setter § 15-10 skranker for behandling av personopplysninger. Begrensningen er nærmere angitt i Forskrift til opplæringslova⁵⁸ § 22A-4, og gjelder hvorvidt grunnskole er fullført, karakterer og fravær påført vitnemålet fra grunnskolen. Begrensningene gjelder med mindre det foreligger samtykke til utvidet informasjonsdeling fra elev eller foresatte, jf. opplæringslova § 15-10, fjerde ledd. Hjemmelen videreføres i ny opplæringslov § 25-1, fjerde ledd.

For at skoler skal kunne dele annen informasjon enn den som fremgår av forskriftshjemmelen i § 22A-4, kreves samtykke fra elev eller foresatte. Det kan være en utfordring å innhente nødvendig samtykke. Konsekvensen kan bli at informasjon ikke kan deles, hvilket kan lede til utfordringer for skolene når en god overgang mellom skoler skal sikres for å legge til rette for nødvendig individuell faglig (og sosial) oppfølging, slik som ungdomsgarantien krever. Med dette konstateres en mulig inkonsekvens i regelverket, der overordnede føringer og mål forankret i fullføringsreformen ikke gjennomgående følges opp i ny opplæringslov.

⁵⁶ [Fullføringsreformen | udir.no](https://udir.no)

⁵⁷ FOR-2023-06-20-1073: [Forskrift om oppfølgingstiltak i Arbeids- og velferdsetatens egenregi - Lovdata Pro](#)

⁵⁸ FOR-2006-06-23-742: [Forskrift til opplæringslova - Lovdata Pro](#)

3.6. Rettigheter for OT-målgruppen etter Lov om sosiale tjenester i NAV

Lov av 18. desember 2009 nr. 131 Sosialtjenesteloven (sotjl), regulerer både individuelle tjenester til brukerne og kommunens oppgaver i arbeids- og velferdsforvaltningen. Lovens formål nedfelt i § 1 er et sentralt utgangspunkt, og gjengis i det følgende: «Formålet med loven er å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet. Loven skal bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Loven skal bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer.» Formålsbestemmelsen har ikke et selvstendig innhold i den forstand at den isolert sett verken pålegger forpliktelser eller gir rettigheter. Bestemmelsen får særlig betydning ved at den utfyller enkelte andre bestemmelser i loven, og da særlig bestemmelser som gir anvisning om bruk av skjønn eller ved lovtolkningen. I Ot. Prp. Nr. 103 (2008-2009), kapittel 9, uttrykkes at bestemmelsen vil være retningsgivende og veiledende for prioriteringer generelt, og for tolkningen av enkelte bestemmelser i loven.⁵⁹ Formuleringen i annet ledd om “helhetlig og samordnet tjenestetilbud” må ses i sammenheng med den nylig innførte samarbeidsplikten i velferdslovgivningen, omtalt ovenfor.

Samarbeidsplikten i sosialtjenesteloven er forankret i § 13, der kommunene gis utførlige lovpålegg om samarbeid. Etter annet ledd skal kommunen blant annet “samarbeide med andre sektorer, forvaltningsnivåer og tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi en person oppfølging og et helhetlig og samordnet tjenestetilbud”. Det følger videre av annet ledd siste punktum at dersom det er uklarhet eller uenighet om hvor ansvaret ligger, skal kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen søke å klargjøre forholdet. Oppsummert om formålsbestemmelsen understreker den kommunens velferdsansvar som sikkerhetsnett overfor vanskeligstilte. Bestemmelsen er følgelig veiledende og retningsgivende for prioriteringer som kommunen og NAV-kontoret generelt gjør innenfor sitt ansvarsområde på velferdsfeltet. Lovens formål skal ligge til grunn for tolkning av den enkelte lovbestemmelse så vel som for skjønnsutøvelse innenfor lovens handlingsrom. Grunnleggende menneskerettigheter gjenspeiles i formålsparagrafen (se nedenfor). Lovens virkeområde reguleres i § 2, og gjelder etter første punktum tjenester for alle “som oppholder seg i riket”. Etter annet punktum kan det gis forskrifter som begrenser lovens anvendelse på personer som ikke er norske statsborgere, eller som ikke har bopel i Norge.

For barn og unge i OT-målgruppen kan det etter dette utledes et krav til kommunen om å sikre kontroll med fordeling av ansvar mellom tjenestene for å sikre oppfølging av den enkelte ungdom. Tolkningen kan videre ses i sammenheng med at sosialtjenesteloven § 4 oppstiller krav til at tjenester som ytes etter denne loven skal være forsvarlige. Forsvarlighetskravet er en rettslig standard. Med «rettslig standard» menes at forsvarlighetskravet er en bindende

⁵⁹ Bjørgen, Eva Annie. Karnov lovkommentar: Sosialtjenesteloven 2009, note 1 til § 1, Lovdata.no (hentet 3. desember 2023).

rettsregel som er dynamisk og endrer seg over tid. Hva som er forsvarlig, må vurderes i lys av faglig utvikling, endret verdioppfatning og det som vurderes som god praksis på området. For å fastlegge innholdet i denne standarden må det ses hen til hva loven skal dekke av tjenester, formålet med loven og hva befolkningen i den aktuelle situasjonen kan ha en berettiget forventning om å motta. Kommunen har ansvar for å tilrettelegge slik at befolkningen mottar forsvarlige tjenester, jf. også helse- og omsorgstjenesteloven §§ 3-1 og 4-1.⁶⁰

Hva angår vurderinger og vedtak som treffes etter sosialtjenesteloven for unge i OT-målgruppen som er under myndighetsalder, bør det være en ryggmargsrefleks for enhver rettsanvender å sikre at barns særlige behov løftes frem og blir tatt hensyn til i behandlingen av saker og spørsmål som vedrører dem. Tilsvarende hensyn bør gjøre seg gjeldende for alle unge i OT-målgruppen som har fylt 18 år, dette til tross for at det ikke er et krav etter barnekonvensjonen og Grunnloven. En bemerkning knyttet til forholdet mellom barnekonvensjonen artikkel 3 (barnets beste) og artikkel 12 (barns rett til å bli hørt) er at det i forvaltningens vurderinger fra tid til annen reises spørsmål om mulig konflikt mellom artiklene. FNs barnekomite har i flere av de generelle kommentarene til barnekonvensjonen uttalt at det ikke er noen konflikt mellom de to konvensjonsforpliktelsene, men at disse utfyller hverandre. Ifølge barnekomiteen vil det faktisk ikke være mulig å foreta en forsvarlig vurdering av hva som er best for et barn uten at barnet har fått anledning til å si sin mening og det er tatt hensyn til barnets synspunkter.⁶¹ De generelle kommentarene er ikke rettslig bindende for Norge, men er likevel nyttige retningslinjer for hvordan vi skal forstå barnekonvensjonens bestemmelser i enkeltsaker.⁶² Det følger av sosialtjenesteloven § 17 at “kommunen skal gi opplysning, råd og veiledning som kan bidra til løse eller forebygge sosiale problemer”. Opplysning, råd og veiledning er en av de fem individuelle tjenestene som er regulert i sosialtjenesteloven kapittel 4, og må anses som noe mer enn å yte generell veiledning i henhold til forvaltningens alminnelige veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11. Det er i rundskrivet til sosialtjenesteloven⁶³ lagt til grunn at å tilby tjenesten “opplysning, råd og veiledning” er et enkeltvedtak som kan påklages. Dette får særlig praktisk betydning dersom noen som ønsker tjenesten, ikke får tilbud.⁶⁴

Ettersom formålet med tjenesten er å bidra til å løse eller å forebygge sosiale problemer, jf. § 17 første punktum, kan ungdom i OT-målgruppen være en kategori som kan ha rett til veiledning etter denne bestemmelsen. Kommunens plikt til å, så vidt som mulig, sørge for at andre yter slik hjelp der kommunen ikke selv kan gjøre dette, jf. andre punktum, vil ofte være

⁶⁰ Köhler-Olsen, Julia. Karnov lovkommentar: Sosialtjenesteloven 2009, note 2 til § 4 1. ledd, Lovdata.no (hentet 3. desember 2023).

⁶¹ Se generell kommentar nr. 12 (2009): [0943699 \(regjeringen.no\)](https://lovdata.no/dokument/norg/1999/09/09/0943699) og nr. 14 (2013): [United Nations \(regjeringen.no\)](https://lovdata.no/dokument/norg/2013/04/04/0943699)

⁶² Se Barnekonvensjonens krav til forvaltningens saksbehandling - Sivilombudet. Nedlastet 03.12.23).

⁶³ Rundskrivet til sosialtjenesteloven, R35-00 punkt 4.17.2.4: [R35-00 - Lovdata Pro](https://lovdata.no/dokument/norg/2009/04/04/R35-00)

⁶⁴ Bjørgen, Eva Annie. Karnov lovkommentar: Sosialtjenesteloven - 2009, note 1 til § 17, Lovdata.no (hentet 3. desember 2023).

praktisk i tilfeller der hjelpebehovet strekker seg utover det som er kommunens plikter etter sosialtjenesteloven. For unge i OT-målgruppen vil det kunne være aktuelt å henvise til helse- og omsorgstjenester, utdanningssektoren eller andre offentlige tjenestetilbud, i samarbeid med ungdommen og med ungdommens foresatte der det er aktuelt. Plikt til å rådføre seg med tjenestemottakeren når tjenestetilbud skal utformes, herunder å vektlegge tjenestemottakers mening, følger av sosialtjenesteloven § 42. Plikten følger også av rundskriv R35-00 punkt 5.42.1, som bygger på et sentralt prinsipp i sosialt arbeid om brukermedvirkning.⁶⁵ Etter § 43 skal opplysninger så langt det er mulig innhentes i samarbeid med tjenestemottaker eller slik at vedkommende har kjennskap til innhenting. Samarbeidsplikt med tjenestemottaker når opplysninger skal innhentes fra andre forvaltningsorganer eller samarbeidspartnere, gir uttrykk for det sentrale prinsippet i sosialt arbeid om at brukeren skal kunne medvirke i sin egen sak. «Hjelp til selvhjelp» som sosialfaglig metode forutsetter at den som skal hjelpes, deltar aktivt for å få til selvhjelp.⁶⁶ For å styrke tjenestemottakerens selvstendighet er utgangspunktet at tjenestemottakeren selv skal innhente de opplysninger som er nødvendige for den individuelle behovsvurderingen i saken, jf. rundskriv R35-00 punkt 5.43.1. Dersom dette ikke er mulig, skal NAV-kontoret som hovedregel innhente opplysninger etter samtykke fra tjenestemottakeren. Sistnevnte kommer til uttrykk i bestemmelsen gjennom «har kjennskap til innhenting». Samtykke som et grunnlag for innhenting av personopplysninger er hjemlet i forvaltningsloven § 13 a nr. 1.

3.7. Rettigheter for OT-målgruppen jf. Rundskriv til lov om sosiale tjenester i NAV – R35-00

Innledningsvis i Rundskriv til lov om sosiale tjenester i NAV (R35-00) påpekes det grunnleggende utgangspunkt om at Arbeids- og velfersforvaltningen (NAV) ble etablert for å få en helhetlig og effektiv forvaltning som skal få flere i arbeid og aktivitet og færre på stønad, og at NAV-kontoret skal ivareta brukerens helhetlige behov for bistand, og tilby en individuelt tilpasset oppfølging med de tjenester, tiltak og virkemidler som kontoret rår over. Det poengteres videre at kommunen har et omfattende ansvar for innbyggernes velferd på områder som helse, sosial, barnevern, integrering, oppvekst og utdanning, og kultur og fritid. Videre påpekes at kommunen har et særlig ansvar for personer som faller utenfor eller får utilstrekkelig hjelp fra andre velferdsordninger, samt at kommunens ansvar etter loven må planlegges og ses i sammenheng med kommunens øvrige velferdsområder. Tilsyn og internkontroll skal påse at tjenesten rettes inn mot riktige målgrupper (herunder lærlinger), og at det skjer en samordning innad i NAV-kontoret og mot andre tjenesteområder (R35-00).

⁶⁵ Köhler-Olsen, Julia. Karnov lovkommentar: Sosialtjenesteloven - sotjl 2009, note 1 til § 42, Lovdata.no (hentet 3. desember 2023).

⁶⁶ Köhler-Olsen, Julia. Karnov lovkommentar: Sosialtjenesteloven - sotjl 2009, note 2 til § 43 1. ledd, Lovdata.no (hentet 3. desember 2023).

R35-00 er et grunnleggende dokument for alle som utfører oppgaver etter sosialtjenesteloven, og er skrevet med tanke på å gi NAV-veileder god støtte og veiledning i det daglige arbeidet. Lovbestemmelsen, forskrifter og merknader må derfor ses i sammenheng for å få full forståelse av bestemmelsen. Oppgavene og tjenestene som ligger i loven har nær tilknytning til hverandre. For eksempel er det avgjørende at NAV-kontoret har et etablert samarbeid med andre instanser og at det i kommunen finnes forebyggende tiltak for å kunne bedre levekårene for utsatte barn og unge, og tilby et helhetlig tjenestetilbud i det enkelte tilfellet. Det følger videre av rundskrivets kapittel 1.1.1, at loven i stor grad gir rom for bruk av faglig skjønn for å finne frem til fleksible løsninger tilpasset behovene til den enkelte som trenger hjelp. Tjenestene skal bidra til å oppnå formålene i loven, og skal så langt som mulig utformes i samarbeid med mottakeren. Loven stiller krav til resultatet som skal oppnås, men ikke uten videre til virkemidlene som benyttes.

I kapittel 1.1.2 fremheves at lovens hovedmål er å være samfunnets siste sikkerhetsnett for dem som trenger det. Dette gjelder overfor enkeltpersoner som befinner seg i vanskelige livssituasjoner, og har betydning for kommunens organisering av forebyggende tiltak i samarbeid med andre instanser. Det følger videre i kapittel 1.1.2 at formålsbestemmelsen dessuten gjenspeiler grunnleggende menneskerettigheter som blant annet er nedfelt i FNs barnekonvensjon og konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Den enkelte skal gis mulighet til å være et selvstendig menneske i et sosialt fellesskap og oppnå et best mulig funksjons- og mestringsnivå. Det pekes også på den særlige betydning det har at loven bidrar til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Krav til tjenestene om tverretatlig samarbeid, forebyggende tiltak, helhetlig tilbud i tillegg til pålegg om å se hen til menneskerettighetene i alle tjenestetilbud, operasjonalisert i både sosialtjenesteloven og i R35-00, har direkte konsekvens for ungdom i OT-målgruppen, i form av rettigheter: Rett til et helhetlig tilbud om tjenester utviklet i tverretatlig samarbeid, krav på at tjenestene skal jobbe forebyggende for unge i OT-målgruppen og krav på at tjenestenes tilbud er i tråd med menneskerettighetene, herunder FNs barnekonvensjon.

Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 formulerer de viktigste tjenestene kommunen er pliktig å tilby for å oppfylle sitt «sørge for»-ansvar i § 3-1 første ledd, herunder forebyggende oppgaver som eksempelvis helsetjeneste i skoler og sosial, psykososial habilitering og rehabilitering, som kan være tjenester med relevans for ungdom i OT-målgruppa. Etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3 første ledd, som gjelder helsefremmende og forebyggende arbeid, skal kommunen ved ytelse av helse- og omsorgstjenester fremme helse og søke å forebygge sosiale problemer i tillegg til andre helseutfordringer. Forebygging skal blant annet skje ved opplysning, råd og veiledning til kommunens innbyggere, herunder til ungdommer i OT-målgruppen. Etter annet ledd skal kommunens helse- og omsorgstjeneste bidra med kunnskap om helseutfordringer, dvs. helsetilstand og forhold som påvirker denne, som en del av kommunens ansvar for å ha oversikt over helseutfordringer i kommunen, jf.

folkehelseloven § 5. Denne plikten må sees i sammenheng med krav om forsvarlige tjenester.⁶⁷

Forsvarlige tjenester tilpasset brukernes behov skal selvsagt ytes til borgere i OT-målgruppen. Oversikten etter § 5 i folkehelseloven skal også danne grunnlag for planlegging og utforming av tjenesten. Helse- og omsorgstjenesten skal blant annet bidra med kompetanse og kapasitet til kommunens folkehelsearbeid. Dette omfatter for eksempel kunnskap om årsakssammenhenger mellom påvirkningsfaktorer og helseutfall, eksempelvis sammenhenger mellom skolefrafall i OT-målgruppen og den innvirkning dette kan ha på unges helsetilstand. I denne kontekst har unge som står i risiko for frafall fra et utdannings/opplæringsløp, rettigheter knyttet til forsvarlige tjenester tuftet på relevant kunnskap tilpasset den enkeltes situasjon.

Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3 tredje ledd slår fast at helse- og omsorgstjenesten skal arbeide for at det blir satt i verk velferds- og aktivitetstiltak for blant annet barn (mindreårige under 18 år) og “andre som har behov for det”. Regelen har følgelig aktualitet for ungdom i OT-målgruppen, og gjelder både de i målgruppen som ikke har nådd myndighetsalder (barn), men også myndige ungdommer (andre). Det presiseres i Prop. 91 L (2010-2011) på side 491 at bestemmelsen ikke sier noe om *hvilke* tiltak helse- og omsorgstjenesten i kommunene skal arbeide for blir iverksatt, men gir tjenesten anledning til å utvise nytenking og kreativitet med sikte på å finne frem til formålstjenlige virkemidler tilpasset spesielle befolkningsgrupper og lokale behov, herunder barn og unge i OT-målgruppen. Det påpekes videre i forarbeidene at det i mange sammenhenger vil være naturlig at helse- og omsorgstjenesten samarbeider med andre instanser om passende tiltak, for eksempel barnevern og skolemyndigheter. Tiltak utviklet i et tverretattlig samarbeid som nevnes her, er innrettet blant annet mot OT-målgruppen, følgelig har denne gruppen en lovfestet rett til tiltak og tjenester som etatene samarbeider om å tilby.

3.8. Rettigheter for OT-målgruppen etter Forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge

FOR-2011-12-16-1251 er hjemlet i Lov av 18. Desember 2009 nr. 131 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven), se kap. 4.6. Det følger av forskriftens § 1 at den gjelder for personer som har lovlig opphold, men som ikke har bopel i riket. I første ledd slås fast at personer som ikke er norske statsborgere, og som ikke har bopel i riket, ikke har krav på individuelle tjenester etter loven, med unntak av opplysning, råd og veiledning. Det bemerkes i lovkommentar til sosialtjenesteloven § 2 at det i forskriftens § 1 oppstilles en skranke mot å flytte til Norge i den hensikt å kunne motta sosiale tjenester. Det er i forskriftens § 1 annet og tredje ledd gjort unntak for tilfeller der Norge har inngått bilateral eller multilateral avtale om annet med søkerens hjemland. Videre er det gjort noen spesifikke

⁶⁷ Se Prop. 91 L (2010-2011) s. 491.

unntak for antatte ofre for menneskehandel.⁶⁸ Forskriftens §§ 2 og 3 gjelder personer som enten bor på asylmottak og venter på bosetting i kommune etter avtale med integreringsmyndighetene (§ 2), eller er bosatt i en kommune etter slik avtale, og bosettingskommunen fortsatt mottar integreringstilskudd fra staten (§ 3). Personer i disse gruppene som bosetter seg i en kommune på egen hånd, har ikke fulle rettigheter etter loven i kommunen de oppholder seg i. De kan henvises tilbake til et statlig botilbud eller til bosettingskommunen, med mindre dette er åpenbart urimelig. I henhold til NAVs rundskriv til bestemmelsene, R35-00 punkt 1.2.2.6 og 1.2.2.7, kan det gjøres unntak for eksempel der den det gjelder har nær familie i ny kommune, eller der vedkommende er selvforsørget, men trenger hjelp i en nødssituasjon.

Forskriftens § 4 gjelder personer som ikke har lovlig opphold i riket. Disse har ikke krav på individuelle tjenester etter loven, med unntak av opplysning, råd og veiledning. Det følger av annet ledd at dersom en person som nevnt i første ledd ikke kan sørge for sitt livsopphold, og heller ikke kan få statlig innkvartering, har vedkommende i en nødssituasjon rett til økonomisk stønad og hjelp til å finne midlertidig botilbud i henhold til loven i en kort periode. Hjelp gis inntil vedkommende i praksis kan forlate landet. Det kan stilles krav om at vedkommende aktivt bidrar til egen utreise, blant annet å skaffe nødvendige reisedokumenter. Nærmere informasjon om de ulike kategoriene og rettigheter de har, framgår av forskriften, og er ytterligere behandlet i rundskriv R35-00 punkt 1.2.1. Personer som er omfattet av forskriften, har som hovedregel ikke fulle rettigheter etter loven. Som et generelt utgangspunkt vil de kunne ha rett til tjenester som opplysning, råd og veiledning, jf. § 17. De vil også kunne ha rett til hjelp i en nødsituasjon, jf. §§ 18 og 27. Begrensningene gitt i forskriften gjelder ikke norske statsborgere og nordiske borgere.⁶⁹

Nedenfor omtales to opphevede forskrifter. Årsaken til at de kort nevnes er begrunnet med at oppdragsgiver har inkludert disse i oversikten med lover/forskrifter de ønsker evaluert.

3.9. Rettigheter for OT-målgruppen om internkontroll for kommunen

FOR-2010-11-19-1463 om internkontroll for kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen var hjemlet i Lov av 18. Desember 2009 nr. 131 § 5 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven), se kap. 4.6. Det følger av FOR-2020-12-10-2682 at FOR-2010-11-19-1463 oppheves med virkning fra 1. januar 2021.

⁶⁸ Bjørgen, Eva Annie. Karnov lovkommentar: Sosialtjenesteloven 2009, note 2 til § 2 1. ledd, Lovdata.no (hentet 20. desember 2023)

⁶⁹ Bjørgen, Eva Annie. Karnov lovkommentar: Sosialtjenesteloven 2009, note 2 til § 2 1. ledd, Lovdata.no (hentet 20. desember 2023).

3.10. Rettigheter for OT-målgruppen etter Forskrift om individuell plan i arbeids – og velferdsforvaltningen

FOR-2010-11-19-1462 om individuell plan i arbeids- og velferdsforvaltningen var hjemlet i Lov av 18. Desember 2009 nr. 131 § 28 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven), se kap. 4.6. Det følger av FOR-2022-06-22-1187 at FOR-2010-11-19-1462 oppheves med virkning fra 1. august 2022.

3.11. Rettigheter for OT-målgruppen etter Forskrift om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad

Forskrift om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad⁷⁰ er hjemlet i Lov av 18. Desember 2009 nr. 131 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven) §30, §32, §35, § 36. Se kap. 4.6. I medhold av FOR-2023-12-19-2126 ble det gjort følgende endring i FOR-2011-12-21-1471 endret: “§ 3 fjerde ledd oppheves”. Ordlyden i opprinnelig kunngjort versjon av FOR-2011-12-21-1471 § 3 fjerde ledd var “Et barn anses ikke som forsørget hvis det har inntekt, herunder kapitalinntekt, som er større enn grunnbeløpet, eller har rett til barnepensjon etter folketrygdloven kapittel 18”: Forskriftsendring med virkning fra 01.01.2024. Kort om hjemmelsgrunnlaget og relevans for OT-målgruppa: Det følger av sosialtjenesteloven § 32 at kvalifiseringsprogrammet gis så lenge deltakeren oppfyller vilkårene i § 29, men ikke lenger enn to år. Forlenging inntil et år når særlige grunner tilsier det. Etter § 29 første ledd gjelder kvalifiseringsprogrammet for personer mellom 18 og 67 år med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne og ingen eller svært begrensede ytelser til livsopphold etter folketrygdloven eller arbeidsmarkedsloven. Rett til kvalifiseringsprogram forutsetter etter § 29 annet ledd at deltakeren har gjennomgått en arbeidsevnevurdering og at tett og koordinert bistand gjennom deltakelse i programmet vurderes som hensiktsmessig og nødvendig for å styrke vedkommende sin mulighet for deltakelse i arbeidslivet.

Deltaker i kvalifiseringsprogram har etter § 35 første ledd, med de unntak om avbrudd som følger av § 35 første ledd annet punktum, rett til kvalifiseringsstønad. Deltaker under 25 år mottar 2/3 av stønad lik to ganger folketrygdens grunnbeløp. Dette følger av § 35 annet ledd. I tredje ledd beregnes antall stønadsdager hvert år til 260. Til den som forsørger barn, ytes et barnetillegg, jf. § 35 fjerde ledd. § 36 regulerer reduksjon i kvalifiseringsstønad ved fravær. Kort oppsummert om hjemmelsgrunnlaget for forskrift om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad, er inngangsvilkårene for OT-målgruppa fylte 18 år, vesentlig nedsatt arbeids og inntektsevne, ingen/svært begrensede ytelser til livsopphold og arbeidsevne vurdert. Ungdom i OT-målgruppa som oppfyller vilkårene for deltakelse i kvalifiseringsprogram, har etter FOR-2011-12-21-1471 rettigheter (og plikter) på følgende områder: Det følger av forskriftens § 1 at annet ledd at deltakeren må avsette 37 ½ time per uke til programmet, der det innenfor tidsrammen skal utformes et individuelt program. Etter

⁷⁰ FOR-2011-12-21-1471 – Forskrift om kvalifiseringsprogram:

første ledd skal arbeidssøking inngå i programmet. Tredje ledd regulerer evaluering, herunder kontinuerlig oppfølging av deltakeren. Tiltakene i programmet og deltakerens progresjon skal vurderes og ved behov følges opp med endringer i programmets innhold. Deltakeren har etter § 1 femte ledd krav på deltakerbevis når programmet er gjennomført eller avsluttet.

Det følger av forskriftens § 2 at vedtak om kvalifiseringsprogram fattes for inntil ett år om gangen. Varigheten fastsettes ut fra deltakerens forutsetninger og behov, og skal fremgå av vedtaket. Ved utløpet av vedtaksperioden skal kommunen fatte vedtak om at programmet forlenges, jf. loven § 32, som beskrevet ovenfor. Forskriftens kapittel 2 omhandler kvalifiseringsstønad, herunder barnetillegg og fravær ved sykdom, som tidligere omtalt. I tillegg reguleres rettigheter knyttet til barn eller barnepassers sykdom, svangerskapskontroll, fødsel mv. Ettersom disse tema i utgangspunktet er noe på siden av OT-målgruppen, henvises til FOR-2011-12-21-1471 kapittel 2 for utfyllende informasjon.

3.12. Rettigheter for OT-målgruppen Forskrift om arbeidsmarkedstiltak

Forskrift om arbeidsmarkedstiltak (tiltaksforskriften)⁷¹ er hjemlet i Lov av 10. Desember 2004 nr. 76 Arbeidsmarkedsloven §§ 12 (arbeidsmarkedstiltak) og 13 (ytelser til gjennomføring av arbeidsmarkedstiltak mv) og Lov av 17. Juni 2005 nr. 62 Arbeidsmiljøloven 14-9 (fast og midlertidig ansettelse). Det følger av forskriftens § 1-1 at hovedformålet med arbeidsmarkedstiltakene er å styrke tiltaksdeltakernes muligheter til å skaffe seg eller beholde arbeid, og har følgelig relevans for unge i OT-målgruppen. Vilkår for deltakelse oppstilles i § 1-3. Etter første ledd må det være "nødvendig og hensiktsmessig" for at deltakeren skal kunne skaffe seg eller beholde inntektsgivende arbeid. Varighet og omfang må etter annet ledd tilpasses deltakernes muligheter på arbeidsmarkedet. Videre følger av tredje ledd at tiltaksdeltakerne må være fylt 16 år, følgelig må ungdom i OT-målgruppen ha fylt 16 år før tiltaksforskriften kan komme til anvendelse.

Forskriftens kapittel 2 gjelder avklaring. Det følger av § 2-1 at formålet med avklaringer er å kartlegge og vurdere tiltaksdeltakerens arbeidsevne og eventuelle spesifikke behov for bistand for å skaffe seg eller beholde arbeid. Avklaringen skal etter § 2-2 være individuelt tilpasset og kan inneholde veiledning knyttet til tiltaksdeltakerens muligheter på arbeidsmarkedet. Utprøving av arbeidsevne kan også inngå i kartleggingen når dette anses nødvendig og hensiktsmessig. Avklaring kan jf. § 2-3 tilbys personer som har behov for en mer omfattende avklaringsbistand enn den Arbeids- og velferdsetaten kan tilby. Varighet av avklaringen tilpasses tiltaksdeltakernes individuelle behov, og kan vare i inntil fire uker med mulighet for forlengelse i inntil åtte uker. Dette følger av § 2-4.

Kapittel 3 i forskriften regulerer arbeidstrening. Formålet med arbeidstrening etter § 3-1 er å gi tiltaksdeltakerne relevant arbeidserfaring og å styrke deres muligheter på arbeidsmarkedet gjennom å prøve ut sine muligheter til ordinær ansettelse. Det følger av § 3-2 om innholdet i arbeidstreningen at tiltaksdeltakerne skal få tilrettelagt arbeidstrening i ordinært arbeidsliv

⁷¹ FOR-2015-12-11-1598: Forskrift om arbeidsmarkedstiltak (tiltaksforskriften)

med individuell oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten og arbeidsgiver. Tiltaket kan også inneholde elementer av opplæring når dette er relevant for å komme i arbeid. Arbeidstrening kan etter § 3-3 tilbys arbeidssøkere med liten eller mangelfull arbeidserfaring, og personer med nedsatt arbeidsevne som har behov for arbeidsrettet bistand for å komme i inntektsgivende arbeid. Både §§ 3-2 og 3-3 har følgelig betydelig aktualitet for unge i OT-målgruppen. Videre skal arbeidstrening planlegges, følges opp og dokumenteres. Dette følger av § 3-4, herunder at det inngås avtale mellom tiltaksdeltakeren, arbeidsgiveren og Arbeids- og velferdsetaten som angir arbeidstreningens formål, innhold, plan for opplæring på arbeidsplassen og eventuelt hvilken annen bistand som skal benyttes. Etter annet ledd skal oppfølgingen fra arbeids- og velferdsetaten tilpasses den enkelte tiltaksdeltakerens og arbeidsgiverens behov.

Av særlig betydning for unge i OT-målgruppen blir i denne sammenheng å tilpasse informasjon om avtaleinngåelse og oppfølging til ungdommens alder og kognitive fungering. Arbeids- og velferdsetaten skal etter tredje ledd dokumentere gjennomføringen og utbyttet av tiltaket og om målet med tiltaket er oppnådd. Dokumentasjonen skal gjøres tilgjengelig for tiltaksdeltaker. Også på dette punkt må det knyttes betydelig innsats fra tjenestene mot å tilgjengeliggjøre dokumentasjonen i en pedagogisk tilpasset form for OT-ungdommen. Videre er det etter siste ledd et krav om at det opprettes et kontaktpunkt i Arbeids- og velferdsetaten og på arbeidsplassen hvor avtalepartene kan henvende seg. Av hensyn til unge i OT-målgruppen, kan det i denne sammenheng være hensiktsmessig at tjenestene oppnevner én eller et fåtalls kontaktpersoner. Det er en fordel om kontaktpersonen har særlig kompetanse på kommunikasjon med unge. Det følger av § 3-5 at arbeidstreningens varighet skal tilpasses tiltaksdeltakerens individuelle behov. Tiltakets varighet skal vurderes regelmessig minst hver tredje måned av Arbeids- og velferdsetaten. Arbeidstreningen kan vare i inntil ett år. For personer med nedsatt arbeidsevne kan varigheten forlenges med ytterligere seks måneder. Dette kan være aktuelt for unge i OT-målgruppen.

Oppfølging av tiltaksdeltakerne reguleres i forskriftens kapittel 4, der formålet med oppfølging etter § 4-1 skal gi tiltaksdeltakeren bistand med sikte på å skaffe seg eller beholde arbeid. Oppfølging kan også gis i forbindelse med overgang fra skolegang eller soning i institusjon til arbeid eller til andre arbeidsmarkedstiltak, og har følgelig vesentlig aktualitet for OT-ungdom. Om innholdet i oppfølging følger det av § 4-2 at oppfølging kan inneholde kartlegging, veiledning og råd til både tiltaksdeltaker, arbeidsgiver og andre tiltaksarrangører, oppfølging på arbeidsplassen, opplæring i arbeidsrelaterte og sosiale ferdigheter, samt tilpasning og tilrettelegging av arbeid og arbeidssituasjon. Oppfølging kan videre inneholde hjelp til praktiske oppgaver og til å søke arbeid, herunder jobbklubb. Bistand av spesialpedagogisk karakter og annen faglig bistand kan også inngå som en del av oppfølgingen. Oppfølging kan etter § 4-3 tilbys personer som har behov for en mer omfattende formidlings- og oppfølgingsbistand enn den Arbeids- og velferdsetaten kan tilby. Det bemerkes at §§ 4-2 og 4-3 er kompetanseregler ("kan"). Tiltaksarrangør har derfor her en bred skjønnsmargin i vurderinger av innhold og omfang av oppfølgingen. Derimot skal oppfølgingens varighet tilpasses deltakernes individuelle behov, jf. § 4-4. Herav følger at oppfølging kan ha en varighet

på inntil seks måneder, med mulighet for forlenging med seks måneder. For personer med nedsatt arbeidsevne kan tiltaket forlenges slik at samlet varighet kan være inntil tre år. Om tiltaket brukes ved overgang fra skole eller soning i institusjon, kan varigheten forlenges med ytterligere seks måneder utover den maksimale varigheten på tre år. Regelen har etter dette aktualitet for unge i OT-målgruppen ettersom den kan ha betydning for ungdommers mulighet til å mestre overganger mellom skole/institusjon og arbeidsliv.

Rett til mentor følger av kapittel 5. Formålet med mentor etter § 5-1 er at mentoren skal gi tiltaksdeltakeren nødvendig bistand for å kunne gjennomføre arbeidsmarkedstiltak eller for å kunne få eller beholde lønnet arbeid i en ordinær virksomhet. Om det nærmere innholdet i mentorering og personkretsen for mentor, følger det av kompetansereglene §§ 5-2 og 5-3 at mentoren kan gi praktisk bistand, veiledning og opplæring i arbeidsrelaterte ferdigheter, tilpasset den enkelte deltakers individuelle behov. Mentor kan etter § 5-3 tilbys tiltaksdeltakere iblant annet arbeidstrening, opplæring, sommerjobb og arbeidssøkere under fagopplæring jf. § 7-2 bokstav a – c. Ungdom i OT-målgruppen inngår i personkretsen for mentor, men som påpekt ovenfor er dette kompetanseregler, slik at tiltaksarrangørens skjønnsmargin er betydelig. Mentortiltak skal etter § 5-4 tilpasses tiltaksdeltakerens (herunder OT-ungdom), sine individuelle behov, og kan ha en varighet på inntil seks måneder. Personer med nedsatt arbeidsevne og særlige behov for bistand fra mentor, kan få tiltaket forlenget i inntil tre år. Mentorering skal planlegges og følges opp. Dette følger av § 5-7, herunder at det inngås avtale mellom tiltaksdeltakeren, tiltaksarrangøren og Arbeids- og velferdsetaten. Avtalen angir mentortiltakets formål, hvor mange timer det skal gis tilskudd til og eventuelt hvilken annen bistand som skal benyttes. Det skal etter annet ledd opprettes et kontaktpunkt i Arbeids- og velferdsetaten og på arbeidsplassen hvor avtalepartene kan henvende seg. Det bemerkes at utforming og avtaleinngåelse der unge i OT-målgruppen er part, må tilfredsstille krav til tilpasset informasjon om avtalens innhold og oppfølging. Videre bør det vektlegges at etatens kontaktperson har tilstrekkelig kompetanse på relasjons- og tillitsbygging med utsatte unge. Kapittel 6 om funksjonsassistanse i arbeidslivet gjelder jf. § 6-3 for personer som har omfattende fysiske funksjonsnedsettelser, og til blinde og sterkt svaksynte. Ettersom dette i utgangspunktet gjelder en snever personkrets i OT-målgruppen, gjennomgås ikke reglene for funksjonsassistanse i det videre her. Se FOR-2015-12-11-1598 kapittel 6 for utfyllende informasjon.

Rett til opplæring følger av kapittel 7, der formålet med opplæring jf. § 7-1 er at den skal bidra til at arbeidssøkere kvalifiseres til ledige jobber. Opplæring kan etter § 7-2 første ledd bokstav a og b gis som kortvarige kurs, formell kompetanse i form av offentlige prøvebevis, sertifikater o.l. og fag- og yrkesopplæring på videregående skoles nivå eller høyere yrkesfaglig utdanning. Personkretsen for rett til opplæring etter § 7-2 første ledd bokstav a og b følger av § 7-3 annet ledd, og gjelder personer over 19 år som på grunn av mangelfulle formelle kvalifikasjoner eller svake grunnleggende ferdigheter har vanskeligheter med å komme inn på arbeidsmarkedet. Unge i Ot-målgruppen må følgelig ha fylt 19 for å ha rett til opplæring etter § 7-3. Etter § 7-4 kan opplæring gis i inntil tre år, tilpasset tilskuddsdeltakerens individuelle behov. Opplæring

etter § 7-2 første ledd bokstav a og b kan forlenges med inntil et år dersom tiltaksdeltakeren av særlige grunner ikke kan gjennomføre utdanningen i løpet av tre år.

Tilskudd til sommerjobb reguleres i kapittel 8, og er et arbeidsmarkedstiltak som etter § 8-1 har som formål å bidra til at unge arbeidssøkere med behov for arbeidsrettet bistand kan få arbeidserfaring i form av en fire ukers sommerjobb. Innholdet reguleres i § 8-2, og angir at tiltaksdeltakeren ansettes i en sommerjobb i en offentlig eller privat virksomhet, i midlertidig stilling på ordinære lønns- og arbeidsvilkår, der ordinære arbeidsoppgaver skal utføres. Arbeidsgiver mottar et tilskudd for inntil fire uker som skal kompensere for arbeidstakerens lavere produktivitet i denne perioden. Unge i OT-målgruppen er aktuelle for ordningen, jf. § 8-3. Varighet for sommerjobb følger av § 4-8, er inntil fire uker per tiltaksdeltaker. Sommerjobb kan gjennomføres i perioden 1. juni til og med 31. August. Unntak i særlige tilfeller. Videre skal sommerjobb planlegges og følges opp. Dette følger av § 8-5, herunder at det skal inngås avtale mellom tiltaksdeltakeren, arbeidsgiveren og Arbeids- og velferdsetaten. Det stilles krav til individuell tilpasning til tiltaksdeltaker og virksomhetens behov, samt kontaktpunkt både i Arbeids- og velferdsetaten og på arbeidsplassen der partene kan henvende seg. For ungdom i OT-målgruppen er det nødvendig at informasjon knyttet til avtaleinngåelse tilpasses, og at kontaktpersoner innehar kompetanse på kommunikasjon med utsatte unge. Kapittel 9, 10 og 11 gjelder midlertidig og varig lønnstilskudd samt inkluderingstilskudd. Tilskudd etter disse kapitlenes regler kan gis til arbeidsgivere og virksomheter som ansetter personer som har problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet på ordinære lønns- og arbeidsvilkår. Unge i OT-målgruppen kan være aktuelle som tiltaksdeltakere der arbeidsgivere mottar tilskudd etter nevnte ordninger. Det henvises til FOR-2015-12-11-1598 kapittel 9, 10 og 11 for utfyllende informasjon.

I kapittel 12 reguleres arbeidsrettet rehabilitering, og gjelder jf. § 12-3 sykemeldte arbeidstakere og personer som har fått sin arbeidsevne nedsatt slik at vedkommende hindre i å skaffe seg eller beholde inntektsgivende arbeid. Ungdom i OT-målgruppen er i utgangspunktet ikke klart innenfor målgruppen. Kapittel 13 om arbeidsforberedende trening og kapittel 14 om varig tilrettelagt arbeid vurderes som et utgangspunkt primært å gjelde en annen personkrets enn ungdom i OT-målgruppa; herunder personer som har fått sin arbeidsevne nedsatt jf. § 13-3 og personer som mottar eller ventes innvilgelse av uføretrygd jf. § 14-3. Se FOR-2015-12-11-1598 kapittel 13 og 14 for ytterligere informasjon.

3.13. Oppsummering av rettigheter etter lover og forskrifter gjennomgått i kapittel 3.1 - 3.11

3.13.1. Rettigheter etter opplæringslova

- Barn og unge som etter opplæringslova (oppl) § 3-1 har rett til videregående opplæring, men som ikke er i opplæring eller arbeid, har etter opplæringslova § 3-6 krav på oppfølgingstjeneste i regi av fylkeskommunen (og Oslo kommune jf. oppl § 13-8).

- I målgruppa “rett til videregående opplæring”, som har rett til oppfølgingstjeneste dersom de står i fare for å droppe ut er:
 - ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring
 - elever, lærlinger, praksisbrevkandidater, lære kandidater og kandidater for fagbrev på jobb
 - elever i private grunnskoler
 - elever som får privat grunnskoleopplæring i hjemmet
 - elever som har fullført videregående opplæring i et annet land, men som ikke får godkjent opplæringa som studiekompetanse eller yrkeskompetanse i Norge
- Ungdom som har krav på oppfølgingstjeneste etter opplæringslova, har følgende rettigheter (oversikten er ikke uttømmende):
 - Skriftlig tilbud om oppfølgingstjeneste, samt informasjon om hva oppfølgingstjenesten er (tilbud skal ikke sendes ut bare en gang).
 - Skriftlig og tilpasset informasjon (eks. morsmål) om *rettigheter* som følger av å ta imot tilbud om oppfølgingstjeneste.
 - Dersom foreldre/foresatte til ungdom under 18 år etter opplæringslova og tilhørende forskrift har rett til informasjon, skal den mindreårige likevel beskyttes mot deling av informasjon, *dersom taushetsplikt* følger av annen aktuell lovgivning (eksempelvis GDPR-regelverket).
 - Tilbud om oppfølgingstjeneste frem til og med det året vedkommende fyller 21 år.
 - Samordnet og tilpasset veiledning og oppfølging fra oppfølgingstjenesten.
 - Veiledningssamtale (en eller flere) med ungdom som har tatt imot tilbud gjennom oppfølgingstjenesten.
 - Ungdommen skal motta tilbud om *samordnet tjeneste* fra relevante kommunale, fylkeskommunale og statlige aktører.

3.13.2. Rettigheter etter sosialtjenesteloven

- Rett til god oppfølging og et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.
- Rett til forsvarlige tjenester.
- Rett til å bli hørt om egen sak (særsilt for mindreårige).
- Krav på at “barnets beste” legges til grunn på alle trinn i en forvaltningsavgjørelse (særsilt for mindreårige).
- Rett til opplysning, råd og veiledning som kan bidra til løse eller forebygge sosiale problemer.
- Krav på at kommunen sørger for at andre tjeneste yter hjelp der kommunen ikke selv kan gjøre dette, for eksempel i de tilfeller hjelpebehovet strekker seg utover det som er kommunens plikter etter sosialtjenesteloven.
- Krav på at tjenestetilbud utformes i samarbeid og i dialog med tjenestemottaker.
- Tjenestemottaker har rett til selv å innhente opplysninger som er nødvendige for behovsvurdering i saken.

- Dersom tjenestemottaker ikke selv kan innhente opplysninger, har vedkommende krav på at opplysninger som er nødvendige for behovsvurdering i saken innhentes i samarbeid med vedkommende så langt det er mulig.
- Dersom tjenesten må innhente opplysninger uten samarbeid med tjenestemottaker, skal opplysningene som hovedregel innhentes etter samtykke fra vedkommende.

3.13.3. Rettigheter etter R35-00

- Krav på at samarbeidet rundt den enkelte ungdom er tverretattlig.
- Krav på at tilbudet som tilbys den enkelte ungdom er helhetlig.
- Krav på at tiltakene som tilbys har et forebyggende fokus.
- Krav på at tjenestenes arbeid rundt det enkelte unge samt tilbud som gis er i tråd med menneskerettighetene og FNs barnekonvensjon, der den aktualiseres.

3.13.4. Rettigheter etter NAV-loven

- Rett til å bli møtt med respekt.
- Rett til å få vurdert sitt bistandsbehov.
- Rett til arbeidsevnevurdering for brukere som har behov for en mer omfattende vurdering av sitt bistandsbehov.
- Rett til vurdering av behov for bistand utover Arbeids- og velferdsetatens ordinære formidlings- og oppfølgings-bistand, herunder angivelse av mulige aktuelle virkemidler og når de kan tas i bruk.
- NB: Behovsvurdering gir ikke i seg selv rett til tjenester.

3.13.5. Rettigheter etter barnevernsloven

- Gjelder unge som oppfyller vilkårene for oppfølgingstjenester, men som *ikke* har nådd myndighetsalder, med unntak som følger av barnevernsloven § 3-6.
- Rett til at tiltak som er iverksatt før OT-ungdommen har fylt 18 år, skal videreføres eller erstattes av andre tiltak når ungdommen samtykker og har behov for hjelp eller støtte fra barnevernstjenesten til en god overgang til voksenlivet.
- Rett til å bli kontaktet av barnevernstjenesten i god tid før ungdommen når myndighetsalder for vurdering av om tiltak skal videreføres eller erstattes av andre.
- Rett til hjelpetiltak etter barnevernsloven § 3-6 (omsorgstiltak og hjelpetiltak) til 25 år.
- For OT-ungdom som har behov for hjelp fra flere instanser, krav på at barnevernstjenesten og andre tjenester fordeler ansvar til barnets beste.
- Rett til hjelpetiltak med god behovsutredning når den mindreårige på grunn av omsorgssituasjon eller atferd har særlig behov for hjelp.

3.13.6. Rettigheter etter helse- og omsorgstjenesteloven

- Rett til nødvendige helse- og omsorgstjenester, herunder forebyggende helsetjenester som helsetjeneste i skoler og sosial, psykososial habilitering og rehabilitering,

opplysning, råd og veiledning samt relevant kunnskap tilpasset den enkeltes situasjon, eksempelvis sammenhenger mellom skolefravall og mulig innvirkning på den unges helsetilstand.

- Rett til at velferds- og aktivitetstiltak initiert av helse- og omsorgstjenesten.

3.13.7. Rettigheter etter forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge

- Rett til opplysning, råd og veiledning.
- Rett til hjelp i nødsituasjoner

3.13.8. Rettigheter etter forskrift om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad

- OT-ungdom må ha fylt 18 år og ha vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne og ingen eller svært begrensede ytelser til livsopphold etter folketrygdloven eller arbeidsmarkedsloven for å oppfylle vilkårene for rett til kvalifiseringsprogram.

3.13.9. Rettigheter etter tiltaksforskriften

- Rettigheter etter tiltaksforskriften inntreffer etter fylte 16 år og dersom det er nødvendig eller hensiktsmessig for å skaffe eller beholde inntektsgivende arbeid.
- Rett til kartlegging og vurdering av arbeidsevne samt kartlegging av spesifikke behov for å skaffe seg eller beholde arbeid, herunder utprøving av arbeidsevne
- Rett til veiledning om muligheter på arbeidsmarkedet.
- Rett til arbeidstrening.
- Rett til oppfølging
- Rett til mentor
- Rett til mentortiltak
- Rett til funksjonsassistanse i arbeidslivet.
- Rett til opplæring
- Rett til sommerjobb i fire uker for unge arbeidssøkere

3.14. Konklusjon

“Oslostandard for Samarbeid om gjennomføring av videregående opplæring” (Utdanningsetaten, 2018) er seks år gammel, og bør gjennomgå med sikte på oppdatering iht. gjeldende rett, herunder fjerne utdaterte forskrifter. Oppdateringen bør særlig ses i sammenheng med at ny opplæringslov trer i kraft 1. august 2024, som blant annet viderefører skranker for informasjonsdeling i tverretattlig samarbeid. Videre bør Oslostandarden revideres med sikte på å inkludere lærlingekategorien, som synes utelatt i gjeldende standard. Det bør samtidig foretas en språklig revidering, herunder sikre at alle kategorier, herunder elever, lærlinger, praksisbrevkandidater, lære kandidater og kandidater for fagbrev på jobb, inkluderes som likeverdige rettighetshavere gjennomgående i dokumentet. Under overskriften “målgruppen for samarbeidet” (s.1) nevnes eksempelvis i tredje avsnitt at målgruppen “omfavner elever” som “står i fare for å droppe ut av videregående opplæring”.

Dette gjelder som nevnt også blant annet lærlinger, slik gjennomgangen av lover og forskrifter ovenfor peker på. En tydelig presisering av samtlige ungdomskategorier dokumentet retter seg mot, er dermed en sterk anbefaling.

Videre tilrådes en oppdatering og en presisering av det tverretatlige samarbeidet som inngår i Oslostandarden for OT-Oslo. På side 2 fremgår det at Oslostandarden er forankret i en tverretatlig styringsgruppe, som inkluderer representanter fra UDE, NAV Oslo og EHS. Det fremgår imidlertid ikke av Oslostandarden hvem som har ansvaret for å lede styringsgruppen og kalle inn til møter. Sett hen til de krav som etter gjeldende rett stilles til tverrsektorielt og tverretatlig samarbeid mellom tjenester som skal yte riktig hjelp i rett tid til barn og unge, anbefales en gjennomgang av samarbeidsrutinene, herunder å vurdere følgende:

1: Bør den tverretatlige styringsgruppen utvides, eksempelvis at den også inkluderer juristkompetanse?

2: Bør det etableres en rådgivende referansegruppe, der også brukerperspektivet inngår?

Gitt de lovkrav som stilles til ungdommers rett til involvering og medvirkning i egen sak, kan det være tjenlig å inkludere ungdomsstemmen gjennom eksempelvis en ungdomsrepresentant fra sentralt ungdomsråd i Oslo. Et poeng med en slik organisering kan blant annet være å sikre at informasjon som skal ut til ungdom, språklig tilpasses målgruppen.

Forsvarlighetskravet som stilles til forvaltningen, særlig sett hen til at dette er dynamisk og endrer seg over tid, slik det pekes på ovenfor, taler for at en oppdatering på faglig utvikling, herunder eventuelle praksisendringer knyttet til oppfølging av utsatte unge, med fordel kan inngå i arbeidet med å revidere Oslostandarden for OT-Oslo.

Til sist tilrådes at Barnekonvensjonens autorative betydning i norsk forvaltning tydeliggjøres i Oslostandarden. Dette innebærer blant annet å vurdere og vektlegge hva som i enhver sak og situasjon vil være barnets beste.

4 Oppfølgingstjenesten i skolene

I dette kapittelet vil vi beskrive hvordan oppfølgingstjenesten er organisert ved seks videregående skoler i Oslo. Vi vil vise hovedtrekkene i organiseringen og hva som er typiske forskjeller i forhold til organisering og arbeidet med OT generelt.

Gjennom rapporten vil vi benytte oss av illustrasjoner som visualiserer hvordan oppfølgingstjenesten er organisert. I illustrasjonen over representerer byggene de ulike instansene som er involvert i OT-arbeidet, med bydel, NAV og skole, inkludert stillingene OT-kontakt, ungdomskontakt og OT-rådgiver ved de ulike byggene. Illustrasjonen fremstiller også de elevene som oppfølgingstjenesten forsøker å nå ut til.

4.1 OT-arbeidet i UDA

Det fylkesadministrative ansvaret for OT-arbeidet i Oslo er lagt til UDA. Arbeidet med oppfølgingstjenesten i UDA er knyttet til seksjon for elevrettigheter og skoletilbud, i avdeling for elevforvaltning og elevrettigheter (EER), som ligger under divisjon for kompetanse og elevrettigheter (KER). En medarbeider i seksjon for elevrettigheter og skoletilbud har OT-arbeid som en av sine arbeidsoppgaver i dag. Arbeidsoppgavene for medarbeideren i forbindelse med OT-arbeidet består blant annet av å ha en koordinerende rolle for OT-arbeidet i Oslo, som både innebærer å være en rådgivende instans for de ulike OT-kontaktene i bydelene, i tillegg til å bidra til nettverksarbeid på tvers av de ulike bydelene. Nettverksarbeidet innebærer å kalle inn til årlige samlinger for OT-kontaktene i de ulike bydelene. Medarbeideren bidrar også til å kode ut ungdom fra OTUK-listene i dialog med OT-kontakter i bydelene, som har undersøkt aktivitetene til ungdommene på listene. Å kode ut ungdommene fra OTUK-listene er i utgangspunktet et arbeid som Oslostandarden beskriver at skal utføres av rådgiver på den enkelte skole som har ansvar for den aktuelle ungdommen, men dette arbeidet ivaretas i dag også av medarbeider i UDA. Medarbeideren samarbeider også med en ansatt på inntakskontoret i forbindelse med VIGO-systemet for å hente ut OTUK-listene.

4.2 Organisering av oppfølgingstjenesten i de videregående skolene

I Oslo kommune har elever fritt skolevalg. En videregående skole kan derfor ha elever som sogner til 15 ulike bydelene. Blant de seks videregående skolene vi undersøkte var det vanlig å ha elever fra flere bydeler, oftest fem-seks ulike bydeler.

Alle de videregående skolene vi har snakket med, har rådgivere med OT-ansvar eller egen OT-rådgiver, men stillingsprosentene er veldig ulikt fordelt mellom de forskjellige skolene. I tillegg er det store variasjoner hva angår hvor mange andre ressurspersoner rådgiverne har rundt seg ved de ulike skolene. Alle de videregående skolene vi har undersøkt, har rådgivere og miljøterapeuter, og enkelte skoler har i tillegg NAV i skole og skolepsykolog. Likevel er det slik

at alle skolene trekker frem at det er et større oppfølgingsbehov enn det de har kapasitet til å gjennomføre. Rådgiverne som jobber med OT er vanligvis samlet i egne avdelinger rent organisatorisk, selv om det varierer om de er samlokalisert. Ofte ledes disse av avdelingsleder for elevrettede tjenester, men her finnes det variasjoner mellom skolene. For de skolene som har en egen person ansatt i en ren OT-stilling, er denne ofte tillagt hele oppfølgingsansvaret for ungdommene som har falt ut av videregående opplæring. Det vil si ansvaret for å få kontakt med og følge opp ungdommene som i VIGO-OT står oppførte med ukjent aktivitet (OTUK) og oppfølging og veiledning (OTOV). For de andre skolene, hvor OT-ansvaret er tillagt rådgivere, kommer dette ansvaret i tillegg til arbeidsoppgavene som følger rådgiverstillingen.

Integreringen av OT-arbeidet, inkludert forebyggende tiltak, er lagt inn i flere stillinger, noe som gjør det utfordrende for skolene å beregne de totale ressursene som anvendes i arbeidet med OT-målgruppen. Som flere av våre informanter forklarte dreier frafallsforebyggende arbeid seg om hvordan alle ansatte på skolen engasjerer seg, interagerer og møter elevene i det daglige, og særlig når elever står ovenfor utfordringer. Dette medfører at OT-arbeidet ved de videregående skolene i praksis ikke er helt klart avgrenset til det øvrige arbeidet som retter seg mot elevene.

Tabell 1. Oversikt over hvordan de ulike skolene har organisert OT-arbeidet

VGS skoler	Elever	Stillinger	OT tilbud
Bjørnholt	516	En egen OT-rådgiver i 100% stilling.	Elever med ekstra oppfølging (16 plasser uavhengig av studieretning). Fagbrev i skolen (antall plasser varierer).
Etterstad	609	Fem rådgivere har OT-arbeidet inkludert i deres arbeidsoppgaver.	Pedagogisk Oppfølgings-klasse (antall plasser varierer). OT-klasse (12 plasser, Restaurant og matfag). Praksisbrevordning (20 elever 2023/24, skal ha 45 elever skoleåret 2024/25).
Stovner	750	Fire rådgivere har OT-arbeidet som en del av sine arbeidsoppgaver.	
Kuben	1600	13-14 stillinger på egen OT-avdeling, en rådgiver er også involvert i OT-arbeidet.	Fundament (15 plasser, 11.grunnskoleår). OT i ordinær klasse (16 plasser, Informasjonsteknologi og medieproduksjon, 16 plasser, Helse og oppvekst, 8 plasser, Teknologi og industriell produksjon).

			OT-klasse (12 plasser, Bygg og anlegg)
Nydalen	971	Fem rådgivere i ulike stillinger er involvert i OT-arbeidet.	Fundament (15 plasser, 11. grunnskoleår).
Hellerud	709	Sju rådgivere er involvert i OT-arbeidet	Forberedende til Vg1. OT-klasse (16 plasser, Studiespesialisering, 24 plasser, Medier og kommunikasjon).

Andre ressurser

Enkelte skoler (Stovner, Hellerud) har «NAV i skole» som vil si at de har en eller flere NAV-rådgivere som har kontor på skolen. NAV-rådgiveren vil typisk hjelpe elevene med tiltak som NAV kan hjelpe ungdommene med, som økonomiske problemstillinger og bostedsutfordringer. NAV i skole blir trukket frem som en viktig ressurs i det forebyggende arbeidet med å beholde elevene på skolen. Det trekkes frem at noen elever kommer fra familier som ikke oppsøker NAV for å få den økonomiske hjelpen de har rett på, og da kan ofte NAV i skole bistå elevene. Enkelte elever kan ha behov for hjelp til å flytte bort fra dårlige og utrygge familieforhold. I slike tilfeller kan NAV i skole ofte formidle hjelp slik at eleven får nytt bosted.

Når det gjelder skolehelsetjeneste så har noen skoler skolepsykolog, en ressurs som er ønsket av alle skolene. Enkelte har hatt dette tidligere gjennom forsøksprosjekter, men hvor skolepsykologtilbudet forsvant når prosjektmidlene tok slutt. Skolepsykolog er typisk, på lik linje med NAV-rådgiver, på skolen enkelte dager, og blir trukket frem som essensiell, spesielt i samarbeidet med barnevernet. Andre trekker også frem minoritetsrådgiver som et bidrag i det frafallsforebyggende arbeidet.

Organisering av OT på Bjørnholt

Bjørnholt videregående skole ligger i bydelen Søndre Nordstrand, og på tidspunktet for intervjuet hadde de 516 elever. Bjørnholt har organisert arbeidet med oppfølging i Avdeling for oppfølgingstjenesten. I Avdelingen har inngår Elevtjenesten som består av rådgivere og miljøarbeidere. Totalt i avdelingen arbeider det 18 personer hvorav en person har ansvaret for OT-tiltaket «Elever med ekstra oppfølging». Vedkommende har også ansvaret for å følge opp OT-listene. Avdelingen ledes av en avdelingsleder med personalansvar for hele avdelingen og med fagansvaret for rådgiverne og miljøarbeiderne. Skolen skiller på det som er forebyggende arbeid, som primært består av frafallsforebyggende arbeid, og det arbeidet som er knyttet til OT-tiltaket og vurderingen av hvilke elever som oppfyller kriteriene for å komme inn på tiltaket. OT-tiltaket «Elever med ekstra oppfølging» er et tiltak i regi av Utdanningsetaten som er plassert på skolen under Avdeling for oppfølgingstjenesten. Bjørnholt opplever at de er heldige som har OT-tiltaket og en hel stillingsressurs knyttet til tiltaket, ettersom dette gjør at arbeidet med OT-listen nå tilfaller denne stillingsressursen.

Tidligere tilfalt arbeidet med OT-listen rådgiverne i elevtjenesten, og kom på toppen av en allerede travel hverdag.

Rådgiverne i elevtjenesten, som primært jobber frafallsforebyggende, er de som deltar på avklaringsmøtene og som er ansvarlige for å koble på bydelene, eller eventuelt koble på den ansvarlige for OT-tiltaket på skolen. Skolen erfarer imidlertid at det kan være utfordrende å vite hvem de skal ta kontakt med i bydelene ettersom disse er ulikt organisert.

Elevene som er del av tiltaket «Elever med ekstra oppfølging» får tett oppfølging av tiltakets OT-rådgiver. Vedkommende har også ansvaret for hvem som får plass på tiltaket. Ved skolestart kan det være ungdommer som ikke har søkt skoleplass som får tilbud om å være del av tiltaket. I tillegg tilfaller det elever som underveis i utdanningsløpet med behov for ekstra oppfølging. Disse identifiseres gjerne gjennom avklaringsmøter som initieres av kontaktlærer gjennom dialog med rådgivere i elevtjenesten eller direkte med OT-rådgiver. Det er totalt plass til 16 elever på tiltaket, men ansvarlig for tiltaket pleier å overbooke med 24 elever ettersom en del faller fra.

Elevene i OT-tiltaket på Bjørnholt følger undervisningen i ordinær klasse, som betyr at OT-rådgiver har tett samarbeid med de kontaktlærerne som har OT-elever. Elevene samtykker til oppfølging, og oppfølgingen involverer både rådgiver og kontaktlærer, i tillegg til skolehelsetjenesten, PPT-rådgiver, NAV, og eventuelt andre eksterne samarbeidsparter som står rundt ungdommen. Varigheten av tilbudet er ulikt for elevene som tar del i det. Noen får tilbud om oppfølging i Vg1, men ved behov får elevene også tilbudet gjennom Vg2 og Vg3.

Elever fra andre skoler kan ikke søke seg inn på tilbudet ved Bjørnholt videregående skole.

Organisering av OT på Etterstad

På Etterstad videregående, som ligger i bydelen Gamle Oslo, er OT-arbeidet organisert inn under rådgiverne i Elevtjenesten ved skolen. Skolen har en rådgiver på hver av de fire avdelingene, hvorav to stillinger er 100%, en stilling er 70% og en er på 50%. I tillegg kommer leder for Elevtjenesten som har en 100% stilling. Over leder for Elevtjenesten er Rektor. Avdelingene er fordelt på to ulike lokasjoner. Rådgiverne har felles rådgivermøte en gang i måneden.

Etterstad har iverksatt ulike tiltak for å jobbe frafallsforebyggende med sitt oppfølgingsansvar. Blant annet har de tilbud om at elever kan ta noen fag, få delkursstatus, plass i Pedagogisk Oppfølgingsklasse (PO-klasse), få tilbud om Praksisbrevordning, eller få plass i en OT-klasse i Restaurant og matfag.

For å sørge for tett oppfølging av elever som ikke møter tilstrekkelig på skolen til at de får karaktergrunnlag, har Etterstad opprettet en Pedagogisk Oppfølgingsklasse. Eleven overføres fra klasselisten til kontaktlærer til en PO-klasse-liste. Ettersom oppfølgingsbehovet er større enn det kontaktlærer har ressurser til, følges disse opp av rådgiverne. Ved behov trekkes andre ressurspersoner inn, som OT-kontakt i bydel, NAV og andre instanser der det er fordelaktig. Elevene som skrives inn i PO-klassen er typisk ikke klare for å skrives ut av skolen, samtidig som de ikke møter tilstrekkelig på skolen til å være i en ordinær klasse. En forutsetning for at

eleven skal kunne skrives inn i en PO-klasse er at skolen ikke har karaktergrunnlag på eleven grunnet høyt fravær. Etterstad velger å ikke skrive disse elevene ut på bakgrunn av at skolen vurderer at de har best muligheten til å følge elevene opp. Likevel vil en elev aldri være lengre i PO-klassen enn ut gjeldende skoleår. Oppfølgingen til elevene i PO-klassen varierer ut fra hver enkeltes behov. De kan inkludere tiltak som å møte eleven på ettermiddagen, at eleven kommer innom skolen enkelte dager, eller at eleven møter på skolen for egentrening ved bruk av skolens fasiliteter.

Etterstad sitt tilbud om Praksisbrevordning for yrkesfagelever ble opprettet for elever som ikke ønsker eller passer til ordinær skolegang, men som ikke har behov for tilpasset opplæring. Det er en kontaktlærer som har ansvaret for å følge opp alle elevene og lærebedriftene til elevene. Elevenes skoleuke består av fire dager i bedrift, og en dag med fellesfag på skolen. Fellesfagene skjer sammen med programfag. Elevene kan dermed fullføre på normert tid, og kan søke læreplass etterpå. Elevene mottar lønn mens de er i bedrift, og lærebedriften får læretilskudd fra utdanningsetaten. Skolen opplever at for elevene som «ikke fungerer så godt i skole, men som fungerer veldig godt i yrket – for dem er dette en suksess». Det er viktig for skolen å følge både eleven og lærebedriften tett. En mulig utfordring kan oppstå når tilbudet utvides til flere programfag, som å sikre et godt samarbeid mellom faglærer og kontaktlærer og mellom faglærer og lærebedrift ettersom antallet lærebedrifter kan bli for mange for en kontaktlærer å følge opp. Faglærere kan ha god innsikt i relevante praksisplasser, og det kan derfor bli nødvendig at faglærere formidler praksisplass til elever ved tiltaket.

For elever med skolevegring, utfordringer med å møte til avtalt tid og å være på skolen over flere timer, har Etterstad et tilbud om OT-klasse i Restaurant og matfag. Tilbudet har plass til tolv elever, men av erfaring ser skolen at det ofte er mer ideelt med mellom åtte og ti elever. Det er løpende inntak og en elev kan ikke søke seg til OT-klassen. Det er skolen, i dialog med rådgivere, OT-kontakt, utekontakt, foresatte eller andre som kjenner til eleven som formidler kontakt mellom tilbudet og eleven. Elevene trenger ikke å få karaktervurdering med mindre de ønsker det og kan få prøve seg i bedrift etter hvert. Det lages individuelle oppfølgingsplaner. Tiltaket erfarer at mange ikke møter opp, og at mange slutter etter at de får automatisk varslings om at de står i fare for å miste karaktergrunnlaget. Denne varslingen ansees av noen rådgivere som uheldig, ettersom det kan virke demotiverende på eleven. De som ikke møter opp, følges opp av rådgivere på skolen. Oppfølgingen kan være hjemmebesøk, eller å møte eleven utenfor skolen i perioder for å se på mulighetene for å få eleven til å møte opp på skolen. Elevene skrives ofte ikke ut av skolen før de har blitt formidlet til annet OT-tiltak i bydelen.

Organisering av OT på Stovner

Stovner videregående ligger i bydelen Stovner. OT-arbeidet på skolen er organisert under Elevtjenesten, hvor det er fire rådgivere som har OT-arbeidet som del av sine arbeidsoppgaver. I tillegg til rådgiverne har Stovner videregående skole NAV-veileder i skole som også er OT-kontakt for bydelen. Rollen til NAV-veilederen er både frafallsforebyggende, men også å følge opp ungdommer som er kodet som OTUK på OT-listen. Rådgivere og NAV-

veileder i skolen samarbeider med ressursene i bydelen, som barnevern og utekontakter, i de tilfellene det er behov. Rådgiverne og NAV-veileder i skolen har sammen et ansvar for å oppnå kontakt med de som står kodet med OTUK på OT-listene.

Det er ikke egne OT-klasser på denne skolen, men rådgivere formidler elever til OT-tilbudene ved andre skoler dersom det er behov. Både rådgivere og NAV-veileder i skole har ansvar for å koordinere oppfølgingen av de elevene og ungdommene som har behov for det, ettersom de selv ikke har noen tiltak på hverken skole eller noe jobbtilbud gjennom NAV eller bydel som de kan tilby til elevene direkte. Denne koordineringen kan inkludere kontakt med andre skoler med OT-tiltak eller kontakt med bydel, jobbsenter Stovner, hjelpeapparat, bistand til sosialhjelp, med mere. Det vektlegges at oppfølgingsarbeidet i hovedsak består av frafallsforebyggende arbeid, i tillegg til oppfølging av enkelte ungdommer.

Organisering av OT på Kuben

Kuben videregående skole ligger i bydelen Bjerke, og er den videregående skolen med flest ansatte med tilknytning til oppfølgingstjenesten på skolen. Dette følger nok av at Kuben er den største av de videregående skolene som vi har undersøkt. Kuben har organisert oppfølgingstjenesten sin under avdelingen Elevretta tjenester som har en avdelingsleder med personalansvar for de ansatte i avdelingen. Avdelingen har to fokusområder – OT-elevne og øvrige skolemiljø. Begge fokusområdene jobber forebyggende. Ved oppfølgingstjenesten er det syv rådgivere, to helsesykepleiere, en spesialpedagog og en læringsmiljøkoordinator. De syv rådgiverne ved Kuben har ansvaret for oppfølgingen av elever og er ansatt i 100% stilling, hvor alle har hver sin avdeling, med unntak av Bygg- og anleggsteknikk og Teknologi- og industrifag som har en og samme rådgiver. Studiespesialisering, Påbygg og Forberedende har tre rådgivere, som har fordelt trinnene og arbeidsoppgavene seg imellom.

Kuben videregående har OT-tiltak for programfagene Bygg- og anleggsteknikk, Helse- og oppvekst, Informasjonsteknologi og medieproduksjon og Teknologi- og industrifag. Disse tilbudene er organisert under en egen avdeling på Kuben videregående skole som heter OT-avdelingen. OT-avdelingen har en avdelingsleder som har ansvaret for de 13-14 lærerne som jobber ved OT-avdelingen. Rektor er leder til avdelingsleder ved OT-avdelingen. I tillegg til programfagene har OT-avdelingen ansvaret for tilbudet Fundament. Fundament er et tilbud om et 11. år mellom grunnskole og videregående som har som mål å gi elevene tilrettelagt opplærings om setter dem i stand til å mestre videregående opplæring. OT-ansvaret til Kuben har vært organisert på ulike måter de siste årene. For Bygg- og anlegg er det en ren OT-klasse. De øvrige OT-tilbudene er organisert som OT i ordinær klasse. Dette betyr at elevene følger undervisning i ordinære klasser. Denne organiseringen gjelder fagene Teknologi- og industrifag (TEK), Informasjonsteknologi og Medieproduksjon (IM) og Helse og oppvekst (HO). Sistnevnte var tidligere organisert som en ren OT-klasse, men basert på erfaringer har Kuben forsøkt for skoleåret 2023/24 å ha elevene i ordinær klasse for å se om dette fungerer bedre. For TEK er det åtte elever som er plassert i tre ulike ordinære klasser. For IM er det 16 elever fordelt på syv klasser, mens for HO er det 16 elever fordelt på to klasser. Dette betyr at det for HO er to klasser som har en 50/50 fordeling mellom OT-elever og ordinære elever.

Å bli OT-elev ved Kuben videregående skole skjer på to måter. Enten at en elev har kommet inn på Kuben, og skolen ser at eleven har behov for tettere oppfølging for å få til skolen. Det andre, og mest vanlige, er at eleven står uten skoleplass og identifiseres gjennom OTUK kode på OT-listene eller er i fare for å droppe ut av et annet skoletilbud. Som del av det frafallsforebyggende arbeidet hjelper man da eleven over i et OT-tilbud hvor et større team involveres. Eleven vil da kalles inn til inntakssamtale hvor man ser an om eleven kan passe til tilbudet og om tilbudet kan passe til eleven. I tillegg til arbeidet som Kuben gjennomfører med sine OT-elever anser de seg som en rådgivende instans som formidler kontakt videre til annet OT-tilbud på andre skoler, eller OT-tilbud i bydel der det eksisterer.

En utfordring ved organiseringen ved Kuben er at ettersom mange elever sliter med skolevegring, kan det være utfordrende for elever å møte opp på en skole med så mange elever. Et moment som trekkes frem av informanter er om enkelte kan være for friske til å gå på spesialskole, men samtidig ha behov for mer oppfølging enn det som gis via OT-tilbudet. Ansatte ved Kuben videregående trekker frem er at det er enklere å følge opp elevgruppen for miljøarbeidere og rådgivere når det er rene OT-klasser, men at det for elevene kan oppleves stigmatiserende å tilhøre en ren OT-klasse. Samtidig som det for andre elever kan være fint å være mer skjermet i en ren OT-klasse. Ulempen ved OT i ordinær klasse for de ansatte kan være at det krever mer av ansatte med OT-ansvar ettersom de må forholde seg til flere lærere og kontaktlærere. Kuben forsøker derfor ulike organiseringer for å forsøke å finne ut hvilken organisering som fungerer best for de, og trekker frem at de i løpet av de siste ti årene, nesten har doblet antall elever de kan ha på OT-tilbud ettersom de har funnet løsninger som har fungert for dem.

I tillegg til OT-klassene har Kuben videregående skole tilbud om praksisklasse. Dette tilbudet kalles også for OT-fellesfag med praksis, og har 16 elevplasser. Tiltaket er organisert med opptak 1. november, og tar inn elever som har droppet ut fra andre skoler. Klassene har fire dager med praksis og en dag med fellesfag.

Organisering av OT på Nydalen

Nydalen videregående skole ligger i bydelen Nordre Aker, som er en bydel utenfor områdesatsningen. Oppfølgingstjenesten ved Nydalen er organisert med fem rådgivere i hver programavdeling som alle har OT-ansvar. De fem rådgiverne har delte stillinger, omtrent 80%, 70%, 70%, 70% og 50% som går til rådgivning, mens resterende opp til 100% går til undervisning. Personen med 50% rådgivning jobber ved tegnspråkavdelingen, som også er den minste avdelingen. Personalsjefen til rådgiverne er assisterende rektor, mens avdelingene som rådgiverne tilhører er de ulike programfagene ved skolen. Rådgiverne har ansvaret for det forebyggende arbeidet ved skolen og for arbeidet med å komme i kontakt med de ungdommene som står registrert som OTUK på OT-listen.

Rådgivere kommer oftest i kontakt med elever som har behov for ekstra oppfølging gjennom kontaktlærer, avdelingsleder eller at eleven selv tar kontakt. Avdelingsleder og kontaktlærer kan ta kontakt med rådgiver i forbindelse med bekymringsfullt fravær. Rådgiverne har

ansvaret for å sette elever som ønsker i kontakt med OT-tiltak på andre skoler, eller eventuelt sette de i kontakt med OT-kontakt i bydel dersom det blir aktuelt med utskrivning fra skolen.

Organisering av OT på Hellerud

Ved Hellerud videregående skole, som ligger i bydelen Alna, er oppfølgingstjenesten organisert med syv rådgivere i tillegg til en NAV-veileder i skolen. Hellerud videregående har erfart at de har mange elevene med behov for tett oppfølging. Organiseringen med NAV-veileder i skole ble videreført av byrådet etter en forsøksordning. I det frafallsforebyggende arbeidet til skolen trekkes det frem at NAV-veileder i skolen er en viktig ressurs, ettersom bydelene er ulikt organisert og NAV-veileder da kjenner til systemet og vet hvilke muligheter elever og ungdommer har gjennom NAV. NAV-veileder blir også trukket særlig frem i lys av at de fleste elevene som har behov for tettere oppfølging ikke har behovet som følge av faglige utfordringer, men sosiale, økonomiske og familiære utfordringer som NAV ofte kan bistå med veiledning.

Hellerud har to avdelinger med OT-klasser, en OT-klasse for studiespesialisering som er lokalisert på Hellerud videregående skole, og en for Medier og kommunikasjon som er lokalisert på Trikkehallen Torshov. Hver av disse OT-klassene er tilknyttet hver sin rådgiver, men disse er lokalisert på Hellerud skole, som betyr at Trikkehallen Torshov får besøk av rådgiver av og til. OT-klassen for Medier og kommunikasjon som er organisert på Trikkehallen Torshov har to lærere som har et særlig ansvar for å følge elevene tett. De har plass til mellom 16 og 24 elever, men erfarer at det er gunstig med mindre grupper i det daglige. Elever som følger dette tilbudet, kan ofte bruke mange år på å fullføre.

Når det gjelder arbeidet med OT-listene for å avklare statusen til ungdom med koden OTUK, har Hellerud organisert det slik at NAV-veileder i skolen går igjennom listen opp mot NAV-systemet, for å avklare statusen på de ungdommene som er i aktivitet eller tilbud gjennom NAV. Arbeidet med å avklare de øvrige på listen fordeles mellom rådgiverne, hvor de med kjennskap til hver av ungdommene får ansvaret for å forsøke å komme i kontakt med dem.

4.3 Arbeidsmåter ved de videregående skolene

4.3.1 Kontaktlærere, avklaringsmøter og oppfølgingsplaner

Blant de videregående skolene vi har undersøkt, er det vanlig at rådgiver blir kontaktet av kontaktlærere, hvor fravær er en vanlig utløsende årsak. Andre årsaker som gjør at kontaktlærere ser et behov for tettere oppfølging av en elev, kan være at kontaktlærer får vite at eleven har utfordringer med bosted, familieforhold, helse eller annet. Kontaktlærer kan da sette eleven i dialog med skolens oppfølgingsressurser. Alle skolene trekker frem at kontaktlærer er et svært viktig bindeledd mellom elev og skolens oppfølgingsressurser. Fra dette punktet og videre i elevens møter med oppfølgingstjenesten, er det en del ulikhet i hvilket tilbud en elev kan forvente å komme i kontakt med.

Videre har skolene ansvaret for å

avholde avklaringsmøter og utarbeide oppfølgingsplaner for elever som er i ferd med å avslutte videregående opplæring på egen skole (ev. like etter at eleven har sluttet) (Utdanningsetaten, 2018, s. 6).

Skolene skal altså etablere oppfølgingsplaner for elever som skal eller har sluttet. For de elevene som har avsluttet opplæring, har skolene ansvaret for å informere ungdommene om oppfølgingstjenesten, og å hjelpe dem til å søke om plass på OT-tilbud, praksisplass eller skoleplass kommende skoleår.

Det er rådgiver på skolen som har ansvar for å innkalle til et slikt møte. Vi ser at det er litt ulik praksis her ved de ulike skolene, men hovedinntrykket er at slike møter avholdes sent i prosessen når en elev skal avslutte opplæring ved en skole. Til et slikt avklaringsmøte inviterer skolen gjerne OT-kontakten i bydelen. Slike møter avholdes da på skolen, digitalt eller hos OT-kontakt i bydelen. Samtidig ser vi at ikke alle skoler har samme rutiner når det gjelder hvem som deltar på møtene, og i intervjuene med skolene vises til at også at andre ressurspersoner som eleven har kontakt med kan delta på et slikt møte. Det fortelles også at man i enkelte tilfeller først og fremst involverer «interne» ressurser på skolen – som for eksempel skolehelsetjeneste – og at man da i mindre grad kobler på OT-kontakt i bydelen til et slikt møte. Alle skolene vi har snakket med forteller de avholder avklaringsmøter, men flere av OT-kontaktene i bydelene viser på sin side til at de i liten grad blir invitert til slike møter, eller at elevene blir skrevet ut av skolen uten at OT-kontaktene i bydelene har blitt invitert til møte.

Skolene skal også etablere oppfølgingsplaner for elever som skal eller har sluttet. For de elevene som har avsluttet opplæring, har skolene ansvaret for å informere ungdommene om oppfølgingstjenesten, og å hjelpe dem til å søke om plass på OT-tilbud, praksisplass eller skoleplass kommende skoleår. Denne oppgaven er det bare et fåtall av skolene som beskriver som del av sitt OT-arbeid. Dette ser ut til å henge sammen med ressurser og skolenes forståelse av hva OT-ansvaret faktisk innebærer.

4.3.2 Kontakt med målgruppen

Skolene har ansvaret for å komme i kontakt med ungdom mellom 15 og 21 år som ikke har søkt eller tatt imot elev-/lære plass, eller som avbryter slik opplæring, som ikke er i varig arbeid eller som har tapt retten som følge av vedtak om bortvisning eller vedtak om heving av lærekontrakt (Utdanningsetaten, 2018). Skolene har så et krav om å dokumentere forsøk på å komme i kontakt med ungdommene fire ganger gjennom skoleåret (Utdanningsetaten, 2018, s. 7). For hver av disse fire gangene skal de «dokumentere tre forsøk på å få kontakt med ungdommen (telefon, e-post, tekstmelding) ... [og] ha forsøkt å kontakte ungdommen gjennom hele skoleåret. Det oppfordres til å bruke andre metoder enn e-post, telefon og brev dersom disse metodene ikke gir resultat» (Utdanningsetaten, 2018, s. 7).

Skolene beskriver at de oppnår kontakt med en god del av ungdommene som står på OT-listene, men at det også er mange de ikke klarer å nå ut til (VIGO-OT). De som skolene oppnår kontakt med blir registrert med avklart aktivitet. En del av disse er ungdommer som oppfølgingstjenesten får tak i, men som ikke ønsker oppfølging. Disse registreres som «avklart», selv om de ikke er i noen form for aktivitet, da med koden OTNO, «Takket nei til

oppfølging» (Udir, 2021). Disse ungdommene vil ofte bli ringt fire ganger i året av rådgiver/oppfølgingstjenesten som lur på om de er klare for å ta imot ytterligere tiltak/tilbud.

En annen del av ungdommene på OT-listene er de som ønsker oppfølging og veiledning, og som oppfølgingstjenesten jobber med. Disse registreres med OTOV, «Oppfølging og veiledning» (Udir, 2021). Den oppfølgingen og veiledningen som ungdommene får videre kan variere. Både ut fra hva ungdommen selv ønsker, men også ut fra hvilken skole og bydel som har ansvaret for ungdommen og relasjonen mellom partene. Noen ungdommer blir satt i kontakt med bydelen, enten OT-kontakt eller ungdomskontakt, og kan komme inn i et av bydelstiltakene. Andre ungdommer følges videre opp av rådgiver på skolen, og kan få ukentlige besøk av rådgiver med oppfølgingssamtale.

De ungdommene som skolene ikke oppnår kontakt med blir da stående registrert med OTUK, «ukjent aktivitet» (Udir, 2021). En del av ungdommene som står registrert med OTUK kan ha flyttet ut av landet, være i fengsel, eller at de ikke svarer på oppfølgingstjenesten sitt forsøk på avklaring da de ikke ønsker, eller er klar for å få/ta imot oppfølging. Enkelte av ungdommene som skolen har oppfølgingsansvaret for, kjenner ikke skolene til fra tidligere (for eksempel ved tilflytting, eller frafall fra private skoler). Dette gjør at de med OT-ansvar i skolene ikke har noe forutsetning for å anta hva disse ungdommene gjør eller hvor de er. Det beskrives også de koder elever som har flyttet ut av landet (kode OTFU_IM), men at de likevel kommer tilbake som OTUK på listen ved neste runde. De må da kode personen igjen etter dette. Vi blir også fortalt av flere at OTUK lista ikke er helt oppdatert.

En bekymring som flere av skolenes ansatte trekker frem i forhold til oppfølgingen av ungdommer i OT-målgruppen er at det kan se ut som om de mest sårbare og utsatte er de man risikerer å ikke klare å følge opp. Dette kommer som følge av at de mest sårbare ofte er vanskeligere å nå, og ofte er mer ressurskrevende på bakgrunn av sammensatte problemstillinger. I en arbeidshverdag som fylles opp av oppfølgingsarbeid knyttet til elever og ungdommer som selv tar kontakt og ønsker oppfølging kan de som er mer krevende å følge opp dermed blir nedprioritert til fordel for å følge opp en eller flere som ønsker oppfølging.

Arbeidet med å følge opp VIGO-OT-listene trekkes av mange frem som et omfattende og tidkrevende arbeid som sjelden når frem. Vi ser flere tendenser her. For det første opplever mange at arbeidet ikke når frem på bakgrunn av at ungdommene de kommer i kontakt med ikke ønsker oppfølging eller å komme i aktivitet. For det andre er det mange ungdommer de ikke oppnår kontakt med, men likevel må bruke tid på å dokumentere forsøk på å oppnå kontakt gjentatte ganger gjennom året.

Enkelte ansatte med OT-ansvaret i skolene forklarer at de har benyttet seg av sosiale medier og venner/kjente av ungdommer i forsøk på å komme i kontakt med dem. Å benytte seg av private kontoer på sosiale medier er noe som trekkes frem som uheldig, da de ansatte føler at de krysser grensen mellom rollene som ansatt og som privatperson.

Det fremheves at hvis ungdommen ikke ønsker eller er klar for å bli kontaktet eller motta oppfølging, så er det ingen av disse metodene som vinner frem. En informant la blant annet

vekt på at det kan være sammensatte årsaker til at elevene ikke svarer på henvendelser, men at det er et fåtall som bare sitter hjemme uten aktivitet. Noen befinner seg i utlandet, mens i andre tilfeller kan det dreie som om en kombinasjon av rus og psykiatri, noe som gjør det vanskelig å få etablert en dialog.

Det bli trukket frem av flere at tidsaspektet når det gjelder å følge opp ungdommen er viktig. Her legges det vekt på at det er en utfordring hvis det tar for lang tid fra en ungdom faller fra, til noen forsøker å følge personen opp.

4.3.3 Forebygging

Ifølge Oslostandarden har skolene ansvar for å «etablere rutiner for frafallsforebyggende arbeid blant ungdom som står i fare for å avbryte skolegangen» (Utdanningsetaten, 2018, s. 6). Dette viser at forebyggende arbeid er inkludert i hva som menes med oppfølgingstjenesten i Oslo. Om lag halvparten av informantene vi har intervjuet fra de videregående skolene mener at OT-arbeidet starter først når en elev skrives ut av skolen. Derfor er det flere blant informantene som ikke anser skolens forebyggende arbeid som en del av OT-arbeidet. Flere rådgivere anslår blant annet at OT utgjør opp mot 20 prosent av deres daglige arbeid, og at dette arbeidet da kun er knyttet opp mot OTUK-listene. Dermed kan det se ut til at noen videregående skoler presenterer OT-arbeidet sitt som mindre omfattende enn det faktisk er, i lys av hvordan OT sitt ansvarsområde er beskrevet i Oslostandarden. Samtidig kan det se ut til at den primære aktiviteten i OT-arbeidet ved alle skolene vi har undersøkt, er forebygging, uavhengig av informantenes forståelse av hva som inngår i OT-arbeidet. Det forebyggende arbeidet refereres ofte til som arbeid for å forhindre frafall (frafallsforebygging). Som en ansatt i skolen forklarte:

Vi driver jo 'oppfølgingstjeneste', men hva innebærer det egentlig? Vi følger elevene tett, samarbeider med mange ansvarsgrupper, miljøterapeuter, barnevern, BUP og andre instanser som er rundt eleven. Men vi har ikke systematikk i forhold til hva vi kaller OT. Rådgiverne føler de gjør OT når de ringer og sjekker listen, så jeg tror vi tenker at OT er det som skjer etter, eller i det eleven er i ferd med å skrive seg ut. (Leder ET, vgs).

For de som har OT-arbeidet på toppen av annen stilling, er ofte OT-ansvaret forstått som synonymt med arbeidet med å få kontakt med ungdommene på VIGO-OT listene. Likevel fremkommer det at rådgivere, som typisk har OT-ansvaret på toppen av rådgiverstillingen sin, gjør mye forebyggende arbeid som de ikke selv definerer som del av OT-arbeidet.

Det forebyggende arbeidet ved de videregående skolene er omfattende, og utgjør en essensiell del av mange ansattes daglige oppgaver. Som flere vi har intervjuet trakk frem, er forebyggende arbeid en del av rådgivernes, kontaktlærere og miljøarbeidere sine oppgaver. En rådgiver med særlig OT-ansvar forklarte at:

Alle jobber forebyggende for å unngå frafall. Alle rådgivere har rutiner og er koblet på forskjellig etter hvem som er rundt eleven. Jeg er OT og kan ordne tiltak for de som er i fare for å falle fra. (OT-rådgiver, vgs).

De tiltakene som ofte trekkes frem først i intervjuene når vi snakker om frafallsforebyggende rutiner i den videregående skolen er: registrering av fravær, kontaktlærer sin rolle og tett oppfølging fra rådgiver og andre aktuelle aktører for eleven det gjelder. Likevel er det slik at det forebyggende arbeidet starter lenge før registrering av fravær. Dette kommer frem når vi går nærmere inn på hvordan «reisen» til en elev med behov for oppfølgingstjenester ser ut. Ansatte på skolene trekker typisk frem at det er mye som skjer før en elev defineres av skolen som å være i OT-målgruppen. Ofte inkluderer de forebyggende tiltakene miljø- og trivselstiltak, som skolefrokokost, ettermiddag- eller kveldstilbud som trening, spill-kvelder, og ulike arrangement. Ansatte på skolen vil typisk forsøke å nå de elevene som de ser kan ha utfordringer med å passe inn, og søker da å få elevene inkludert i ett eller flere typer fellesskap. Et av målene med slike tiltak er at elever med behov kan øve på sosiale ferdigheter gjennom å bidra eller delta i tiltak eller arrangement.

Ellers trekker skolene frem at tiltak som tett oppfølging ved fraværspromblematikk, oppfølging gjennom foresatte og fagsamtaler for individuell tilpasning, settes i gang ved behov. Disse tiltakene har også ulike steg, hvor kontaktlærer ofte forsøker å følge opp elever der de ser en økning i fravær, eller annet som gir grunn til bekymring. Her kan rådgivere eller miljøarbeidere inkluderes dersom det kan bidra til at eleven kommer på skolen. Blant aktuelle tilpasninger som kontaktlærere, sammen med rådgiver og/eller miljøarbeider kan iverksette, er «delkursstatus». Dette tiltaket innebærer at eleven kun følger enkelte fag og iverksettes dersom det vurderes at det ikke er realistisk at eleven vil klare å fullføre alle fag. Slik søker man å sikre at elevene får karakter i enkelte fag. Et annet tiltak er oppfølgingssamtaler, som gjerne kan være ukentlige avtaler hvor eleven møter for eksempel rådgiver for samtale. Alternativt nevner noen skoler også møtepunkter, hvor eleven møter en av skolens ansatte til faste tider. Tiltak som dette anser ofte ikke ansatte i skolen som del av OT-arbeidet, ettersom frafallsforebyggende arbeid ikke alltid ansees som OT-arbeid.

4.4 Læringer

Blant skolene vi har snakket med blir læringer oppfattet som utenfor deres OT-målgruppe. Det vil si at så snart en elev på yrkesfag har fullført Vg1 og Vg2, er det, slik skolene vurderer det, opplæringskontoret, fagopplæringa og opplæringsbedriften som har ansvaret for denne ungdommen.

Læringer? Da er det ikke OT-rådgiver som har ansvaret, da er det fagopplæringen. Men læringene har krav på PPT og rådgivning, men det skjer ikke gjennom skolen. Det er fagopplæringen og opplæringsbedriften som har ansvaret (rektor).

Ifølge Fagopplæringen er det deres ansvar å følge opp læringer, men hvis læreforholdet heves så faller ansvaret tilbake til den videregående skolen som ungdommen var elev ved sist. Et anslag fra Fagopplæringen er at det var over 500 hevinger av lærekontrakter i 2023, noe som nesten var en dobling fra året før. For de ungdommene som trenger oppfølging etter at lærekontrakten deres blir hevet, må ungdommene havne inn på OT-listen for å fanges opp igjen av systemet.

For mange kan det ta flere måneder før de blir fanget opp og at de kommer i kontakt med OT eller NAV eller andre instanser. Det er helt klart. De må inn på den OT-lista og bli fanget opp av noen som ringer dem. Og forhåpentligvis får tak i dem. (Avdeling for fagopplæring, Utdanningsetaten).

Ingen av de skolene vi har snakket med har noe erfaring med å følge opp tidligere lærlinger utover det å ringe når de eventuelt havner på OT-listen. Ifølge Forskrift til opplæringsloven § 13-2 er målgruppen for oppfølgingstjenesten blant annet de som «ikke har søkt eller tatt imot elev- eller lære plass» og de som «... avbryt slik opplæring ... eller har tapt retten som følge av vedtak om heving av lærekontrakt eller opplæringskontrakt». Utover dette spesifiseres ikke ansvarsforholdet for lærlingene, men hvis man går ut fra at det samme som gjelder for lærlinger som for elever har skolene også ansvar for lærlinger som står uten lære plass. Blant annet skal skolene holde avklaringsmøter for elever og lærlinger som er i ferd med eller nettopp har sluttet og å hjelpe ungdommen til å søke plass på OT-tilbud/praksisbrev/skoleplass etc. (Utdanningsetaten, 2018, s. 6-7).

4.5 Oppfølgingstjenesten i ungdomsskolen

Alle grunnskoler med ungdomstrinn skal ha oppfølgingstjeneste. Disse har i utgangspunktet ikke vært en del av denne studien da fokuset skulle ligge på organiseringen av oppfølgingstjenesten ved seks videregående skoler. I løpet av datainnsamlingen ble det klart at det var et behov for å inkludere noen informanter fra ungdomsskolen. Dette fordi ungdomsskolene har plikter med tanke på oppfølging etter Oslostandarden. Vi gjennomførte derfor noen samtaler med oppfølgingstjenesten ved to ungdomsskoler. Ifølge de informantene vi snakket med har OT på ungdomsskolene relativt få ungdommer å følge opp. De beskriver å ha god oversikt over de ungdommene de har ansvaret for, og at det er svært få av disse som har ukjent aktivitet.

Erfaringene fra grunnskolene er at de kan kjenne til statusen til ungdommer som er registrert med ukjent aktivitet (OTUK). Men de opplever at selv om de melder inn ny status, så står ungdommen fremdeles med ukjent aktivitet neste gang listene kommer. Dette kan for eksempel være at de kjenner til at ungdom har flyttet ut av landet. En ungdomsskole forklarte at de kunne ha syv ungdommer på VIGO-OT listen, hvor fem var avklart og to hadde behov for oppfølging. Oppfølgingen kan ofte bestå av at de ringer fire ganger i året for å informere eller minne om at de kan få oppfølging fra ungdomsskolen hvis de er klare for, eller har ønske om, tettere oppfølging.

4.6 Oppsummering

I dette kapitlet har vi undersøkt organiseringen av oppfølgingstjenesten ved seks videregående skoler i Oslo. Alle skoler har rådgivere som er involvert i OT-arbeidet, men det er ulikheter i hvor mye ressurser som settes av til arbeidet med oppfølgingstjenesten, og hvor mange ansatte som er involvert i arbeidet. Dessuten ser vi at det er ulik praksis når det gjelder avklaringsmøter, og at bare et fåtall av skolene ser ut til å utarbeide oppfølgingsplaner.

Skolene forteller at de ikke oppfatter at lærlinger faller innenfor deres arbeid med OT, men at dette er fagopplæringen sitt ansvar. Dette ser ut til å innebære at lærlinger ikke følges opp før de havner på OT-lista dersom læreforholdet opphører. Ettersom det var rundt 500 kontraktshevinger i 2023, utgjør lærlinger som faller fra en stor del av OT-målgruppen som i februar 2023 besto av 874 ungdommer⁷².

Det er ellers variasjoner mellom skolene i forhold til hva de anser som sin del av sitt ansvar for OT-arbeidet, og hvordan de har organisert dette arbeidet. Vi ser at det tenderer mot at de skolene med større OT-ressurser også har en bredere forståelse for hva som inngår som OT-arbeid sammenlignet med skolene med færre ressurser. Om skolene har prioritert mer ressurser til OT-arbeidet på bakgrunn av en bredere forståelse, eller om skolene har fått en bredere forståelse for hva som inngår som del av OT-arbeidet på grunn av større ressurser, er imidlertid vanskelig å vurdere.

De skolene som har en bredere forståelse, trekker gjerne frem at alt - fra og med forebyggende arbeid til og med oppfølging av ungdommen etter utskrivelse - inngår som del av OT-arbeidet og det ansvaret de har som skole. For de fleste skolene er det likevel slik at skolens oppfølgingsansvar forstås som frem til eleven skrives ut av skolen. Oppfølgingsansvaret, etter at eleven er skrevet ut, er ofte begrenset til å forsøke å oppnå kontakt og dokumentere disse forsøkene inne i VIGO-OT for ungdommene med OTUK. For de dette gjelder anser skolene at ansvaret for å få ungdommen inn i tiltak eller arbeid ligger på OT-kontakten i ungdommens bydel. På skolene som har avsatt ressurser til OT-arbeidet, og hvor denne rollen ikke er kombinert med en annen rolle eller funksjon, ser vi eksempler hvor ungdommer har blitt fulgt over lengre tid etter utskrivelse, og kommet tilbake til skoletilbud når ungdommen var klar for dette.

Den mer begrensede forståelsen av skolenes OT-ansvar (frem til utskrivelse) som kommer frem hos mange informanter, bør forstås i sammenheng med den enkelte skoles ressurser som er avsatt til OT-arbeid. De skolene med færre ressurser har ikke nødvendigvis muligheten til å praktisere oppfølgingsansvaret sitt i samsvar med hvordan Oslostandarden beskriver det. De fleste vi snakket med beskrev at OT-arbeidet de gjennomførte var å følge opp OT-listen fire ganger i året. Arbeidet med å oppfylle kravet om dokumentert forsøk på å oppnå kontakt med ungdommer med OTUK kode på OT-listene er, i praksis, ofte det eneste oppfølgingsarbeidet de rekker å gjennomføre av ungdommer etter utskrivelse.

En overordnet bekymring fra informantene er at de oppfatter det slik at de unge som selv tar kontakt og ønsker oppfølging oftest får oppfølging, mens de mest sårbare unge glipper for OT. Videre uttrykkes det at en utfordring er tidsaspektet, tiden fra en ungdom faller ut av opplæring/arbeid til noen forsøker å få følge opp ungdommen er særlig viktig. Hvis det går for lang tid, kan det føre til at oppfølgingsarbeidet bli vanskeliggjort.

⁷² <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/ungdom-utenfor-opplaring-og-arbeid/>

5 OT-tilbudet i bydelene

I dette kapitlet skal vi gå gjennom organiseringen av OT-tilbudet i bydelene. Bydelene i Oslo er gitt et ansvar for å sikre oppfølging av OT-målgruppen, og at oppfølgingen skjer i samarbeid mellom bydel, NAV og skole. Hver bydel er organisert noe ulikt, men ansvaret gitt til bydelene er likt. Gjennom Oslostandard (Utdanningsetaten, 2018) forplikter hver av de 15 bydelene og bydelskontorene til NAV seg til et samarbeid rundt oppfølgingen av ungdom i OT-målgruppen. Bydelen skal samarbeide med skolene i tilfellene som involverer ungdom som tilhører bydelen. Tilhørigheten bestemmes ut fra hvor ungdommen «er folkeregistrert og/eller oppholder seg» (Utdanningsetaten, 2018, s. 4). Dette betyr at uavhengig av hvor skolen med oppfølgingsansvaret er lokalisert, så er det den bydelen som ungdommen er folkeregistrert eller oppholder seg i som skal samarbeide med skolen.

5.1 Bydelene og NAV sine ansvarsområder

Bydelens ansvar – OT-kontakt

Bydelene i Oslo har gjennom Oslostandard blant annet forpliktet seg til å ha en navngitt OT-kontakt som skal samarbeide med de videregående skolene og NAV, i arbeidet med oppfølgingen av OT-målgruppen.⁷³ Samarbeidet innebærer blant annet at OT-kontakten ved behov skal delta på skolenes avklaringsmøter med elever før de skrives ut, og informere samarbeidsparter om tjenester og tilbud som eksisterer i bydelen som eleven sogner til (Utdanningsetaten, 2018, s.7-8). I tillegg skal OT-kontakten samarbeide med skolen i arbeidet med å oppnå kontakt med ungdommer på VIGO-OT som er registrert med OTUK, og melde fra til skolen hvis de får kjennskap til at en ungdom har kjent aktivitet. OT-kontakten har i tillegg ansvar for å «kalle inn samarbeidspartene til nettverksmøter og være bindeleddet mellom skole og de andre samarbeidspartene i bydelen (Utdanningsetaten, 2018, s.5), og å:

oppretholde et forpliktende, tverrfaglig og tverretatlig samarbeid mellom bydelen, UDE og NAV-kontoret for å sikre kompetansefremmende tiltak for ungdom i alderen 15-21 år (Utdanningsetaten, 2018, s. 8).

Hvor OT-kontakten er organisert er imidlertid opp til bydelene, og, som vi skal komme tilbake til, kan rollen som OT-kontakt enten ligge hos bydelen eller hos NAV avhengig av hvordan OT-arbeidet er organisert i den enkelte bydel.

NAV sitt ansvar - ungdomskontakt

I henhold til Oslostandard skal det være en ungdomskontakt ved hvert av de 15 NAV-kontorene. Disse skal samarbeide med OT-kontakten og oppfølgingstjenesten på skolene i

⁷³ I Oslostandard (Utdanningsetaten, 2018, s. 7) står det at ansvaret til OT-kontakt er å samarbeide med de videregående skolene om oppfølging. Dette betyr at ungdommer i OT-målgruppen som ungdomsskoler har ansvaret for ikke er inkludert i Oslostandard på lik linje som de ungdommene som de videregående skolene har ansvaret for.

oppfølgingen av ungdommer i OT-målgruppen (Utdanningsetaten, 2018, s.5). Samarbeidet betyr blant annet at NAV-kontorene skal melde ifra til OT-kontakten og oppfølgingstjenesten på skolen dersom en «ungdom med ungdomsrett (under 21 år) faller ut av tiltak» og melde ifra til ansvarlig skole «dersom en ungdom under 21 år registrer seg ved NAV-kontoret» (Utdanningsetaten, 2018, s. 8).

Videre har NAV-kontoret en særlig rolle knyttet til forebygging av frafall i den videregående skolen. Dette er for de elevene som får tilrettelagt skolegang gjennom praksisnær opplæring, hvor NAV kontoret på forespørsel fra oppfølgingstjenesten i skolen eller OT-kontakten kan følge opp arbeidsgivere. I tillegg skal NAV-kontorene kunne bidra med å vurdere muligheten for at en ungdom kan gjenoppta skolegang, tilby tilpasset opplæring, eller tilby arbeidsrettede tiltak, eventuelt med tilskudd til deltids arbeidspraksis (Utdanningsdirektoratet, 2018, s. 8).

Flere ungdomskontakter i NAV fungerer imidlertid også som OT-kontakter i bydelen der de arbeider, og slik sett ivaretar disse ansatte flere roller i en stilling.

5.2 Forskjellig organisering i bydelene

Basert på gjennomgangen av bydelene og NAV har vi identifisert to hovedtyper organiseringer. Disse kjennetegnes i hovedsak igjennom hvor stillingen til OT-kontakten er plassert. Bydelene står som nevnt fritt til å velge hvor OT-kontakten organisatorisk skal plasseres (Utdanningsetaten, 2018, s. 4), og enkelte bydeler har sin OT-kontakt ansatt hos barnevernet, utekontakten eller NAV-kontoret. Som følge av dette er OT-kontakt og ungdomskontakt i enkelte bydeler en og samme person.

Basert på hvor OT-kontakten er plassert, har vi kalt de to hovedtypene for «Bydels-sentrert OT» og «NAV-sentrert OT». Disse to hovedtypene organisering av oppfølgingstjenesten er fordelt relativt likt mellom de bydelene vi har undersøkt, men det er likevel store forskjeller når det gjelder hvilke ressurser OT-kontaktene har tilgjengelig til OT-arbeidet.

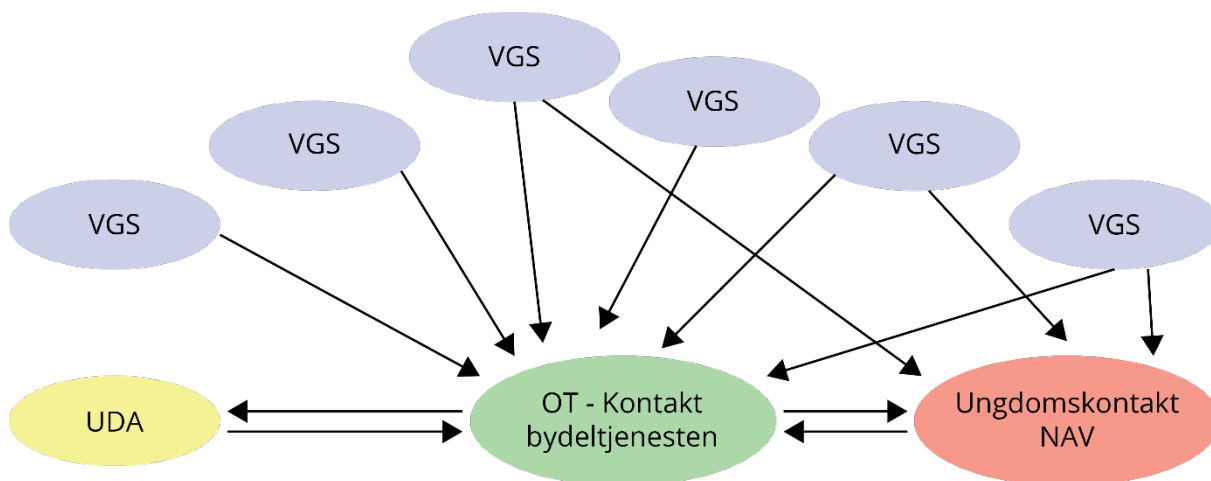
5.2.1 Bydels-sentrert OT-tjeneste

Den første typen organisering av oppfølgingstjenesten tar utgangspunkt i at det minimum er en person i bydelstjenesten som jobber med OT-målgruppen.. Typisk vil bydelstjenesten ha en stilling kalt «OT-kontakt» eller «OT-koordinator». Denne stillingen har altså da hovedansvaret for ungdommene i OT-målgruppen i sin bydel, og stillingen er vanligvis organisert inn under barnevernet eller som del av den kommunale bydelstjenesten.

I de bydels-sentrerte oppfølgingstjenestene vi har snakket med, er det en eller flere «ungdomskontakter» ved NAV med ansvaret for OT-arbeidet. Denne organiseringen muliggjør det som Oslostandarden kaller for «trepartssamarbeidet» da det reelt sett er tre parter som kan samarbeide, bydel – NAV – skole som illustrert nedenfor. Illustrasjonen viser kun seks av Oslo sine videregående skoler. I virkeligheten vil altså OT-kontakten kunne måtte forholde seg til flere videregående skoler. Skolene har varierende grad med samarbeid og kontakt med OT-kontaktene i de ulike bydelene. Enkelte videregående tar også kontakt direkte med NAV uten

å involvere OT-kontakt i bydel. Dette gjelder særlig de videregående skolene som har «NAV i skole».

Av de bydelene vi har undersøkt er det Bjerke, Gamle Oslo, Østensjø og Nordre Aker som har bydels-sentrerte oppfølgingstjenester i sine bydeler.

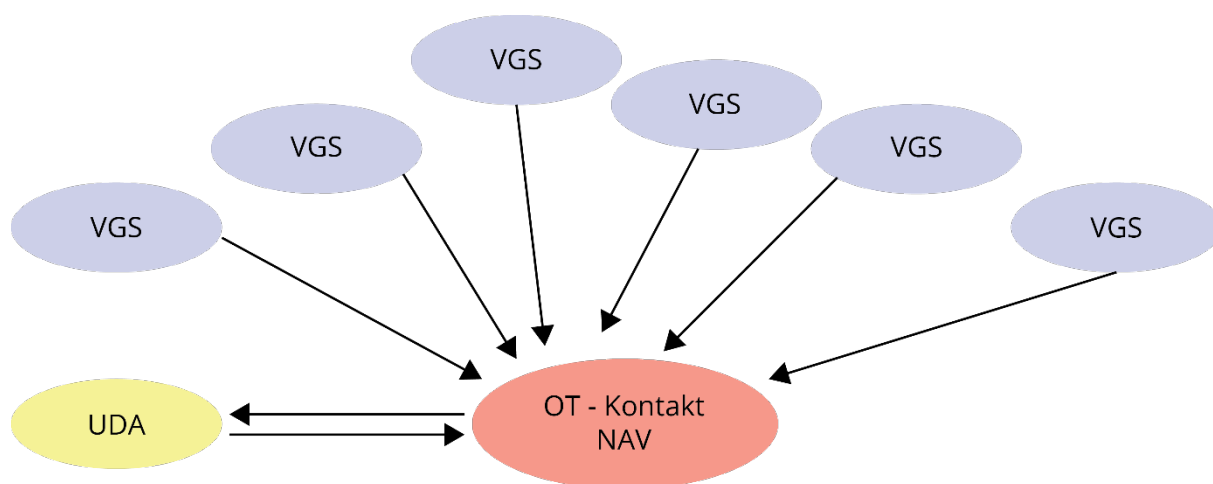
Figur 2. Illustrasjon av bydels-sentrert OT-kontakt med samarbeidsparter, her med seks videregående skoler

5.2.2 NAV-sentrert OT-tjeneste

Den andre typen organisering av oppfølgingstjenesten tar utgangspunkt i at det er en eller flere personer ved bydelens NAV-kontor som har ansvaret for bydelens ungdommer i OT-målgruppen. Det vil da si at OT-kontakt funksjonen ligger hos NAV. For de bydelene som har valgt denne organiseringen er det ingen OT-kontakt i bydelstjenesten. For noen av de bydelene dette gjelder for, er bydelens «ungdomskontakt» hos NAV og «OT-kontakt» en og samme person, og denne personen er ofte en del av «ungdomsteamet» i NAV.

I de NAV-sentrerte bydelene vi har snakket med, er det vanlig at rollen som OT-kontakt og ungdomskontakt tilfaller en og samme person, og/eller at OT-kontakten har denne rollen i tillegg til andre arbeidsoppgaver. Denne organiseringen muliggjør ikke den typen samarbeid som Oslostandard kaller «trepartssamarbeidet» ettersom det kun er to parter i samarbeidet, nemlig NAV og skole. I illustrasjonen under viser hvordan OT-kontakt i NAV kan ha kontakt med de seks videregående skolene vi har undersøkt i Oslo. Det er likevel slik at ikke alle videregående skolene vil ha behov eller nødvendigvis velge å involvere OT-kontakt i forbindelse med oppfølging av en elev/ungdom.

Av de bydelene som vi har undersøkt er det Søndre Nordstrand, Alna, Grorud, Stovner og Grünerløkka som har NAV-sentrerte oppfølgingstjenester i bydelene sine.

Figur 3. Illustrasjon av NAV-sentrert OT-kontakt med samarbeidsparter, her med seks videregående skoler.

Bydelssentrert OT-tjeneste – funksjonen som OT-kontakt i den aktuelle bydelen ligger hos bydelen
NAV-sentret OT-tjeneste – funksjonen som OT-kontakt i den aktuelle bydelen ligger hos NAV

5.3 Oversikt av organisering av OT-arbeidet i de ulike bydelene

Gjennomgangen av de ni bydelene viser at det til dels er store forskjeller i hvordan OT-arbeidet er organisert i de ulike bydelene. Tabellen under oppsummerer organiseringen og ressursene i de ulike bydelene.

Tabell 2. Bydelsvise oversikter over organisering og ressursene i bydelene

BYDEL	Ressurser i bydel	Ressurser i NAV	Tilleggsressurser
Bjerke Områdesatsningen	- 200% i barnevernet, en OT-kontakt for de under 18 år, en OT-kontakt for de over 18 år.	-1 prosjektstilling i NAV (100% ungdomslos).	Prosjekt «arbeid til alle» (NAV).
Gamle Oslo Områdesatsningen	- 80% OT-kontakt.	- 100% i NAV, har rollen som ungdomskontakt i tillegg til andre arbeidsoppgaver.	- Bydelsteam med ruskonsulent, nabolagskonsulent, økt gjennomføring, overgang fra ungdomsskole til vgs, Ungjobb og økt gjennomføring. - 4 prosjektstillinger på 100% hver i NAV, 2 jobber oppsøkende, en FaktUng, en NAV i skole på Etterstad VGS.

Østensjø	- 100% i barne- og ungdomstjenesten (Hovedansvaret for de under 18 år), 50% OT-kontakt, 50% ungdomsslos.	- 100% i NAV (fagansvarlig på ungdomsteam, har OT-rollen i tillegg. Hovedansvaret for de over 18 år).	
Nordre Aker	- 100% Salto koordinator (har rollen som OT-kontakt i tillegg).	- 2 prosjektstillinger i NAV, en 100% ungdomsslos for de under 18 år og en 100% ungdomsslos for de over 18 år.	Prosjektet «ung ressurs» (bydel).
Alna Områdesatsningen		- 100% i NAV (helse-avklarer, har rollen som OT-kontakt i tillegg).	Benytter seg av kollegaer i NAV for å avklare OT-listene.
Grorud Områdesatsningen		- 100% i NAV som OT-kontakt og ungdomskontakt.	Benytter seg av kollegaer i NAV etter behov i OT-arbeidet.
Stovner Områdesatsningen		- 100% i NAV (fordelt på to veiledere ved Stovner VGS, som har rollen som OT-kontakt som en del av sin stilling).	
Søndre Nordstrand Områdesatsningen		- 100% i NAV (fagansvarlig, har rollen som OT-kontakt i tillegg). - 200% ungdomskontakter (ikke besatt pr. 05.10.2023).	Midlertidig fordelt OT-ansvaret på jobbcoacher i NAV.
Grünerløkka		- 100% i NAV (kvalitetsrådgiver for utdanning, har rollen som OT-kontakt i tillegg. Anslår 50% som OT-kontakt). Ungdomskontakt som ikke er involvert i OT-arbeidet.	- 2 prosjektstillinger i NAV (100%, jobbspesialister. Prosjekt «bare gi meg jobb»).

Tabellen under oppsummerer nærmeste leder for OT-kontaktene i de respektive bydelene.

Tabell 3. Oversikt over nærmeste leder til OT-kontaktene

BYDEL	Nærmeste leder
Bjerke Områdesatsningen	Bydel: To stillinger med to ulike ledere, avdelingsleder i ungdomsavdelingen i barnevernstjenesten og avdelingsleder i arbeid (bistand NAV Bjerke)
Gamle Oslo Områdesatsningen	Bydel: OT-kontakt er leder ungdomsteamet i bydelen, har leder i bydelsteamet. NAV: Leder for Ungdomsavdelingen som har ansvar for prosjektstillingene, N/AV i skole, og ungdomskontakt i NAV.
Østensjø	Bydel: Leder for barne- og ungdomstjenesten NAV: Avdelingsleder ungdomsteamet.
Nordre Aker	Bydel: Avdelingsdirektør for familie og oppvekst. NAV: Ungdomsveileder i sosialtjenesten og team koordinator på mottak.
Alna Områdesatsningen	Leder for ungdomsteamet i NAV.
Grorud Områdesatsningen	Leder for ungdomsteamet til NAV Grorud.
Stovner Områdesatsningen	Leder for ungdomsteamet i NAV.
Søndre Nordstrand Områdesatsningen	Midlertidig ad-hoc løsning i påvente av nyansettelse.
Grünerløkka	Lederen for ungdomsavdelingen i NAV.

Rollen som OT-kontakt: Som vi ser av tabell 3 kan altså OT-kontaktfunksjonen både ligge til bydelen og til NAV, og man kan også se at det er store forskjeller i stillingsprosent og ressurser mellom de ulike bydelene. Enkelte bydeler har ikke egen OT-kontakt som del av bydelstjenesten, mens andre har en bydelstjeneste som har flere OT-kontakter i ulike stillingsprosenter. Noen bydelstjenester trekker også frem at de har andre ressurser de kan trekke på i arbeidet med OT.

OT-kontaktene beskriver i intervjuene at det kan være vanskelig å anslå hvor stor stillingsprosent de har til rollen som OT-kontakt. Dette forklares med at det er vanskelig å skille mellom arbeidet de gjør i kraft av rollen som OT-kontakt, og hva som faller inn under resten av stillingen deres. Spesielt gjelder dette de OT-kontaktene som har rollen som OT-kontakt i tillegg til deres «egentlige» stilling. Som en OT-kontakt som er ansatt NAV sa:

Det er jo bare jeg som har OT-rollen. Det er ikke en hel stilling, eller, det er litt vanskelig. Jeg jobber jo bare med ungdommer, så det går litt inn i hverandre. (OT-kontakt i NAV).

En annen OT-kontakt som også arbeider i NAV anslo at «OT-arbeidet tar 50% av stillingen, har ikke noe stillingsbeskrivelse, men det er mye aktivitet i perioder av året». En annen forklarte

at «jeg bruker kanskje to timer i uka på OT-arbeid». For alle som har OT-kontakt som en rolle, og ikke som en egen stilling, er det vanlig at de trekker inn andre ressurser i arbeidet med å avklare OT-listene og for å bidra i arbeidet med OT-målgruppen ved behov utover samarbeidet rundt OT-listene. Flere av OT-kontaktene som har OT lagt til som en ekstra rolle, forklarte at OT-arbeid utgjør et betydelig merarbeid i en allerede travel hverdag, noe som kan føre til en «stemoderlig behandling» av arbeidsoppgavene som er knyttet til OT.

Rollen som ungdomskontakt. Oslostandarden (Utdanningsetaten, 2018) slår fast at alle de lokale NAV kontorene i bydelene skal ha en navngitt ungdomskontakt, og at NAV skal holde en oppdatert nettside med oversikt over ungdomskontaktene ved bydelskontorene i Oslo. Ungdomskontaktene vi har intervjuet i NAV har vært ansatt som fagansvarlig på ungdomsteam, rådgivere eller som ungdomslos. Arbeidsoppgavene som følger rollen «ungdomskontakt» kommer dermed i tillegg til andre arbeidsoppgaver. Mange av de «ungdomskontaktene» vi har intervjuet, refererer imidlertid til sin rolle som «OT-kontakt» eller «OT-ansvarlig» fremfor å bruke ordet ungdomskontakt. Dette kan komme av at noen NAV-kontor har ungdomskontakter som ikke har noe med OT-arbeidet å gjøre.⁷⁴

Mange forteller også at alle med OT-ansvar som rolle, både ungdomskontaktene og OT-kontakter, mangler tid og ressurser til å følge opp det ansvaret de har for ungdommer i OT-målgruppen.

Noen bydeler har ikke en fast oppgitt ungdomskontakt, men benytter ulike tilleggsressurser. Ofte er ungdomskontakten eller tilleggsressursene ansatt i prosjektstillinger.

Flere av «ungdomskontaktene» i bydelene er også ansatt i midlertidige prosjektstillinger. Rollen til «ungdomskontakten» i NAV blir ofte beskrevet som å støtte eller samarbeide med «OT-kontakten» i bydelen om arbeidet med OT-målgruppen. Noen bydeler har delt hovedansvaret for OT-ungdommene seg imellom etter alder, hvor OT-kontakten i bydelen har ansvaret for de under 18 år, og ungdomskontakten i NAV har ansvaret for de som er 18 år og eldre.

Prosjektfinansiering. Mange OT-kontakter beskriver at de knytter til seg personer som jobber med OT-målgruppen. I flere tilfeller er dette personer som er ansatt i prosjektstillinger. Informanter trakk også frem at prosjektfinansierte ressurser er viktige, men at prosjektorganiseringen samtidig fører til usikkerhet knyttet til fremtidig finansiering og økt sannsynlighet for hyppige utskiftninger i stillinger. En OT-kontakt, som hadde rollen lagt til en annen stilling, forklarte at «jeg ber hver dag om at de [to personer] ikke sier opp, eller prosjektmidlene tørker opp». Det er særlig stillinger knyttet til NAV sine bydelskontor som er prosjektfinansierte. Prosjekter som nevnes er blant annet «arbeid til alle», «ungdomsloser», og «NAV i skole».

⁷⁴ I Oslostandarden blir de NAV-ansatte som jobber med OT kalt for «ungdomskontakter», men flere av de vi har snakket med fra NAV kaller seg for «OT-kontakter». Dette betyr at i enkelte bydeler er det flere personer som omtales som «OT-kontakter», og at disse kan være plassert i bydelen (barnevern/utekontakten) eller ved NAV.

Denne typen «prosjektfinansiert organisering» beskrives som uønsket av flere av informantene. Som en informant forklarte

Det nytter ikke å drive prosjektbasert. Kompetansen man bygger opp forsvinner når folk slutter. Det beste er å få på plass en rigg som er forankret gjennom lovverket og strukturert ressurstilgang. Før dette skjer vil det bli nedprioritert. Hvis prosjektene våre tørker inn så er vi på null minus, alt vi har bygd opp er borte Vi må få mer ressurser og et sterkere lovverk (Bydels-sentrert OT-kontakt).

En annen OT-kontakt forklarte at de fikk til mye i perioder med prosjekter, og at det hadde vært mange bra konsepter, men at «pengene er slutt når prosjektene er over, og da skrelles det ned igjen». Dette poenget ble også trukket frem av en OT-kontakt som sa at «takket være prosjektet «arbeid til alle» og «ungdomslosene» så oppfyller NAV sine forpliktelser».

Å oppfylle forpliktelsene i Oslostandarden gjennom prosjektstillinger og prosjektbaserte tiltak/tilbud bidrar til sårbarhet. Prosjektstillingene fører til uregelmessig ressurstilgang og kan øke utskiftninger av personell som kan bidra til at man i perioder ikke klarer å følge opp OT-arbeidet. Prosjektbaserte tiltak/tilbud bidrar til usikkerhet rundt hva man kan tilby de unge i OT-målgruppen.

5.4 Roller og ansvar

5.4.1 Arbeid med OT-listene

Alle OT-kontaktene trekker frem at rollen deres som OT-kontakt består av å få ungdommer i OT-målgruppen tilbake i en eller annen form for aktivitet. Denne rolleforståelsen knyttes ofte opp mot OT-listen. Arbeidet med OT-listene beskrives ofte som den formelle delen av jobben. En del OT-kontakter anser arbeidsoppgavene sine som begrenset til å følge opp OT-listene, og å avklare status til den enkelte ungdom. Dette gjelder oftere for NAV-sentrerte OT-kontakter. I likhet med ansatte på de videregående skolene, uttrykker flere OT-kontakter usikkerhet rundt hva som inngår som del av arbeidsoppgavene deres som OT-kontakt. Som en OT-kontakt forklarte «det kommer an på hvordan man definerer oppfølgingstjenesten, de andre forebygger frafall, jeg får OT-listene» (OT-kontakt). Ifølge Oslostandarden (Utdanningsetaten, 2018) kommer OT-listene til OT-kontaktene i bydelene fem ganger i året. De OT-kontaktene vi har snakket med forteller at de får OT-listene tre eller fire ganger i året.

Blant ungdomskontaktene er det en del ulike forståelser rundt deres rolle og ansvar. Flere ungdomskontakter i bydeler med bydels-sentrert OT refererer til sin rolle som «OT-kontakt i NAV», fremfor tittelen «ungdomskontakt». Disse trekker frem at deres rolle er å bistå OT-kontakten i bydelen i gjennomgangen av OT-listene, og å følge opp de ungdommene som OT-kontakten formidler videre når de skal registreres som arbeidssøker.

Hvis OT-kontakten har noen som er på tur til å droppe ut så tar hen kontakt med meg, slik at de har et sted å gå. Vi er redd for at de skal bli passive og forsvinne. OT-kontakten får en liste, jeg vet ikke hvor ofte, men da går vi igjennom listen. Nå sist var det 120 elever. Så ser jeg om de er i oppfølging hos oss, så er det OT-kontakten sin jobb å finne de (ungdomskontakt NAV).

Flere ungdomskontakter trekker frem at NAV ikke er rigget til å følge opp ungdom under 18 år. Her er det ulike oppfatninger rundt hvorvidt NAV har mulighet til å registrere ungdom under 18 år, eller om de må være over 18 og registrere seg som arbeidssøkende. Det er også ulike oppfatninger blant NAV-ansatte rundt hvilke tiltak NAV kan tilby de under 18 år. En ansatt ved et NAV-kontor i en av bydelene forteller at:

Tiltakspenger er penger til den som deltar og er på tiltak, hvis du ikke har krav på noe annet fra NAV som dagpenger eller AAP. En periode hadde vi en diskusjon om ungdom og tiltakspenger når vi hadde OT-kontakt som tok kontakt og gjerne ville ha en praksisplass eller arbeidstrening. Mange var skeptiske til om tiltakspenger virker som et insentiv til å slutte på skolen, men det er ikke store summen det er snakk om. Men denne diskusjonen gikk innad i NAV. Tiltakspengene er en fast sats som utbetales og vi har det tilbudet. Tiltakspenger kan de få når de er under 18 år, ellers er det ikke så mye å tilby (ansatt NAV).

Det er flere som trekker frem at tiltakspenger nettopp ble tatt bort som et tilbud for de under 18 år av frykt for at ungdom skulle velge pengene fremfor utdanningen. Noen ungdomskontakter nevner at de kan gi ungdom under 18 år tilbud om råd og veiledning. En ungdomskontakt forklarer at:

Vi er avhengig av at ungdommene registrerer seg for at jeg kan melde de inn på tiltak. Også når de kommer gjennom OT-kontakt. Det begrenser seg veldig hvis de ikke registrerer seg. Jeg kan ha telefonsamtaler, men ingen tiltak. For å få økonomiske- og andre tiltak må de være registrert (ungdomskontakt NAV).

Vårt inntrykk er at NAV i OT-arbeidet liten grad trekker inn andre ressurser i arbeidet med OT for de under 18 år. Vi har ikke gode data som kan si noe om årsakene til dette.. En informant trekker også frem at NAV sitt journalsystem ikke tillater at de tar notater på de under 18 år, og at det dermed blir litt «under bordet» den oppfølgingen man kan gi til unge under 18.

5.4.2 Deltakelse på skolenes avklaringsmøter

Skolene avholder avklaringsmøter med elever som står i fare for å falle ut av videregående opplæring. Disse møtene skal skolene ved behov invitere OT-kontakt til (Oslostandarden 2018: 6). De OT-kontaktene vi har intervjuet, forteller at det ikke er ofte de blir invitert til slike avklaringsmøter. Enkelte trekker frem at det er unntaksvis at de blir invitert, andre trekker frem at det er store forskjeller på de videregående skolene når det gjelder hvor ofte de blir invitert. En av OT-kontaktene fortalte at noen skoler er flinke til å koble OT-kontakten på tidlig, men «ofte ringer de bare fra skolen og gir beskjed om at en elev har droppet ut» (Bydels-sentrert OT-kontakt). Det er også forskjell mellom OT-kontaktene i hvorvidt de opplever at de kan bidra med noe nyttig ved å stille på avklaringsmøter. Generelt ser vi at bydels-sentrerte OT-kontakter ofte etterlyser å bli kalt inn til avklaringsmøter, og spesielt at de ønsker å bli koblet på før eleven skal skrives ut av skolen. Dette gjelder også for omtrent halvparten av de NAV-sentrerte OT-kontaktene. Den andre halvparten av NAV-sentrerte OT-kontakter forteller de ikke ser hvordan de kan bidra til å forebygge frafall, og at de ikke har noen tiltak de kan bidra med før eleven er skrevet ut av skolen. En av OT-kontaktene ved NAV trekker frem at

skolene har forsøkt å forebygge, og at når de som OT-kontakt i NAV kobles på, så er det fordi eleven skal skrives ut av skolen:

Jeg får e-poster med innkalling til avklaringsmøter og jeg prøver å få det til. Også er jeg litt lur da, jeg prøver å få de til å komme til NAV. Det tar mye tid å fly på skolene, spesielt når du er en person, blir jo veldig mange møter så prøver å være effektiv. Også tenker jeg, de er jo i en slutfase, så de skal jo bli kjent med hvor NAV-kontoret ligger, ikke sant. Og det er jo ofte sånn at skolen har satt inn alt, men det fungerer ikke, så vil de at NAV skal komme på banen. Da er det jo riktig at de kommer til oss da. (OT-kontakt NAV).

Det er likevel eksempler på at OT-kontaktene har blitt invitert til avklaringsmøter tidlig i prosessen, hvor skole og OT-kontakt i bydel har fått til å legge opp et tilpasset løp for eleven, med noen dager på skolen og noen dager med arbeid eller annen type aktivitet i bydelen. Tendensen blant OT-kontaktene vi har snakket med er at bydels-sentrerte OT-kontakter er mer innstilt på å drive med denne typen frafallsforebyggende arbeid enn NAV-sentrerte OT-kontakter. Dette kan sees i relasjon til at mange OT-kontakter forstår oppfølgingstjenesten som det arbeidet som skjer etter at en ungdom har falt fra.

5.5 Tilbud bydelene har til OT-målgruppen

Tilbudet til den enkelte i OT-målgruppen varierer med bostedsadresse, som bestemmer hvilken bydel de tilhører. Enkelte tilbud er det kun noen bydeler som har, mens andre tilbud kan alle bydeler formidle til sine unge. Alle OT-kontaktene nevner at de kan benytte seg av OT-tilbudene på skolene (se kapittel 4 for en gjennomgang av disse OT-tilbudene) og NAV sin tiltaksportefølje i oppfølgingen av ungdommer i OT-målgruppen. I tillegg er det mange som nevner tiltak i bydelen, men her er det noen ulikheter på hva bydelene har å tilby. Mange OT-kontakter trekker frem at ungdom i OT-målgruppen ofte ønsker en eller annen form for aktivitet. For en del kan skoleaktivitet være aktuelt, men for andre er det et stort behov for å trene på å møte opp til faste tider og å kunne forholde seg til avtaler og andre mennesker.

Når det gjelder OT-tilbudene i skolen er det mange i oppfølgingstjenesten til bydelene som trekker frem at det er få plasser i disse OT-tilbudene, og at det i hovedsak kun eksisterer OT-klasser for Vg1. For de ungdommene i OT-målgruppen som ønsker skoletilbud, er det flere OT-kontakter som trekker frem at det ikke er tilstrekkelig med plasser og at mange unge ikke får innpass. Når det gjelder hvorfor mange ikke får innpass ser vi at det er litt forskjellige erfaringer hos de ulike informantene, og vi skal her trekke frem noen av eksemplene fra vårt materiale. En OT-kontakt fortalte følgende:

I en drømmeverden kan jeg tilby skole med en gang, men mange får ikke tilbud på grunn av tidligere skolehistorie eller hva de gjør i livet nå, som gjør at de blir avvist på OT-tilbudet også. Det er strengt det skolesystemet (OT-kontakt).

Ifølge informanten er det flere grunner til at en ungdom ikke alltid får mulighet til OT-tilbud på skolene. Det kan gjelde ungdommer som har hatt utagerende atferd, og ungdommer med for mange «hull» fra ungdomsskolen som får beskjed om at de «ikke passer inn» i OT-tiltaket på skolen. I tillegg er det en del OT-tilbud på skolene som ikke er aktuelle for ungdommen det gjelder. En del ungdommer er ifølge informanten «for syke» til å passe inn eller «ikke skikket»

til de eksisterende tiltakene. Andre informanter har trukket frem at lokasjonen til skolene og/eller tiltakene kan utgjøre en barriere. For noen er det ikke aktuelt å dra til den skolen som har OT-tilbudet på bakgrunn av uenigheter eller konflikter med andre ungdommer eller ungdomsgjenger. For andre kan det være at det tar for lang tid å reise til den aktuelle skolen. Når det gjelder NAV sin tiltaksportefølje så er dette noe ungdommene må kvalifiseres til. De fleste tiltakene krever at du er registrert som arbeidssøker, og for å registrere deg som arbeidssøker må du være 18 år eller eldre. Tiltakspenger er et av de tiltakene som ofte blir trukket frem som aktuelt for de som kvalifiserer seg til det, men dette tiltaket krever at ungdommene sender inn meldekort hver fjortende dag. Dette er det mange ungdomskontakter i NAV som trekker frem at flere sliter med. I tillegg er det slik at i de tilfellene hvor OT-kontakten søker frafallsforebyggende tiltak til en elev, for eksempel gjennom et tilpasset utdanningsløp i kombinasjon med tiltak, så er ikke NAV sin tiltaksportefølje aktuell. For de som er under 18 år, er det begrenset hva NAV kan tilby. Arbeidsforberedende trening er et tiltak som har blitt nevnt, men dette gir ikke rett til å motta noe form for økonomisk støtte. Flere i oppfølgingstjenesten i bydelene trekker frem at NAV tidligere hadde tiltakspenger for ungdom som var 16 år og eldre, og at dette var et tiltak som fungerte bra. En informant forklarte at

Det som var negativt med løsningen var at de ikke kom under den løsningen før de fylte 16 år, ikke det året de fylte 16 – akkurat det samme med 18 år, det at de tok bort tiltakspenger for de under 18 skyltes, eller, vi ble forklart at de var redd for at ungdommene skulle velge jobb og ikke skole. Det har jeg aldri vært borti. De velger seg ikke ut av skolen for å tjene penger – det er mer for å mestre (rådgiver VGS).

Blant ungdomskontaktene i NAV som vi har intervjuet trekker enkelte frem at de ikke har noe system for å registrere eller legge inn ungdommer under 18, eller ungdommer over 18 som ikke registrerer seg som arbeidsledig.

5.5.1 Ulikheter i tilbud mellom bydelene

Tilbudet den enkelte unge i målgruppen til OT får varierer med bostedsadresse og bydelstilørighet. Noen OT-kontakter forteller om en rekke tilbud som gjelder for deres bydel, hvor andre OT-kontakter forteller at de ikke har noen bydelsspesifikke OT-tiltak. Denne variasjonen kan komme som følge av at enkelte OT-kontakter ikke har oversikt eller kjennskap til ulike tilbud i deres bydel.

Tilbud som nevnes av OT-kontakter som trekker frem bydelsspesifikke tilbud er blant annet Ungjobb, utdanning, ruskonsulenter, samtaler med OT-kontakten, samtaler med «Ung 360» for de som er særlig utsatt, Oslohjelpa, Rask psykisk helse, Ung arena, fritidstilbud og aktivitetshus. Enkelte av OT-kontaktene forteller om muligheter for å få ungdommene inn i arbeidstiltak. Enten at ungdommene får jobb gjennom bydelen eller at bydelen stiller med en kontrakt som viser at ungdommen får betalt for 100-150 timer. For siste nevnes to ulike løsninger, enten at ungdommen selv finner arbeidsgiver, eller at OT-kontakten rekrutterer arbeidsgiver hvor ungdommen får jobb. For andre bydeler forteller OT-kontaktene at de ikke

har mulighet til å lønne ungdommer. Som en OT-kontakt fortalte «praksis kan vi få til, men lønnet arbeid er veldig vanskelig» (bydels-sentrert OT-kontakt).

Mange OT-kontakter nevner også andre tilbud som ikke er knyttet til bydelen, som Windjammer, Dale Oen Academy, Jobbsjansen Vålerenga, og UngInvest i Drammen. Det er oftere bydels-sentrerte OT-kontakter enn NAV-sentrerte som trekker frem disse tilbudene. Endel bydels-sentrerte OT-kontakter nevner også at de tidligere har hatt tiltak for arbeidstrening gjennom NAV for de under 18 år, men at dette er avsluttet. Dette er et tilbud som mange forteller at de savner å kunne benytte seg av. Tiltak gjennom NAV blir også nevnt som aktuell for endel ungdommer, men de bydels-sentrete OT-kontaktene som trekker NAV frem, presiserer at NAV kun er aktuelt for de som er 18 år og eldre.

Flere OT-kontakter forteller at det er en utfordring for dem å holde oversikt over alle de ulike tilbudene i bydelen. Som en OT-kontakt fortalte «jeg prøvde å lage en liste over tilbud for å jobbe systematisk, men tida strekker ikke til» (bydels-sentrert OT-kontakt). En OT-kontakt nevner at bydelen har samlet alle tilbudene de har for ungdommene i bydelen i en app. Blant de bydelene som vi har undersøkt, ser vi at både Bjerke og Gamle Oslo har app med oversikt over ledige jobber og ulike tilbud som finnes i bydelene. Appene heter Ung i Bjerke og Ung i BGO. Vi kan ikke se at tilsvarende oversikt eksisterer for de øvrige bydelene.

Noen NAV-sentrerte OT-kontakter forteller at de opplever det som en fordel å være plassert i NAV, ettersom de har tilgang til NAV sin tiltaksportefølje. Likevel ser det ut til at det er utfordrende å finne tilbud for unge under 18 år. Som en OT-kontakt i NAV fortalte

Vi har ikke noe formaliserte tiltak som står klar. Vi må finne mens vi går – OT-tilbud på skole finnes, i de tilfellene at eleven ønsker å gå på skole, da ringer jeg rundt for å se hvor det er muligheter, hvor det er ledig, men det er ikke noe formaliserte tiltak, at vi har en meny med OT-tiltak når vi møter en OT-ungdom. Vi må finne tiltak for hver enkelte. (OT-kontakt).

5.6 OT-tilbud som etterlyses

Det etterlyses bydelssentrerte tiltak som kan være et raskt tilbud for ungdom i OT-målgruppen. Mange OT-kontakter, både bydels-sentrerte og NAV-sentrerte, trekker frem at det ikke er noe tiltak hvor ungdommene kan møte opp rett etter at de har droppet ut av skolen. I denne sammenhengen er tid et viktig aspekt, bare det å vente i noen dager kan være altfor lenge for en ungdom som har falt ut av skolen. Ventingen kan gjøre at de blir gående hjemme, og mister motivasjon for å komme seg inn i noe tiltak. Som en OT-kontakt forklarte

Hvis noen kommer og ønsker å gå på skole, så er veien veldig lang før de kan gå på skole hvis de kommer når det ikke er ledige plasser. En ungdom holdt vi på med i måneder. Var veldig vanskelig å få utdanningstilbud. Også dette med psykiske utfordringer, ungdommer trenger noen å prate med, ting tar tid – og det er spesielt sårbart med tid når de akkurat nå er motivert til å prate eller gå på skole, så tid er kritisk! Også handler det om den tilliten man kan skape hos ungdommen. Når det tar 8 måneder å skaffe et lærlingetilbud eller utdanningstilbud ... Enklere med de som vil i jobb. UngJobb er alltid der (OT-kontakt).

Det er mange OT-kontakter som nevner tidsdimensjonen, at det er viktig at de har noe å tilby ungdommen umiddelbart. Bydelene savner i denne sammenhengen et «oppbevaringstiltak», et sted der hvor ungdommene kan møte opp i påvente av noe annet. Et slikt sted tenker flere vil kunne redusere antallet ungdommer man ikke klarer å følge opp.

Et annet tilbud som etterlyses er for den gruppen OT-ungdom som trenger trening i å møte opp, holde avtaler og forholde seg til andre mennesker. Dette er et poeng som skolene også trekker frem, i sammenheng med at det mangler tilbud mellom OT-tilbud og spesialskoler (se s. 42). Mange i OT-målgruppen er ikke i stand til å møte opp på en skole med mange elever, eller stille til arbeidstrening flere dager i uken. Det kan være nok å skulle møte opp til et bestemt klokkeslett en dag i uken.

Det er begrenset med OT-skoleplasser for ungdom som ønsker skole, noen linjer blir langt unna, lang reisevei eller konflikt med andre på den skolen som gjør at ungdommen har problemer med å komme seg dit. Det er utfordrende å finne en klasse som passer for eleven. Det er ikke planlagt for suksess. Også tidsperspektivet – hvor lang tid det tar fra ungdommen blir OT-ungdom til vi kan være i gang med noe. Der tror jeg det er en veldig fordel hvis perioden er kortest mulig. Også er det noe med timing, det vinduet for når ungdommen er klar for å ta imot oppfølging kan være veldig kort (OT-kontakt).

5.7 Felles erfaringer

OT-kontaktene i bydelene gjør seg flere like erfaringer. Dette gjelder særlig utfordringer knyttet til manglende ressurser. Her trekkes det frem at de ikke har tid til å følge opp alle ungdommene i OT-målgruppa, og at det er en fare for at de minst ressurssterke er de som faller helt ut. En OT-kontakt trekker frem at de ofte kan føle at det er de mest ressurssvake de ikke klarer å hjelpe. Mange av disse ungdommene blir beskrevet som å ha sammensatte utfordringer. OT-kontaktene trekker frem at de ikke «klarte å hjelpe de» både på grunn av at det mangler tilbud som retter seg mot å øve på å møte opp og å ha relasjon til andre, ha et sted å være sosial og kunne utvikle seg gradvis som et alternativ til tradisjonell opplæring, i tillegg trekker de frem at det ofte er de mer ressurssterke som krever å få oppfølging av OT-kontakt og ungdomskontakt. Hvem man skal følge opp blir dermed en prioriteringssak, hvor de må velge mellom å hjelpe de som ønsker hjelp, eller forsøke å hjelpe dem som det er mest utfordrende å nå og som ofte er mer ressurskrevende å hjelpe grunnet sammensatte behov. Ettersom de ikke har tilbud til de med sammensatte utfordringer blir det ofte slik at bydelens oppfølgingstjeneste hjelper dem de kan hjelpe. Dette funnet er i samsvar med tidligere funn⁷⁵.

I tillegg trekkes tidsaspektet frem, at det ofte blir for sen innsats og at det mangler en form for «oppbevaringstiltak» hvor ungdommene, spesielt de under 18 år, kan møte i påvente av annet tiltak. Når det gjelder formelle opplæringstilbud, så er oppfatningen at de aller fleste ungdommene ikke ønsker slike tiltak. De har forsøkt det, men trenger andre arenaer hvor de kan erfare mestring. I tillegg trekkes det frem at for de som ønsker utdanning, så er det manglende utdanningstilbud, både for de som ønsket seg et helt- og de som ønsker et delvis

⁷⁵ Reegard (2021).

utdanningsløp. Særlig etterlyses OT-klasser for Vg2 og Vg3, i likhet med tilbudet som i dag eksisterer for Vg1.

5.8 Tiltak og virkemidler i Grünerløkka og Stovner

I henhold til oppdraget skal vi gi en beskrivelse av tiltak og virkemidler i bydelene Grünerløkka og Stovner. OT-arbeidet i bydelene Grünerløkka og Stovner er som nevnt tidligere i kapitlet lagt til NAV. Begge disse bydelene havner da i kategorien *NAV-sentrert OT-tjeneste*. Samtidig er OT-arbeidet også noe forskjellig organisert i de to bydelene: på Grünerløkka er OT-kontaktfunksjonen lagt til kvalitetsrådgiver for utdanning som sitter på NAV-kontoret i bydelen, mens på Stovner er tilsvarende funksjon lagt til to NAV-rådgivere som sitter på Stovner videregående skole.

Når vi i intervjuene har spurt informanter i de to bydelene om aktuelle tiltak, fremkommer det både informasjon om *generelle tiltak* som disse bydelene har til felles med de øvrige bydelene i Oslo, i tillegg til *spesifikke tiltak* som først og fremst er relevante for disse bydelene. Ettersom det eksisterer litt ulik forståelse av hva som inngår i OT-arbeidet, ser vi at når det spørres om tiltak, viser bydelene til forskjellige typer tiltak og aktiviteter på ulike nivåer. Det kommer også frem at det i enkelte tilfeller kan være litt vanskelig å ha oversikt over alle OT-tiltakene, ettersom det gjerne ikke finnes en samlet oversikt som er tilgjengelig i de forskjellige bydelene.

De generelle tiltakene som er tilgjengelige i alle bydelene, som de to bydelene trekker frem, og som vi tidligere har omtalt i denne rapporten er:

- OT-klasser på ulike videregående skoler (se kapittel 4),
- Ordningen med praksisbrev (på Etterstad videregående skole, se kapittel 4),
- Tiltaket Fundament (ved Nydalen skole, se kapittel 4).

Ettersom OT-arbeidet i begge bydelene ligger under NAV, er det da nettopp også enkelte NAV-tiltak som trekkes frem. Tiltak som de to bydelene trekker frem er:

- **NAV-tiltaket Arbeid med støtte:** Arbeid med støtte er et arbeidsmarkedstiltak for de som trenger støtte for å skaffe eller beholde en jobb. Deltakerne får oppfølging fra en jobbspesialist tilknyttet et lokalt NAV-kontor. Oppfølgingen blir tilpasset den enkeltes individuelle behov. Målet med tiltaket er varig tilknytning til arbeidslivet.⁷⁶
- **NAV-tiltaket IPS-ung:** IPS ung (individuell karrierestøtte) er et tiltak for personer mellom 16-30 år, som har det vanskelig psykisk eller har utfordringer med rus, og som trenger hjelp til å starte eller komme tilbake til jobb eller skole.⁷⁷

⁷⁶ <https://www.nav.no/arbeid-med-stotte>

⁷⁷ <https://www.nav.no/ips-ung>

I tillegg har de to ulike bydelene spesifikke tiltak. I Grünerløkka er særlig følgende tiltak aktuelle⁷⁸:

Tabell 4. Tiltak i Grünerløkka bydel

Navn på tiltak	Beskrivelse av tiltak	Type tiltak	Organisering	Målgruppe
Bare gi meg en jobb	Prosjekt som hjelper unge som har falt ut eller som står i fare for å falle ut av skolen, inn i ordinære jobber, lærlingekontrakter, eller tilbake til skolen.	Arbeidspraksis/ kompetanserettede tiltak.	Organiseres av OT-tjeneste og NAV-kontorets jobbspesialister. Prosjektet består av en metodeveileder, to jobbspesialister, og OT-ansvarlig i bydelen.	Ungdom som har falt ut, eller står i fare for å falle ut av skolen, retter seg særlig mot de yngste ungdommene i OT-kategorien.
Kafelykke	Opplæringsarena for unge i kjøkken- og servicebransjen. Målet er å utruste ungdom til å møte kravene i en ordinær jobb.	Arbeidspraksis.	Drives av bydel Grünerløkka, og er en del av områdesatsninga i Bydel Grünerløkka.	Ungdom som har behov for arbeidserfaring.

Det sentrale OT-tiltaket i bydel Grünerløkka er prosjektet **Bare gi meg en jobb**, som kom i stand i 2022 da bydelen ble tildelt midler fra byrådet for å fange opp ungdom som står i fare for å falle fra skole. NAV Grünerløkka utviklet da et prosjekt som bestod av jobbspesialister, en metodeveileder og en psykolog. Kvalitetsrådgiver for utdanning ved NAV Grünerløkka var også tilknyttet prosjektet. Prosjektet retter seg særlig mot den yngste delen av OT-målgruppen. Dette prosjektet finansieres gjennom årlige bevilgninger fra byrådet. Hensikten med prosjektet er å hjelpe ungdommene i prosjektet ut i jobb, men har også et tydelig fokus på å finne alternative utdanningsveier til ungdommene. Den viktigste kilden for å fange opp ungdom til prosjektet er OTUK-listene, men etter hvert som prosjektet har blitt mer kjent har det kommet henvendelser fra ulike instanser, både fra foreldre, skole, ungdom selv og ulike tjenester.

⁷⁸ I tillegg til tiltakene som det blir vist til i tabell 3 er det også verdt å nevne «Overgangstjenesten» i bydel Grünerløkka, som har hatt som siktemål å fange opp elever gjennom den sårbare overgangen fra ungdomsskole til videregående. I dette prosjektet har to personer vært ansatt som overgangsguiden ved Sofienberg skole, og har fulgt opp elever etter at de er ferdige med ungdomsskolen, også i sommerferien.

Kafelykke blir drevet av bydel Grünerløkka, ble startet opp i 2015 og fungerer som en opplæringsarena for ungdom innen kjøkken- og servicebransjen. Faglærte kokker står for opplæringen. Målet er å utruste ungdommene til å møte kravene i en ordinær arbeidsplass. Tiltaket gir ungdommene arbeidspraksis, og er nært knyttet til arbeidet ved ungdomsavdelingen.

På Stovner er det særlig to aktuelle tiltak:

Tabell 5. Tiltak i Stovner bydel

Navn på tiltak	Beskrivelse av tiltak	Type tiltak	Organisering	Målgruppe
Ung Stovner	Prosjekt for ungdom med behov for bistand til å få seg jobb eller fullføre en utdanning. Deltakerne finner ut mer om arbeidsmarkedet, yrkesvalg og utdanning.	Arbeidspraksis	NAV-tiltak, samarbeid mellom spir og NAV Stovner.	Ungdom som har falt fra eller ikke har startet på videregående opplæring eller tatt imot læreplass.
Jobbsenter for unge	Jobbsenteret er for unge som trenger veiledning eller hjelp til å skaffe seg deltidsjobb og/eller sommerjobb. Det tilbys kurs, bistand til jobbsøking, hjelp til å skrive søknad og CV, intervjutrening, støtte og oppfølging opp mot arbeidsgiver.	Arbeidspraksis /kompetanse-rettete tiltak.	Jobbsenteret ligger under seksjon Fritid i Oslo kommune.	Tiltaket retter seg mot unge i alderen 15 til 25 som har ønsker å komme seg inn i arbeidslivet.

Ung Stovner er et lavterskeltilbud og et samarbeid mellom Spir Oslo og Nav Stovner, og hjelper til med å sette unge i kontakt med bedrifter.⁷⁹ Spir Oslo har mange kontakter ut mot arbeidslivet, har et stort nettverk og kapasitet til å bistå de som har behov for hjelp, og dermed også gode muligheter for å tilby relevant aktivitet for ungdom i målgruppen.

Jobbsenteret for unge ligger ved siden av Stovnersenteret, vegg i vegg med Blokka ungdomsklubb, og er finansiert via Grorudsatsningen. Senteret tilbyr blant annet kurs og

⁷⁹ Spir Oslo er en arbeids- og inkluderingsbedrift som hjelper personer med å skaffe fagopplæring, og bistår med å finne relevant jobb. Oslo kommune er aksjeeier i bedriften, og Spir Oslo er også godkjent tiltaksleverandør for NAV. Se mer informasjon om Spir Oslo på deres hjemmesider: <https://spiroslo.no/>

bistand til jobbsøking, og har tett oppfølging opp mot arbeidsgivere. Senteret har åpent to dager i uken og kan også hjelpe ungdom med feriejobber. Senteret har også en nyåpnet frisørsalong der unge som har interesse for å klippe hår kan få erfaring i å jobbe i en salong. Ungdommene får ikke lønn fra senteret, men tar betalt for sine tjenester.⁸⁰

5.9 Oppsummering

Gjennomgangen fra bydelene/NAV viser at det er ulikheter i hvilken oppfølging OT-målgruppen får og at dette avhenger av hvilken bydel ungdommen sogner til. En av forskjellene mellom bydelene går på hvor OT-kontakten er organisert. Av de ni bydelene vi har undersøkt er det fem som er det vi har kalt for NAV-sentrert og fire som er det vi har kalt bydels-sentrert. Selve organiseringen nødvendiggjør ikke forskjeller i tilbudet, men vi ser likevel at de bydelene som er NAV-sentrert oftere har færre ressurser til OT-arbeidet. I bydeler som er bydels-sentrerte er det en OT-kontakt i bydelen, i tillegg til ungdomskontakt i NAV og eventuelle andre tilleggsressurser. I NAV-sentrerte bydeler er OT-kontakten organisert i NAV og ofte er vedkommende tillagt andre arbeidsoppgaver i sin stilling. En annen forskjell vi ser er at bydeler med bydels-sentrert organisering oftere har større stabilitet i stillingene, økt trygghet i rollen som OT-kontakt og har et mer uttalt samarbeid med enkelte videregående skoler.

En annen forskjell går på hvor store ressurser som er satt av til OT-arbeidet som vist i tabell 3. De bydels-sentrerte oppfølgingstjenester har oftest en fast stillingsbrøk avsatt til OT-arbeidet, mens NAV-sentrerte oppfølgingstjenester oftere har OT-rollen sin som en tilleggsoppgave til andre arbeidsoppgaver. Det er en tendens til at særlig ansatte i NAV synes det er vanskelig å anslå hvor stor del av deres stilling som går til OT-arbeidet, ettersom de ofte har andre arbeidsoppgaver i tillegg til OT-ansvaret. Store ulikheter i stillingsressurser medfører store forskjeller i hvor mye arbeid som kan bli gjort, noe som medfører at ungdom vil kunne få ulike grad av oppfølging avhengig av hvilken bydel de tilhører. Likevel ser vi at NAV-sentrerte OT-kontakter oftere trekker frem at de kan benytte seg av andre personer i OT-arbeidet ved behov, typisk når de forsøker å oppnå kontakt med ungdom på OTUK listen.

Mange bydeler påpeker at prosjektfinansierte stillinger og tiltak bidrar til å svekke stabiliteten i tilbudene. Dette kan føre til en økt sårbarhet i oppfølgingsarbeidet, blant annet som en konsekvens av hyppigere utskiftninger av personell. Noe som svekker stabiliteten til tilbudet generelt.

⁸⁰ Se informasjon om denne nystartede aktiviteten på Oslo kommune sine hjemmesider:
<https://aktuelt.oslo.kommune.no/kul-klipp-pa-stovner>

6 Samarbeidsstrukturer og erfaringer

I denne delen skal vi trekke frem samarbeidsstrukturene og erfaringene med samarbeidet mellom skolene, bydelene og NAV-kontorene. Tidligere har vi beskrevet rettighetene for OT-målgruppen, og hvordan OT-arbeidet er organisert ved seks videregående skoler og i ni bydeler. Å forstå samarbeidsstrukturene på feltet er vesentlig, særlig fordi OT-arbeidet innebærer et tverretattlig samarbeid mellom forskjellige tjenester som NAV, utdanningssektoren og kommuneadministrasjonen.

6.1 Ulike forståelser av trepartssamarbeidet

«Oslostandarden» (Utdanningsetaten, 2018) tar utgangspunkt i at det er nødvendig med samarbeid mellom partene i oppfølgingen av «ungdom mellom 15 – 21 år som står helt uten opplæring, arbeid, eller står i fare for å droppe ut av videregående opplæring (Utdanningsetaten, 2018, s. 1). Standarden legger opp til at oppfølgingstjenesten i Oslo skal bli helhetlig, samordnet, og raskt kunne gi OT-målgruppen «tilbud om utdanning, arbeid eller andre kompetansefremmede tiltak» (Utdanningsetaten, 2018, s. 1). Oslostandarden beskriver det som kan karakteriseres som et trepartssamarbeid mellom skolene, NAV og bydelen. Men selv om Oslostandarden beskriver et slikt trepartssamarbeid, er det imidlertid ikke slik at denne strukturen for samarbeid nødvendigvis er godt kjent for alle de informantene vi har intervjuet.

Hos en del av informantene der OT-kontaktfunksjonen er lagt til bydelen var man kjent med at det eksisterer et trepartssamarbeid, men hos informantene med NAV-sentrert organisering var man i mindre grad kjent med denne måten å organisere tjenesten på. I bydelene som har organisert OT-kontakten hos NAV, er det ingen OT-kontakt i bydelstjenesten slik vi var inne på i forrige kapittel. For disse bydelene snakker man derfor ikke om et trepartssamarbeid, ettersom bydelen ikke reelt sett er representert som en isolert part, men en integrert del av det lokale NAV-kontoret sitt OT-arbeid. Dette gjør at det i praksis ikke eksisterer noe trepartssamarbeid slik en del av informantene beskriver det. Slik vi forstår det vil det da være mer aktuelt å snakke om et topartssamarbeid mellom NAV og skole i de bydelene dette gjelder. En OT-kontakt som jobbet i en bydel med NAV-sentrert organisering, forteller for eksempel at det ikke er logisk å snakke om et trepartssamarbeid ettersom «kommunen og NAV er nesten en part». Flere av bydelene som har NAV-sentrert OT-organisering, forteller samtidig at de tidligere har vært organisert som et bydels-sentrert OT. For noen bydeler har denne omorganiseringen foregått nylig, hvor OT-kontaktene i NAV kjenner til trepartssamarbeidet ettersom de tidligere var OT-kontakt i bydelen hvor de samarbeidet med NAV og skolene.

6.2 Samarbeid på tvers av sektorer

I intervjuene kommer det frem hvordan de ulike aktørene opererer innenfor en tverretattlig samarbeidsstruktur:

- 1) OT-kontaktene – enten de er organisert i bydelen eller i NAV – samarbeider gjerne med ungdomskontaktene hos NAV i egen bydel, og med rådgivere på alle de videregående skolene i Oslo som bydelen har elever i.⁸¹ Det betyr at for OT-kontaktene kan det være nødvendig å samarbeide med alle videregående skoler i Oslo, i de tilfellene de skulle ha elever som er i OT-målgruppen ved de aktuelle skolene.
- 2) For ungdomskontaktene i NAV er situasjonen den samme: de skal samarbeide med OT-kontakten i egen bydel – enten i bydel eller i NAV – og alle de videregående skolene som deres ungdommer tilhører.
- 3) For skolene er det slik at rådgiverne skal samarbeide med OT-kontaktene, og ofte også ungdomskontakt, i alle bydelene som de har elever fra.

Et aspekt som kommer frem i flere av intervjuene både ved de ulike skolene og hos bydel/NAV, er at mye av det tverretattlige samarbeidet i OT-tjenesten har et uformelt preg. Som en av OT-kontaktene formulerer det: «Det aller meste med OT-arbeidet opplever jeg at er uformelt». Dette peker både tilbake på organiseringen av OT-arbeidet som helhet, men kanskje særlig på hvordan samarbeidet er organisert.

Oslostandarden legger ellers opp til et trepartssamarbeid mellom skole, bydel og NAV hvor også andre aktører - utover disse - kan kobles på ved behov for ytterligere oppfølging. Her nevnes for eksempel pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), Politi eller Barnevern som aktuelle samarbeidspartnere. OT-kontaktene vi har snakket med beskriver at de samarbeider med ulike typer tjenester, og her nevnes i flere tilfeller blant annet: BUP, Politi og helsestasjonene, og SALTO-koordinator.

I en del tilfeller er OT-kontakt-funksjonen lagt til den kommunale barnevernstjenesten, men særlig i de tilfeller der OT-kontakt-funksjonen er lagt til NAV, fortelles det at barnevernstjenesten er en viktig samarbeidspartner.⁸²

6.2.1 Samarbeid om OT-listene

Den sentrale samarbeidsstrukturen som er etablert, er knyttet til arbeid med OT-listene. Mange OT-kontakter beskriver at samarbeidet rundt OT-listene er kjerneaktiviteten i arbeidet deres. For noen bydeler er det slik at samarbeidet rundt å gå igjennom OT-listene skjer mellom skole, OT-kontakt og NAV. Flere av de bydels-sentrerte OT-kontaktene beskriver likevel at gjennomgangen av listene først og fremst skjer i et samarbeid mellom OT-kontakten og NAV.

⁸¹ Et unntak her vil da være i de tilfellene der ungdomskontakt i NAV også har funksjonen som OT-kontakt.

⁸² En problemstilling som løftes frem i forbindelse med samarbeidet mellom NAV og barnevern, handler om personvern og at man ikke har mulighet til å diskutere konkrete saker på tvers av de ulike tjenestene.

Det er ulike tidspunkt for når skolene og bydelene får OT-listene fra UDA (Utdanningsetaten, 2018). Med utgangspunkt i skoleåret så får bydelen tilsendt listen første gang den 01.10 og andre gang den 20.11. Skolene, derimot, får sin første liste 10.11, altså over en måned etter at bydelen fikk sin, og 10 dager før bydelen får sin andre liste. Oslostandarder legger opp til at bydelene skal samarbeide med skolene i avklaringen av ungdommene. Mange av de ansatte i bydelene som vi har snakket med trekker frem at arbeidet med å avklare ungdom på OT-listen er noe de gjennomfører internt i bydelen, hvor OT-kontakt og ungdomskontakt(er) jobber sammen for å avklare ungdommene.

Ifølge Oslostandarder skal OT-listene distribueres fem ganger i året fra UDE til OT-kontakter, ungdomskontakter og skolene. De OT-kontaktene vi har snakket med forteller at listene typisk har mellom 60 og 120 ungdommer som de må forsøke å oppnå kontakt med. En OT-kontakt sa at det gikk rundt tre arbeidsuker til arbeidet med å kontakte ungdommene på listen. En annen nevnte at det tok to til tre uker å komme igjennom listen, men presiserte at det alltid var listen som kom på høsten som var mest krevende.

I Oslostandarder står det at OT-kontakt skal samarbeide med skolene i avklaringen av OTUK listen. For enkelte bydeler er dette samarbeidet en realitet. En OT-kontakt fortalte at så snart OTUK-listen kom, kalte hen inn til samarbeidsmøte med ungdomskontaktene i NAV for å fordele navnene. Enkelte av de OT-kontaktene vi snakket med, har fortalt om et samarbeid med skolene rundt det å kontakte ungdommene på OTUK-listene. Men for de fleste bydeler ser vi at dette samarbeidet, spesielt med skolene, ikke er tilstrekkelig.

Enkelte forteller at de som OT-kontakt ringer de samme ungdommene som både ungdomskontakter hos NAV og rådgivere på skoler forsøker å nå. Flere OT-kontakter og ungdomskontakter sier også at det er flere som ringer til de samme ungdommene på listene.

6.2.2 Nettverksmøter i regi av bydelene og UDA

En viktig arena for å fange opp ungdom som er i ferd med å droppe ut, eller har droppet ut av videregående skole, er tverretatlige nettverk. Nettverksmøtene for samarbeid rundt OT-arbeidet i bydelen er det, ifølge Oslostandarder (Utdanningsetaten, 2018), OT-kontaktene som har ansvaret for å kalle inn til. Dette er ifølge standarden fordi OT-kontaktene gjerne er i kontakt med ulike samarbeidspartnere i bydelen, og her nevnes bydelens NAV-kontor, barnevernstjenesten, helsetjeneste og PPT som eksempler på aktuelle deltakere på slike nettverksmøter. Standarden anbefaler at slike møter gjennomføres minimum to ganger i året.

Flere av OT-kontaktene vi har snakket med bekrefter at de har dette ansvaret. Det er særlig bydels-sentrerte OT-kontakter som nevner nettverksmøtene, men flere trekker frem at det er en utfordring at veldig få av de inviterte møter opp på disse nettverksmøtene.

Vi har to årlige nettverksmøter, da har jeg invitert skolene og andre som jobber med målgruppen. Jeg har invitert NAV noen ganger, da har de presentert seg, men det har vært så mange forskjellige som har hatt OT-ansvaret siden jeg begynte, jeg ønsker meg med struktur rundt det. Noen har jeg samarbeidet godt med, andre ikke – kommer litt an på hvor mye kunnskap de har (Bydels-sentrert OT-kontakt).

Andre trekker frem at nettverksmøtene fungerer godt, og at de benytter møtene til å formidle hvilke tiltak som finnes i bydelen.

Jeg får informasjon ut til bydelen på alt som er OT-relatert. Vi er tre stykker som er kjernen i arbeidet. Jeg jobber på systemnivå, og de to andre jobber på individnivå. Nettverksmøtene bruker jeg til å formidle hvilke ungdomsforebyggende tjenester som er i bydelene. Jeg leier inn aktører som kan levere tiltak innenfor våre behov, så prøver vi å spille alle aktørene gode på innsikt og info om hva som finnes av tiltak. Da inviterer jeg rådgivertjenesten på skolen, deltakere i bydelstjenesten, helsestasjonen, ungdomsloser, forebyggende tjenester, nøkkelaktører i barnevernet. Har vel en 75-80 personer på adresselista, de fleste stiller ikke, men jeg sender referat (Bydels-sentrert OT-kontakt).

Noen trekker frem at de tidligere fikk til å gjennomføre nettverksmøter, men at rutinene har falt bort grunnet omorganiseringer og utskiftninger av personer knyttet til de ulike rollene. En OT-kontakt trekker frem at de oppfyller Oslostandarden, med unntak av å kalle inn til nettverksmøte for OT på bydelsnivå. Bakgrunnen for at de ikke kaller inn til nettverksmøte er imidlertid at de har SaLTo møter som de mener dekker det samme behovet. Flere av OT-kontaktene i NAV nevner at de tar del i denne typen møter, uten at det formelt sett kalles nettverksmøter for OT.

Vi har ikke noe formaliserte møter for OT spesifikt, men OT er en del av det sammen med skole, miljøarbeidere, utekontakter, SaLTo, koordinator for krimforebygging. Det blir invitert til ulike møtepunkter, og jeg tror alle bydeler har lignende forum (OT-kontakt i NAV).

En annen informant trekker frem et eget «ungdomsforum» i den aktuelle bydelen der man kan drøfte saker på tvers.

I tillegg til nettverksmøtene som gjennomføres i bydelene trekker også mange av informantene frem de årlige nettverksmøtene som UDA arrangerer som viktige. Slik vi forstår det er dette årlige nettverksmøter som UDA arrangerer for alle OT-kontakter i de ulike bydelene, der det både gis relevant informasjon for de som er involvert i OT-arbeidet, og hvor man kan utveksle erfaringer og få innsikt i arbeidet som andre gjør.

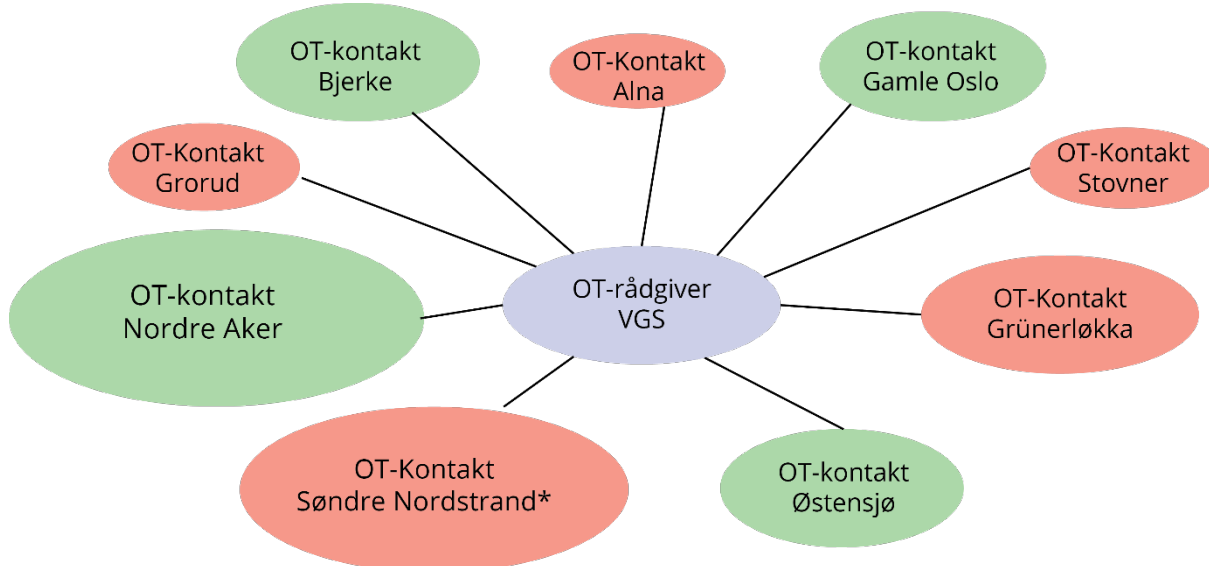
Det fremgår ellers gjennom intervjuene at det er lite kontakt mellom OT-kontaktene i de ulike bydelene, og flere beskriver at de har liten innsikt i arbeidet som foregår i andre bydeler. En informant trekker frem at det er et savn at det ikke er mer «erfaringsutveksling» mellom de ulike bydelene. Mange OT-kontakter trekker frem det årlige møtet i regi av UDA som et positivt tiltak som det er ønskelig at skal fortsette. Slikt sett ser vi at UDA kan spille en viktig rolle som nettverksbygger på tvers av de forskjellige bydelene, og dermed spille en sentral rolle når det gjelder erfaringsutveksling.

6.3 Erfaringer med samarbeidet

Illustrasjonen under viser ni av de 15 bydelene som en OT-rådgiver i videregående skole kan måtte forholde seg til. De ni bydelene som er med i denne undersøkelsen er her nevnt ved navn, og fargen viser til hvilken type organisering bydelen har. Rødt for bydeler som er NAV-

sentrert, og grønt for bydeler som er bydels-sentrert. I tillegg viser boblene til de anslagsvise ressursene som hver av de ulike bydelene besitter. Disse er anslagsvis ettersom det for mange OT-kontakter og ungdomskontakter er utfordrende å fastslå hvor stor stillingsressurs de har til OT-arbeidet.

Figur 4. Illustrasjon av OT-samarbeid. Røde bydeler er NAV-sentrert, grønne er bydels-sentrert.

*ved tidspunkt for undersøkelse var det ingen ansatt i to av 100%-stillingene til Søndre Nordstrand.

OT-kontaktene i bydelene og NAV forteller at de samarbeider med forskjellige aktører og tjenester i den tverretatlige samarbeidsstrukturen. Samarbeidet kan foregå på litt ulikt vis, enten via regelmessige møter som OT-kontakten kaller inn til, eller via mer uregelmessig og uformell dialog omkring konkrete spørsmål som man ønsker å diskutere. I et system der mye av arbeidet er uformelt, ser også de mer uformelle møtene mellom ulike samarbeidspartnere ut til å være viktig. Selv om en del av samarbeidet foregår via regelmessige møter som OT-kontakten kaller inn til, er det ofte mer uregelmessige møter som går igjen i informantenes beskrivelser av samarbeidsrelasjonene. Flere OT-kontakter og ungdomskontakter fremhever dermed at samarbeidet med skolene ofte blir relasjonsbasert. En av informantene sier det på denne måten: «Det handler om relasjoner». Videre legger flere vekt på at det er svært viktig å ha et bredt nettverk av relevante kontakter, for å kunne hjelpe ungdommene til å få et best mulig tilbud, enten det handler om å finne en aktuell skole- eller læreplass, eller å komme seg ut i en relevant jobb eller arbeidspraksis. De får til samarbeid når det er stabilitet i stillingene knyttet til OT-målgruppen, mens ved hyppige utskiftninger av personell blir samarbeidet vanskelig å få til i praksis.

Ettersom OT-arbeidet skal være et samarbeid mellom bydelstjenestene sin(e) OT-kontakt(er), NAV og de videregående skolene i Oslo, vil et relevant kontaktnettverk strekke seg over ulike virksomheter og tjenesteområder. Flere av informantene beskriver at det er viktig med et personlig nettverk for å manøvrere i et uoversiktlig system. Flere OT-kontakter trekker frem at det kan være komplisert å forholde seg til så mange skoler, og en beskriver dette systemet

som «tungrodd», i den forstand at det er tidkrevende å skulle samarbeide med så mange forskjellige aktører i aktuelle saker. Her presiseres det at de ofte klarer å etablere et godt samarbeid med de skolene som de ofte har OT-ungdommer ved, særlig hvis det også har vært stabilitet i stillingene over en periode. Da forteller informantene at de har fått etablert en mer uformell relasjon, noe som gjør at det er lettere å ta kontakt for å samarbeide.

En informant i skolen forteller følgende når det gjelder samarbeidet med bydelene om å finne et relevant tilbud for elever som står i fare for å falle fra:

Det er et puslespill hver gang, å finne ut hvem som skal kobles på de ulike elevene. Det er en svakhet for skolene, at det er så ulikt organisert i de ulike bydelene, og at bydelene ofte ikke har noe tilbud. I noen tilfeller tenker vi at vi har mer tilbud som skole (Avdelingsleder, VGS).

En annen informant reflekterer for eksempel over at det er vanskelig for skolene å være i kontakt med 15 forskjellige bydeler som er organisert på ulike måter, og at det dermed kan være vanskelig å vite hvem man skal forholde seg til. Flere forteller at de synes det er utfordrende å forholde seg til de ulike bydelene ettersom disse er ulikt organisert. Her trekkes det blant annet frem at enkelte bydeler har OT-kontakt som er organisert inn under barnevernet, mens andre har OT-kontakt organisert inn under NAV.

For oss på skolene er det vanskelig å vite hvem vi skal ta kontakt med. Har et skriv på «tavla» om hvem som er rett person i bydelene. Veldig ulikt hvordan de jobber i bydelene (rådgiver).

I tillegg trekkes det frem at det ofte er hyppig rotasjon i hvem som har rollen som OT-kontakt i bydelene, hvor organisatoriske endringer, for eksempel at OT-kontakt blir flyttet fra barnevern til bydelens NAV kontor, trekkes frem.

En ting som ofte påpeker i intervjuene om samarbeidet mellom skole og bydelene er at de fleste videregående skolene har en tettere kontakt med bydelen som skolen er lokalisert i. I tillegg er det ofte slik at personlig relasjon spiller inn, hvor en rådgiver gjerne oftere tar kontakt med en OT-kontakt hen kjenner til eller allerede har en relasjon til.

Det er litt ulikt fra avdeling til avdeling hos oss [en rådgiver per avdeling]. Grunnen er det relasjonelle mellom bydelene og rådgiverne som er litt ulikt. Også mellom rådgivere, og fra bydel til bydel. Det arbeidet som er likt for hver rådgiver er å følge opp de kodene og hvem som ligger som OTUK elever. Det må vi gjøre jevnlig. Ellers er det veldig avhengig av hvem som er OT-kontakt i bydelen og også våre rådgiver og hvilken relasjon de har til bydelene (leder ET).

I de tilfellene hvor skolene samarbeider med bydelene er det oftest i tilknytning til elever som trenger tilbud om deltidsjobb. Dette gjelder gjerne deltidselever som tar enkeltfag på skolen, og hvor skolen opplever at de fremdeles har ansvaret for en tett oppfølging av eleven. Da kan samarbeidet med bydelene for eksempel gå ut på å sørge for at deltidsjobben til eleven passer overens med timeplanen.

Et overordnet funn når det gjelder samarbeidet mellom skole, NAV og bydel er at det er sjelden at skolene tar kontakt med bydelens OT-kontakt *før* eleven skrives ut. Når skolene vi

har undersøkt har valgt å ta kontakt med OT-kontakten i bydelen til ungdommen, har det vært i de tilfellene hvor skolene vet at eleven ikke har noe å gå til, som for eksempel et jobbtilbud.

Hvis vi tenker at skolen ikke passer, og eleven ønsker noe annet, så har vi ikke med OT-ansvarlig på vår skole på avklaringsmøtene. Da kobler vi heller på OT-kontakten i bydelen. Vi gjør en vurdering på hvem som skal være med på avklaringsmøtene (rådgiver).

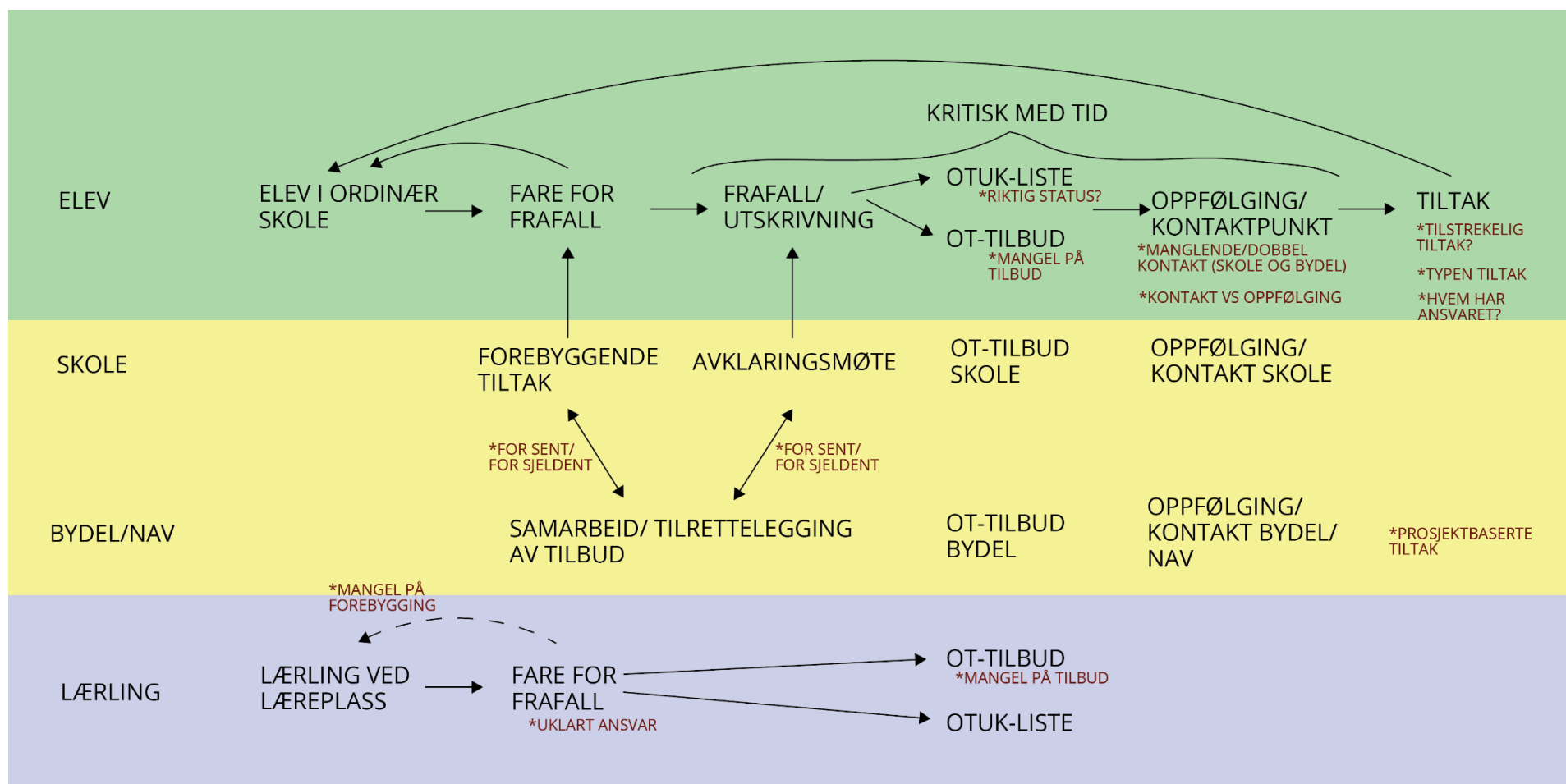
Det at skolene sjelden kobler på OT-kontakten i bydelen er det flere begrunnelser for. Flere forteller at bydelene ikke har noen relevante tiltak til eleven før eleven skal skrives ut. Det trekkes frem at skolene ofte tar en vurdering av hvorvidt eleven vil ha best nytte av tilbudet de har på skolen, eller om eleven trenger noe annet enn skole.

6.4 Oppsummering

I dette kapitlet har vi beskrevet samarbeidsstrukturene i OT-tjenesten. Oslostandarden legger opp til et trepartssamarbeid mellom bydel, skole og NAV. I enkelte bydeler er denne samarbeidsstrukturen til stede, mens i andre bydeler er det mer treffende å snakke om et «topartssamarbeid» mellom NAV og skole, i de tilfellene der OT-kontakt funksjonen er lagt til NAV. OT-kontaktene samarbeider også med andre aktører, og barnevernstjenesten trekkes frem av flere OT-kontakter som en viktig samarbeidspartner. Det ser ut til å være lite kontakt mellom OT-kontaktene i de ulike bydelene, og flere beskriver at de har liten innsikt i hvordan det jobbes i andre bydeler. OT-kontaktene forteller på den ene siden at det kan være komplisert være i kontakt med mange forskjellige skoler, mens skolene opplever at det er krevende å forholde seg til mange bydeler som er organisert på forskjellige måter.

Skolene involverer sjelden bydel/NAV før beslutningen om å slutte på skolen er tatt. Skifter i rollene som OT-kontakt eller ungdomskontakt, kan også gjøre det vanskeligere å orientere seg fra skolenes side. Mye av samarbeidet mellom tjenestene ser ut til å ha et uformelt preg. Flere OT-kontakter og ungdomskontakter fremhever at samarbeidet med skolene ofte blir relasjonsbasert. Det kan også se ut til at den enkeltes OT-kontakt sitt uformelle nettverk har stor betydning for hvilket tilbud den enkelte ungdom får. Oslostandarden anbefaler jevnlig nettverksmøter i bydelene, særlig de bydels-sentrerte OT-kontaktene forteller at de gjennomfører slike møter, mens andre bydeler trekker frem andre møteplasser som ivaretar behovene for slike nettverksmøter.

Figur 5 på neste side oppsummerer de ulike aktørenes sin rolle i oppfølgingen av elever og lærlinger som står i fare for eller har falt ut av videregående opplæring:

Figur 5. De ulike aktørenes rolle i oppfølging av elever og lærlinge

7 Konklusjon

I denne rapporten har vi gjennomført en tredelt kartlegging som setter søkelys på rettigheter, organisering og samarbeid, samt tiltak og virkemidler i oppfølgingstjenesten i Oslo. I konklusjonen oppsummerer vi resultatene fra de ulike analysekapitlene, fremhever sentrale funn, påpeker overordnede utfordringer og oppsummerer med avsluttende betraktninger.

7.1 Resultater fra kapitlene

Gjennomgangen av lover og forskrifter i kapittel 3 viser at Oslostandarden bør gjennomgå med sikte på oppdatering iht. gjeldende rett, herunder fjerne utdaterte forskrifter. Oppdateringen bør særlig ses i sammenheng med at ny opplæringslov trer i kraft 1. august 2024, som blant annet viderefører skranker for informasjonsdeling i tverretatlig samarbeid. Videre bør Oslostandarden revideres med sikte på å inkludere lærlingekategorien, som synes utelatt i gjeldende standard. Det bør samtidig foretas en språklig revidering, herunder sikre at alle kategorier, herunder elever, lærlinger, praksisbrevkandidater, lærekandidater og kandidater for fagbrev på jobb, inkluderes som likeverdige rettighetshavere gjennomgående i dokumentet. Videre tilrådes en oppdatering og en presisering av det tverretatlige samarbeidet som inngår i Oslostandarden for OT-Oslo. Sett hen til forvaltningens forsvarlighetskrav, som er dynamisk og endrer seg over tid, bør en revidering av Oslostandarden involvere ny kunnskap om praksisendringer knyttet til oppfølging av ungdom i OT-målgruppen. Avslutningsvis i kapittel 3 tilrådes at Barnekonvensjonens autorative betydning for norsk forvaltning tydeliggjøres i Oslostandarden.

I kapittel 4 gikk vi inn i organiseringen av OT-arbeidet i skolene. Her viste vi at det er variasjoner rundt hva skolene anser som sitt ansvar for OT-arbeidet, i tillegg til ulik prioritering av ressurser og organisering av dette arbeidet. Blant annet foreligger det ulike rutiner for avklaringsmøter, i tillegg til at det ikke utarbeides oppfølgingsplaner ved flere skoler. Det generelle bildet fra skolene er at OT-arbeidet de i det vesentlige gjennomfører, er oppdatering av OTUK-listen fire ganger pr. år. Samtidig gjennomfører skolene et omfattende forebyggingsarbeid, men dette oppfattes i mindre grad å være en del av OT-arbeidet. I oppfølgingen av målgruppen er det en bekymring knyttet til at det er ungdom som selv tar kontakt og som ønsker oppfølging som får dette, og ikke nødvendigvis de som trenger det mest. Det pekes også på en utfordring i å følge opp ungdom raskt nok da tidsaspektet fremstår som en viktig faktor i oppfølgingsarbeidet. Skolenes tolkning av lærlingestatusen er at denne ligger utenfor OT-målgruppen.

I kapittel 5 har vi vist at det mellom bydelene er forskjeller i organisering av OT-arbeidet. I organisasjonsformen vi har gitt navnet «Bydels-sentrert» OT, jobber en eller flere person(er) i bydelstjenesten med målgruppen, i tillegg til at en eller flere person(er) ved bydelens NAV-

kontor er engasjert i OT-arbeid. Organisasjonsformen omtalt som «NAV-sentrert OT», er kjennetegnet ved at bydelen har lagt ansvaret for OT arbeidet til NAV. I denne måten å organisere OT-arbeidet på, er det ingen OT-kontakt i bydelen. Vi registrerer videre at det er betydelige ulikheter i stillingsressurser, noe som medfører at ungdom vil kunne få ulike grad av oppfølging avhengig av hvilken bydel de tilhører. Prosjektfinansierte ressurser gir også en potensiell sårbarhet når det kommer til muligheten for å følge opp OT-arbeidet.

I kapittel 6 har vi beskrevet samarbeidsstrukturene i OT-tjenesten. Mens Oslostandarden legger opp til et trepartssamarbeid mellom bydel, skole og NAV, ser vi at dette samarbeidet ikke eksisterer i alle bydeler. Mye av OT-arbeidet beskrives som uformelt, noe som også gjenspeiles i samarbeidsrelasjonene mellom de ulike samarbeidspartnerne, som også gjerne har et uformelt preg. Det varierer i hvilken grad bydelene gjennomfører jevnlig nettverksmøter.

7.2 Sentrale funn og utfordringer

Videre vil vi fremheve og beskrive noen sentrale funn og utfordringer som vi har identifisert gjennom denne kartleggingen. Noen av de sentrale momentene som vi ser på tvers av de ulike analysekapitelene, og som vi avslutningsvis vil utdype er:

- Manglende implementering av Oslostandarden, og manglende samsvar mellom Oslostandarden og gjeldende praksis
- Uklarheter i ansvarsfordeling
- Ansvaret for lærlinger
- Mangel på tilbud og tiltak
- Ulikheter i tilbud på tvers av ulike bydeler
- Sårbare overganger
- Manglende ressurser til OT-arbeidet

7.2.1 Manglende implementering av Oslostandarden, og manglende samsvar mellom Oslostandarden og gjeldende praksis

For det første ser vi at en del informanter beskriver at Oslostandarden ikke er kjent, og at den i mange tilfeller ikke brukes. Gjennom rapporten har vi vist til flere eksempler der det eksisterer et manglende samsvar mellom Oslostandarden og dagens praksis når det gjelder OT-arbeidet i skolene og i de ulike bydelene. Vi ser at det er ulik praksis rundt avklaringsmøter og oppfølgingsplaner, og når det gjelder nettverksmøter på bydelsnivå. Standarden legger vekt på at OT-arbeidet skal være et samarbeid mellom tre parter – skole, bydel og NAV. I realiteten er det i mange tilfeller slik at det ikke er et samarbeid mellom tre, men to parter, altså skole og NAV. Dermed kan det se ut til at flere av bydelene ikke arbeider etter den samarbeidsmodellen som Oslostandarden legger opp til.

7.2.2 Uklarheter i ansvarsfordeling

Det kan se ut til at grenseoppgangene mellom de ulike institusjonenes ansvar ikke er tydelige nok. Det ser for eksempel ut til at det er noen uklarheter rundt hvem som har ansvaret for ungdommen i den kritiske fasen hvor elevene står i fare for å fall fra skolen.

- For det første involverer skolene i liten grad andre aktører i denne fasen. Dette trekker flere av OT-kontaktene i bydelene frem som uheldig.
- Videre tyder det på at avklaringsmøtene avholdes så seint i fasen at det i realiteten ikke er noe å avklare fordi beslutningen om at eleven skal slutte allerede er tatt når denne samtalen avholdes.

Manglende samarbeid i denne fasen kan resultere i at ungdommene havner i et vakuum i det de slutter. Her kan også tidsaspektet ha stor betydning for ungdommene. Oslostandardens løfter frem at det frafallsforebyggende arbeidet også er en del av OT-arbeidet. Samtidig ser vi at skolene i liten grad etablerer kontakt med OT-kontakt i bydelene og NAV før sent i frafallsforeløpet. Vi ser også at både skoler og OT-kontakter i bydelene tar kontakt med ungdom som har status som OTUK, og at det kan være en risiko for at flere personer på tvers av ulike virksomheter gjør samme oppgave. Det må kunne sies å være lite effektivt system når forskjellige aktører arbeider med å få tak i de samme ungdommene.

At flere aktører på tvers av forskjellige virksomheter ser ut til å være involvert i de samme arbeidsoppgavene vedrørende listene, kan gi en indikasjon på at ansvarsfordelingene og grenseflatene mellom de ulike sektorene som er involvert i dette arbeidet ikke er optimalt.

Ifølge Oslostandarden skal skolene ta kontakt med elevene med ukjent status fire ganger i året, mens bydelene mottar liste over de samme ungdommene fem ganger i året. Erfaringene til OT-kontakter er at de ikke mottar disse listene fem ganger, men heller tre eller fire. Det fremkommer ikke av intervjuene hvorvidt det er hensiktsmessig at skolene og bydelene følger opp listene på ulike tidspunkter. Det kan derfor vurderes om samarbeidet og avklaringen av hvem som gjør hva, hadde vært lettere om skoler og bydeler hadde samme tidspunkt å forholde seg til.

Oppfølgingstjenesten i ungdomskolen har ikke vært en del av denne studien. Med bakgrunn i de intervjuene vi har gjort, ser vi at det kan være et behov for å se nærmere på forholdet mellom oppfølgingstjenesten i ungdomsskolene, oppfølgingstjenesten i de videregående skolene og OT-kontaktene i bydelene særlig med tanke på oppfølgingen av elever som velger å slutte i videregående før 1. oktober.

7.2.3 Ansvar for lærlinger

Som vi viste i kapittel 4 forteller skolene at de ikke oppfatter at lærlinger faller innenfor deres arbeid med OT. Dette ser ut til å innebære at lærlinger heller ikke følges opp før de havner på OT-lista dersom læreforholdet opphører. Det kan dermed føre til at lærlinger kan falle ut av systemet i lang tid, uten at dette blir fanget opp. Basert på anslaget fra Fagopplæringen om at 500 lærlingekontrakter ble opphevet i 2023, er det her potensielt snakk om mange unge som

kan bli gående uten aktivitet. Som kapittel 3 viser til, nevner ikke Oslo-standarder læringer spesielt, noe som kan være en medvirkende årsak til at det ser ut til å råde en usikkerhet rundt hvem som har oppfølgingsansvaret for læringer frem til de havner på OTUK-listene .

Basert på funnene i denne rapporten kan det derfor se ut som at det ikke har vært tilstrekkelig fokus i Oppfølgingstjenesten i Oslo på å sikre at læringer får tilstrekkelig oppfølging mens de er i lære og før de faller fra.

7.2.4 Mangel på tilbud og tiltak

Et viktig spørsmål i OT-arbeidet handler om å få ungdom som faller fra skolen over i annen aktivitet. Da må det samtidig være tilstrekkelig med tilbud og tiltak som treffer de aktuelle ungdommene, slik at man *faktisk* har en aktivitet å gå til i det øyeblikket man faller fra. En tilbakemelding fra OT-kontaktene i de ulike bydelene, er imidlertid en mangel både på tilbud og tiltak for ungdom i OT-målgruppen. OT-kontaktene beskriver at det er vanskelig å få elever inn i ulike OT-tilbud på skolene, med utgangspunkt i at det:

- ikke er tilstrekkelig med plasser på de ulike videregående skolene.
- at mange opplever å ikke få tilbud, for eksempel med utgangspunkt i tidligere skolehistorie, og at man «ikke passer inn» i aktuelle tilbud.

Samtidig etterlyses det også blant annet lavterskeltiltak som kan være raskt tilgjengelig og som ungdom kan gå til når de faller fra skolen. Med utgangspunkt i slike beskrivelser fra ansatte som jobber direkte ut mot ungdommene i oppfølgingstjenesten, vil vi trekke frem at det er viktig at OT-tjenesten i Oslo i skole, bydel og NAV, samlet ser på om man har tilstrekkelig med tilbud og tiltak som treffer ungdommene man ønsker å nå ut til.

7.2.5 Ulikheter i tilbud på tvers av ulike bydeler

Vår kartlegging viser at de ulike bydelene har organisert OT-tilbudet på forskjellige måter. Skolene forteller på sin side at det kan være vanskelig å forholde seg til ulike bydeler, og at det er komplisert å vite hvem man skal koble på. Dette både fordi det er ulike organiseringer, men også fordi den enkelte skole må forholde seg til opptil 15 ulike bydeler. Dette ser ut til å skape en usikkerhet som kan føre til at rådgivere ved skolen enten kobler på OT-kontakt for sent, eller at aktuell person ikke blir koblet på i det hele tatt. Det er uoversiktlig å navigere i system der det er uklar struktur. Dette blir spesielt sårbart når arbeidet i bydelene innebærer prosjektstillinger, og i tilfeller der det er høy turnover. Samtidig er det vanskelig å koordinere arbeidet med OT sentralt, og å skape en enhetlig struktur når arbeidet skal involvere bydelene som har organisert arbeidet på ulikt vis. En mer enhetlig organisering av tjenestene ville trolig ført til at det blir lettere å finne frem for alle virksomheter, ved å kunne se til den formelle organiseringen av tjenestene.

7.2.6 Sårbare overganger

Barndom og ungdomstid er kjennetegnet av en rekke overganger som fra grunnskole til videregående opplæring og fra utdanning til arbeid. Overganger er anerkjent å være krevende

for den enkelte ved at de innebærer usikkerhet og lite stabilitet (Lo et al, 2016). I forhold til målgruppen til oppfølgingstjenesten er det særlig overgangen fra ungdomsskolen til videregående, fra vg1 til vg2, fra vg2 til vg3 og fra vg2 til lære som er aktuelle. Særlig for ungdom i vanskelige livssituasjoner eller som på andre måter er utsatte, vil disse overgangene representere situasjoner som er særlig kritiske for få en løsere tilknytning til skole/utdanning eller i verste fall droppe ut av videregående opplæring.

Overganger finnes ikke bare i den unges liv, organiseringen av tilbud/tjenester skaper også overganger. I organiseringen av opplæringstjenesten i Oslo og i samarbeidet mellom skolene, bydelene og NAV oppstår det også overganger. Eksempler på dette er hvordan oppfølgingstjenesten i grunnskolen har ansvaret for avgangselever som ikke har begynt på videregående eller som slutter før 1.10 i sitt første år i videregående skole, mens oppfølgingstjenesten i videregående har ansvaret for sine tidligere elever.

Overganger er en naturlig del av livet på veien fra barn til ungdom, tilsvarende vil det være overganger mellom tilbud/tjenester. Utfordringen blir å gjøre overgangene i de unges liv så lite sårbare som mulige. Slik Oslostandard for samarbeid om gjennomføring av videregående opplæring beskriver roller, ansvar og samarbeid kan det være en utfordring at overgangene som de unge skal igjennom, er sammenfallende med overgangene i tjenestene. For å redusere sårbarheten der overgangene er sammenfallende, er det viktig at tjenestene er godt koordinerte og at ansvaret tydelig plassert. Med bakgrunn i studien vil vi særlig peke på overgangen mellom grunnskolen og videregående og oppfølgingen av ungdom som velger å avbryte videregående opplæring.

7.2.7 Manglende ressurser til OT-arbeidet

Mange OT-kontakter beskriver at de ikke har tilstrekkelige ressurser til å ivareta OT-arbeidet i bydelen, og det samme inntrykket ser vi også på de skolene vi har vært i kontakt med. Dette kan henge sammen med at det er manglende interesse fra ledelse når det kommer til å følge opp dette arbeidet, og at de ikke har nok ressurser til å utføre arbeidsoppgavene. At mange ikke har definerte stillingsprosenter når det gjelder OT-arbeidet, og at mange som er involvert i OT-arbeidet har en rekke andre oppgaver i tillegg, kan gå ut over evnen til å følge opp ungdom som enten har falt fra, eller står i fare for å falle ut av skolen.

7.3 Avsluttende betraktninger

Riksrevisjonen pekte på i sin undersøkelse av oppfølgingen av ungdom utenfor opplæring og arbeid, at det var store variasjoner nasjonalt i kvaliteten på oppfølgingen (Riksrevisjonen, 2016). Oslostandard for samarbeid om gjennomføring av videregående opplæring definerer hvordan Oslo kommune ved utdanningsetaten, bydelen og NAV sammen skal arbeide for å bruke sine ressurser på en effektiv måte slik at ungdom får en mer helhetlig og samordnet oppfølging og et raskere tilbud (Oslostandard). Samtidig viser statistikken at det er mange unge i Oslo kommune som har en uklar status (Udir). Denne rapporten viser også at det er visse utfordringer i organiseringen og tilbudet til ungdom mellom 15 og 21 år som er helt uten

opplæring eller arbeid, eller står i fare for å droppe ut av videregående opplæring. I veien videre for å sikre økt gjennomføring av videregående opplæring i Oslo vil det være et behov for å revidere Oslostandarden for samarbeid om gjennomføring av videregående opplæring. Samtidig viser rapporten også et behov for å en større etterlevelse av Oslostandarden slik at praksis i større grad blir sammenfallende med denne. For å sikre økt etterlevelse bør det derfor også utarbeidedes en plan for hvordan standarden skal implementeres.

Vi ser at det er et betydelig innslag av prosjektfinansiering og midlertidighet blant dem som utfører oppgavene som ligger til OT-tjenesten og i tiltakene som tilbys, dette kan føre til at det mangler en helhetlig systematikk når det gjelder oppfølgingen av den enkelte ungdom. Slik systemet er i dag, kan det være at det er de med størst utfordringer som ikke får hjelp av OT. Tilbudet som den enkelte unge i målgruppa får er preget av stor grad av tilfeldighet. Både skoletilhørighet og bydelstilhørighet spiller inn, og den enkelte ansattes relasjoner og uformelle nettverk har betydning. For ungdom i målgruppa er tidsaspektet viktig. Vårt inntrykk er at det ofte mangler et lavterskeltilbud som ungdommene kan få umiddelbart. Mange kan vente i lang tid før de blir kontaktet av OT. På den tiden kan mye ha skjedd i den unges liv som gjør det vanskelig å returnere til opplæring.

Trepartssamarbeidet slik det skisseres i Oslostandarden fremstår som et godt grep for å sikre en helhetlig oppfølging. Samtidig viser denne rapporten at det er utfordringer med at samarbeidet i flere bydeler snarere blir et topartssamarbeid enn et trepartssamarbeid. Det kan se ut som at en i topartssamarbeidene i mindre grad klarer å trekke veksler på alle de tre aktørenes ressurser, enn der det er et trepartssamarbeid.

Rapporten viser også at det er stor variasjonsbredde i hvordan arbeidet med å følge opp målgruppen for OT-arbeidet hos de ulike aktørene. Et overordnet funn i rapporten er derfor at det mangler et godt system for å sikre en enhetlig og oversiktlig organisering av OT-arbeidet innad i de ulike virksomhetene, og at det er utfordringer i den tverretatlige samarbeidsstrukturen mellom skole, bydel og NAV. Det kan diskuteres hvor velfungerende samarbeidet mellom skolene, bydelene i NAV i realiteten er. Det kan stilles spørsmål ved om ressursene og kompetansen til de ulike aktørene utnyttes godt nok når «samarbeidet» fremstår mer som en stafett der de ulike aktørene overtar ansvaret for hverandre, enn at de reelt samarbeider for å utnytte hverandres ressurser og kompetanse i et forebyggende perspektiv.

Mye av samarbeidet mellom etatene ser ut til å være avhengig av relasjoner mellom enkeltpersoner med utgangspunkt i personlige nettverk. Dette er et funn som samsvarer med tidligere studier av Oppfølgingstjenesten.⁸³

Med innføringen av en ny ungdomsgaranti i NAV som en forskriftsfestet styrking av ungdomsarbeidet i NAV fra fylte 16 år og frem til fylte 30 og med endringene som kommer fra høsten 2024 i Opplæringsloven der oppfølgingstjenesten får utvidet sin målgruppe opp til 24

⁸³ Se for eksempel Antonsen og Waldahl, 2017.

år, blir målgruppene til OT og NAV ytterligere overlappende. Dette vil øke behovet for å styrke samarbeidet mellom de to aktørene.

REFERANSER

- Antonsen, K. & Waldahl, R. H. (2017): Vi utgjør en forskjell. Det er jeg sikker på. Om oppfølgingstjenesten i Sogn og Fjordane. Nordlandsforskning. NF-notat 1009/2017
- Bergo, K. (2000). Høyesteretts forarbeidsbruk. Cappelen Damm Akademisk.
- Boe, E. (2010). Innføring i juss – juridisk tenkning og rettskildelære. Bind 1. Universitetsforlaget.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Einarsen, H. D., & Wikstøl, E. A. (2022). Tett oppfølging av sårbare unge i overgangen ungdomsskole-videregående opplæring og ved eventuelle skoleavbrudd: Rapport fra følgeevaluering av et tverretattlig samarbeid mellom Oppfølgingstjenesten og NAV.
- Høgberg, A. & Sunde, J.Ø. (red.) (2019). Juridisk metode og tenkemåte. Universitetsforlaget.
- Innst. 442 L (2022-2023) Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova): [inns-202223-442l-ny.pdf \(stortinget.no\)](#)
- Lilleaas, U. B., & Fivel, P. I. (2011). For mye av det gode? – Kvinners involvering i menns helse og sykdom. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 35(04), 310–326. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1781-2011-04-04>
- Lo, C., Olsen, T. & Anvik, C.H. (2016). Mellom linjene? En kunnskapsstatus om ungdom med sammensatte behov for offentlige velferdstjenester. NF-rapport 1011/2016
- NOU 2019:23 Ny opplæringslov: [NOU 2019: 23 - regjeringen.no](#)
- Ot.prp. nr. 103 (2008-2009) Om lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen: [Ot.prp. nr. 103 \(2008-2009\) - regjeringen.no](#)
- Ot.prp. nr. 44 (1999-2000) Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskole og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) m.m.: [Ot.prp. nr. 44 \(1999-2000\) - regjeringen.no](#)
- Ot.prp. nr. 46 (1997-98) Om lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova): [Ot.prp. nr. 46 \(1997-98\) - regjeringen.no](#)
- Ot.prp. nr. 46 (1997–98) Prop. 100 L (2020–2021). Endringer i velferdstjenestelovgivningen (samarbeid, samordning og barnekoordinator): [Prop. 100 L \(2020–2021\) - regjeringen.no](#)
- Prop. 91 L (2010–2011) Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven): [Prop. 91 L \(2010–2011\) - regjeringen.no](#)
- Riksrevisjonen (2016). Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging av ungdom utenfor opplæring og arbeid. Dokument 3:9 (2015-2016)

Reegard, Kaja (2021). Mellom omsorg og kontroll – et velferdsprofesjonsperspektiv på oppfølging av ungdom utenfor opplæring og arbeid. Nordisk Världsforskning, 6(1), 8-19. Hentet fra <https://www.idunn.no/doi/pdf/10.18261/issn.2464-4161-2021-01-02>

Utdanningsetaten (2018). Oslostandarden

Videt, L. (kommer). Elev- og lærlingtjenestene i Nordland. Resultater fra intervju-undersøkelse.

NF-RAPPORT NR. 5/2024

ISBN (DIGITAL): 978-82-7321-890-2

ISSN (DIGITAL): 2704-0348

